ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 17 december 2011

LITERATUUR
7 Dat ik je liefheb

ACHTERGROND
10 Afval-management

REPORTAGE
14 Communiceren met overledene

Advertorial

De kracht van PwC

Samen zijn ze 'kristal', het Management Team (MT) van PricewaterhouseCoopers Aruba (PwC) en daar zijn zij erg trots op. "Als MT werken we nu vijftien jaar samen, iets wat zijn weerslag heeft op het succes van onze organisatie. Niet alleen onze hechte samenwerking vormt het succes van onze organisatie, onze medewerkers, onze expertise én de grote betrokkenheid die wij als PwC met onze klanten hebben zijn bepalende factoren", aldus Edsel Lopez, Partner Assurance.

Van links naar rechts: Ruben Goedhoop, Edsel Lopez, Lorena Maduro en Hans Ruiter.

Samen met Hans Ruiter, Partner Tax, Ruben Goedhoop Director Advisory en Lorena Maduro Director Business Administration vormt Lopez het MT. "Wij worden niet, zoals je vaak ziet, aangestuurd vanuit Nederland of Curaçao, maar wij zijn geheel zelfstandig. Dat is wat ons juist erg sterk maakt. Wij hoeven geen toestemming van een hoofdkantoor te vragen, waardoor wij snel en flexibel kunnen reageren op klantverzoeken en ontwikkelingen in de markt, zo laat Goedhoop weten. PwC Dutch Caribbean heeft behalve het kantoor op Aruba, nog drie volwaardige kantoren, te weten op Bonaire, Curaçao en Sint Maarten. Naast Edsel Lopez en Hans Ruiter heeft PwC Dutch Caribbean nog drie andere vennoten op Curaçao, te weten Cees Rokx, Steve Vanenburg en Gerald Stacie.

'Onze deuren staan altijd open, iedereen is altijd welkom. Daar wordt dan ook veel gebruik van gemaakt. Gewoon om even te sparren over een bepaald onderwerp of om advies te vragen'

Voor iedereen
PwC Aruba richt zich zowel op de grote als op de kleine bedrijven. Daar wordt geen onderscheid in gemaakt. "De mini-markt op de hoek kan net zo goed bij ons terecht als een grotere organisatie of een multinational. Klanten worden goed bediend bij PwC omdat wij verschillende soorten expertise in huis hebben. Hierdoor hebben ze één aanspreekpunt, in plaats dat ze overal apart hun informatie vandaan moeten halen. Wij onderscheiden ons daarnaast in het bijzonder op kwalitatief gebied, en qua tarief hoeft de kleine ondernemer het ook niet te laten.

Op Aruba hebben we te maken met een beperkte markt. Dat maakt ons werk juist zo uitdagend. Naar onze klanten toe hebben we een grote verantwoordelijkheid. Mensen vertrouwen erop dat als er een aangifte gedaan wordt dat die ook goed is. En zo hoort het ook. Het is voor ons heel anders werken dan een bedrijf dat van buiten Aruba komt om een project te doen. Als een dergelijk project niet succesvol is verlaten ze het eiland en laten ze het probleem achter. Terwijl je als opdrachtgever met de gebakken peren zit. Dit heb je niet als je een lokaal bedrijf een project laat uitvoeren. Dan is de betrokkenheid in ieder geval groter, maar ook het verantwoordelijkheidsgevoel. Ik zou niet graag in de supermarkt iemand tegen willen komen waarvoor ik een groot project niet goed heb uitgevoerd. En aangezien Aruba een klein eiland is waar je elkaar altijd weer tegenkomt, let je wel heel goed op. De focus bij ons is echt een relatie voor de lange termijn", aldus Lopez.

Expertise
Niet alleen voor de MT-leden maar ook voor de overige medewerkers geldt dat de korte lijnen zowel intern als naar de klanten toe heel belangrijk zijn. "Onze deuren staan altijd open, iedereen is altijd welkom. Daar wordt dan ook veel gebruik van gemaakt. Gewoon om even te sparren over een bepaald onderwerp of om advies te vragen", zo vertelt Goedhoop.

Goedhoop vertelt dat ze zowel lokaal als internationaal als organisatie heel veel kennis in huis hebben. "Ook wij staan zelfs nog wel eens versteld van de expertise die wij als organisatie hebben. En als wij een keer de kennis niet in huis hebben, kunnen wij een beroep doen op een heel grote achterban. Wat wij als organisatie heel belangrijk vinden is dat onze kennis altijd weer wordt uitgebreid. Dus als er iemand van bijvoorbeeld PwC Rotterdam komt om ons te ondersteunen bij een project wordt die medewerker altijd gekoppeld aan een medewerker van ons. Hierdoor is er altijd sprake van kennisoverdracht. Een dergelijke koppeling is ook erg belangrijk omdat er een vertaalslag gemaakt moet worden naar de lokale markt. Een markt die wij als geen ander kennen. Niet alleen de mogelijkheid om een beroep te doen op een wereldwijde organisatie die vertegenwoordigd is in 154 landen en meer dan 161.000 mensen in dienst heeft maakt PwC een betrouwbare partner. "Veel van onze medewerkers hebben bij PwC in een ander land gewerkt. Zo hebben we mensen die bijvoorbeeld in New York, Miami of Rotterdam werkten. Deze medewerkers nemen naast hun expertise ook hun eigen netwerken mee, waardoor de expertise die je als organisatie hebt steeds groter wordt", aldus Ruiter.

'De focus bij ons is een relatie voor de lange termijn'

Kennis delen
PwC besteedt niet alleen veel aandacht aan haar klanten en relaties, ook staan de eigen werknemers bij de organisatie hoog aangeschreven. "Onze lat ligt erg hoog, de mensen die bij ons werken hebben heel wat in hun mars. We zijn dan ook altijd op zoek naar nieuw talent. Om zo een jong, dynamisch, goed opgeleid team in huis te hebben. Onze organisatiecultuur kenmerkt zich door een goede sfeer, een prettige samenwerking en zeer betrokken werknemers. Daarnaast besteden we veel aandacht aan opleidingen en trainingen voor onze medewerkers. Dit doen we zowel in house als extern en onze medewerkers kunnen zelfs internationaal trainingen volgen", aldus Lopez. "PwC is een zogenaamde franchise-organisatie. Dit houdt in dat we jaarlijks zelf ook worden gecontroleerd. Wij als organisatie moeten te allen tijde voldoen aan de hoge normen die het hoofdkantoor heeft gesteld. Houd je je daar niet aan, dan ben je als organisatie heel snel verleden tijd. Ook dit is een garantie voor onze relaties dat ze met een betrouwbare partner in zee gaan", vertelt Goedhoop.

'Wij zijn onderdeel van de gemeenschap en zijn van mening dat wij in het kader van Corporate Social Responsibility als zodanig ook een verantwoordelijkheid hebben naar de gemeenschap toe'

Ook de klanten worden op de hoogte gehouden van ontwikkelingen. Zo verschijnt er regelmatig een nieuwsbrief en worden er een aantal keer per jaar seminars gehouden. "Deze seminars zijn voor iedereen toegankelijk. Wij vinden het belangrijk kennis te delen met de gemeenschap. Wij zijn onderdeel van de gemeenschap en zijn van mening dat wij in het kader van Corporate Social Responsibility als zodanig ook een verantwoordelijkheid hebben naar de gemeenschap toe", zegt Maduro.

Trots
Het MT is er trots op dat ze het enige kantoor van de zogenaamde Big Four zijn die alle diensten aanbiedt op Aruba. Dat ze met z'n vieren al vijftien jaar hetzelfde MT vormen en dat ze de enigen zijn die lokaal verantwoordelijk zijn en dus aangesproken kunnen worden op al hun diensten, alsmede lokaal de beslissingen kunnen nemen, vormen belangrijke succespijlers van het kantoor. Door de jaren heen heeft het MT een hechte band met elkaar gevormd en vullen zij elkaar prima aan. "Dat is iets wat ons kantoor uniek maakt en ons met veel enthousiasme elke dag naar het werk laat komen. Op naar de volgende 15 jaar!" zo besluit Ruiter.

pwc

ÑAPA 2011 Nr. 44

Bon Pasku!

Dit is de laatste Ñapa van het jaar. Met veel genoegen hebben we het hele jaar door aan de zaterdagbijlage van de Amigoe gewerkt en we hopen dat u er ook plezier aan heeft beleefd.

In deze krant leest u over Aruba, Brakkeput en Suriname; we hebben het over dengue en faalangst, over de musical Bria en poëzie; dierenarts Margot Hack legt uit hoe vervelend vuurwerk kan zijn voor huisdieren en Judice Ledeboer nam wat bedrijfsafval onder de loep. Een lukrake greep uit het aanbod van deze week. Er is, zoals gebruikelijk, nog veel meer.

En hierna gaan we twee weken uit de lucht. Op 7 januari - zo de goden dit willen uiteraard - is de Ñapa er weer. In de tussentijd hoeft u niet helemaal zonder leesvoer te zitten. U kunt nog een kerstkrant van ons verwachten. Ook weer bomvol interessante verhalen.

Namens alle medewerkers van de Ñapa wensen we u fijne kerstdagen, een jaarwisseling met veel plezier en het allerbeste voor 2012.

Bon Pasku!

De redactie

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Stephanie Heyer
Aan deze Ñapa werkten mee:
Marius Bremmer
Jorge Curiel
Verele Ghering
Klaas de Groot
Fred de Haas
Margot Hack
Bob Harms
ICC
Suzanne Klarenbeek
Judice Ledeboer
Yvonne Leijdekkers
Wouter Mol
Milangela Plate
Judith Ramautar
Marcel Truyens
Hans Vaders
May Voges
Ken Wong
Karin Wooning

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

'Avonturen zonder speelgoed'

De zonen van Irene Braakman-Bonder (1946) beleefden in hun jeugdjaren samen met hun vriendjes en vriendinnetjes de mooiste dingen op Brakkeput en omgeving, waar hun ouders sinds 1974 wonen. Die avonturen zaten in het hoofd van Braakman en zijn nu opgetekend in het Nederlandstalige kinderboek 'Avonturen in Brakkeput' dat net is verschenen.

Tekst: Judith Ramautar

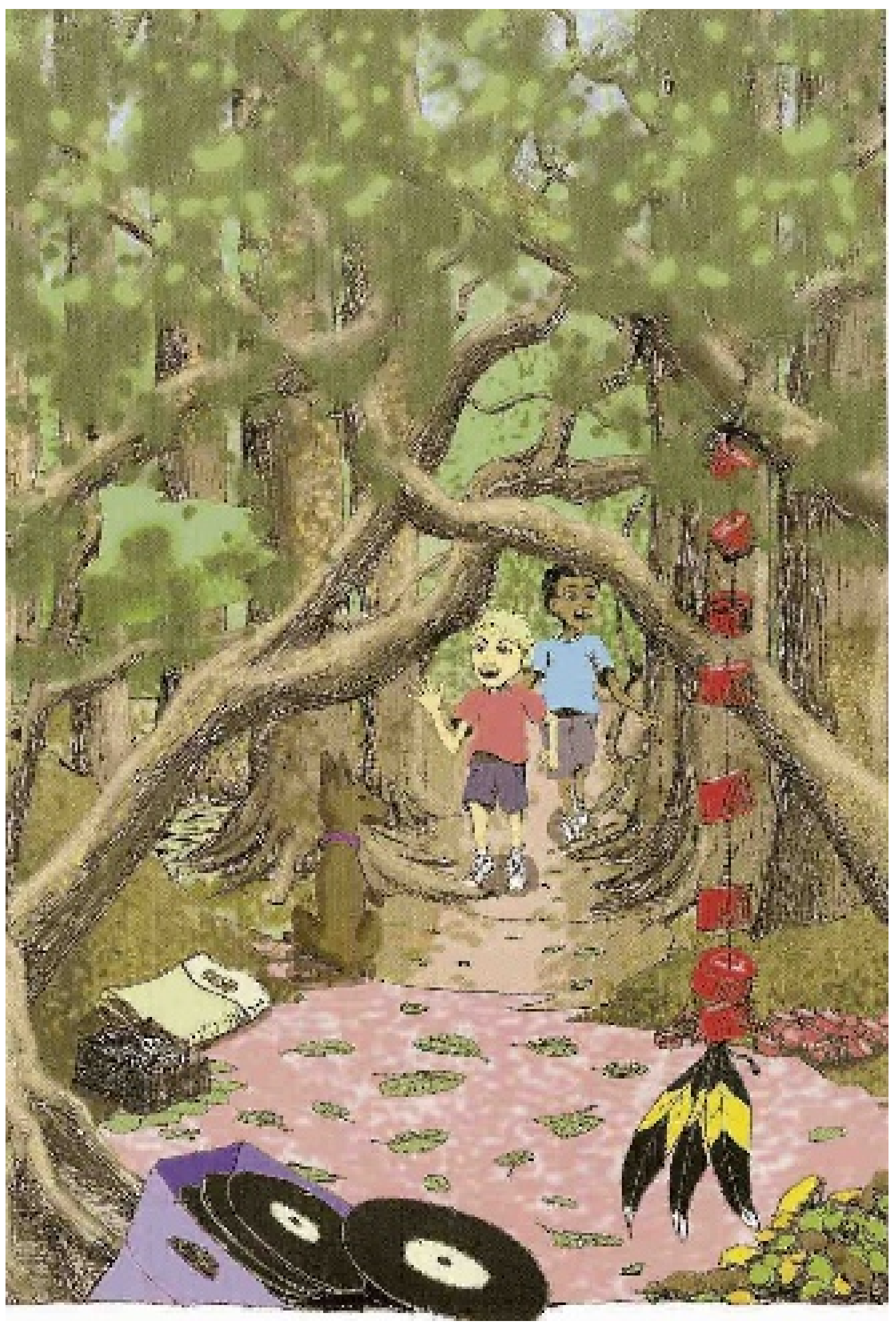

Door de ogen van Wilco (8) en zijn vriendje Dillon (9) beleeft de jonge lezer hun avonturen volop mee. Braakman heeft oog voor details. Wilco en Dillon 'wonen bijna op het water' verzucht hun moeder vaak. Het vangen van visjes en garnalen, het zoeken van mooi drijfhout op het 'schiereiland', struinend door het bos of peddelend op een plank over het Spaanse Water. Dat laatste wil nog wel eens een staartje krijgen als de jongens afdrijven. Het wordt allemaal beschreven of Braakman er zelf bij was.

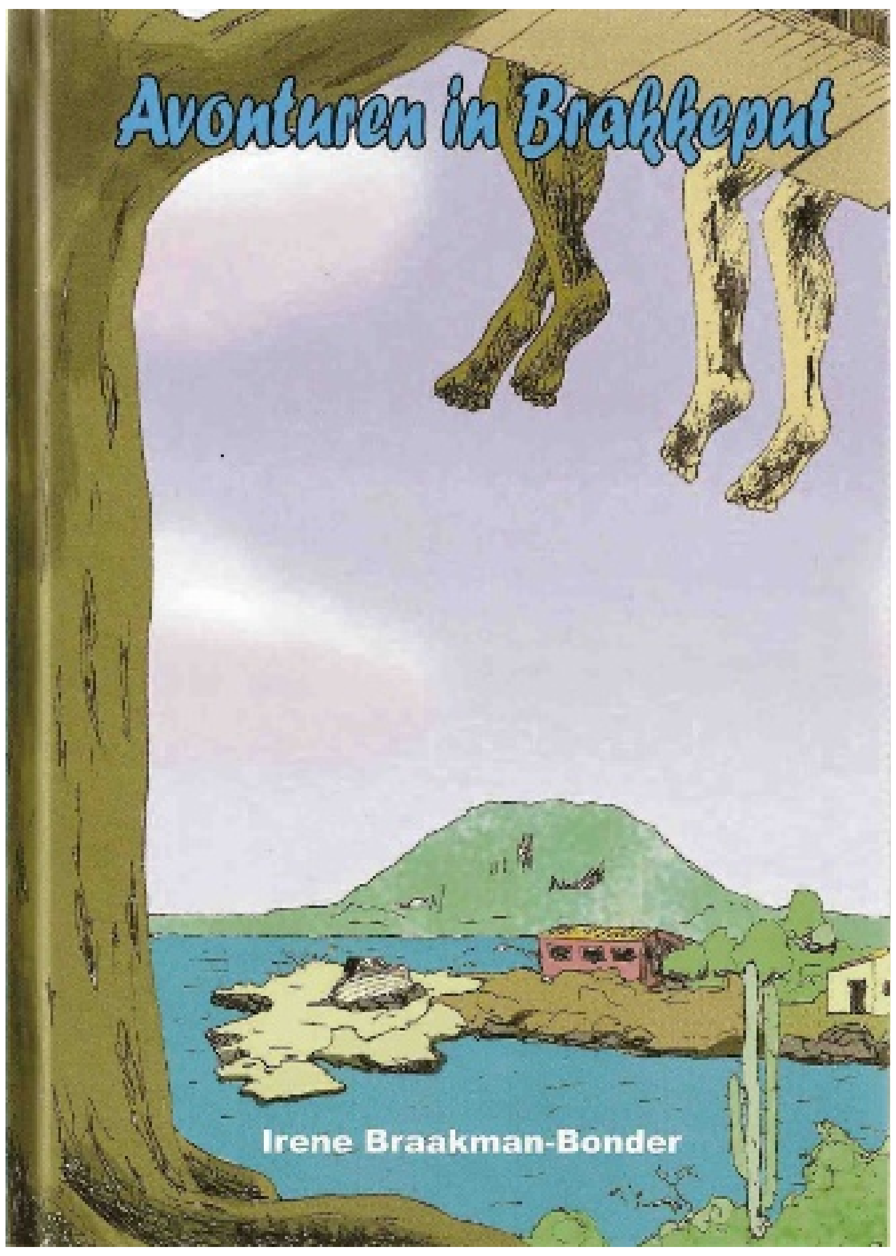

"Mijn jongste zoon kwam een keer over voor de kerst. Toen vroeg ik hem: 'wat heb je nou allemaal beleefd in dat bos op Brakkeput'. Nou, als ik dat toen allemaal had geweten, dan waren ze het huis niet meer uitgekomen", lacht ze. De 'Avonturen in Brakkeput' blijven echter onschuldig en er vallen geen gewonden.

Het is het eerste kinderboek van de schrijfster en Braakman heeft vooral als doel voor ogen gehad hoe creatief je als kind kan zijn, zonder daarvoor duur speelgoed nodig te hebben. "Wat ik wilde laten zien is hoeveel plezier kinderen in de natuur kunnen hebben en zichzelf heel goed kunnen vermaken. Hun eigen inventiviteit hebben. Al besef ik dat die mogelijkheden helaas niet voor ieder kind op het eiland zijn weggelegd."

Want de omgeving van Brakkeput is dan ook een paradijs voor de avonturen van Wilco, Dillon en hun vriendjes. Het boek telt elf hoofdstukken met elk een avontuur op zich. Eigenlijk zijn het heel gewone gebeurtenissen uit het dagelijks leven. Maar voor kinderen kunnen ze heel spannend zijn. Zoals gezegd heeft Braakman oog voor detail. Ze weet ook volwassen lezers een leuk kijkje in het Curaçaose leven en de geschiedenis te verschaffen. Als de jongens besluiten om te gaan vissen, maar ze vangen niets, halen ze stiekem het kanaster van de buurman naar boven. Daar zitten wel een paar vissen in, die ze in een emmertje doen. Omdat de kalebassen in het kanaster bijna leeggegeten zijn, plukken ze nieuwe in de buurt, voor nieuwe vissen. Daarna laten ze de capitan in het emmertje weer vrij. Het verhaaltje over het indianenspel tussen de Caraïben en de Arowakken, toont op luchtige wijze de strijd tussen de vredelievende Arowakken en de strijdlustige Caraïben van vroeger.

Wilco en Dillon beklimmen de Ronde Klip, kamperen in de open lucht, maken vleermuizen wakker en zien hoe een imker een nest bijen vangt. Maar ervaren ook minder leuke dingen, als hond Benji wordt doodgereden door de buurman. Braakman weet het allemaal vanuit kinder- en moederogen neer te pennen. En voegt er een opvoedend hoofdstuk aan toe als de kinderen besluiten om de omgeving van zwerfafval te ontdoen. 'Avonturen in Brakkeput' is bedoeld voor kinderen vanaf een jaar of negen die zelfstandig kunnen lezen. Het oog voor details is leuk voor volwassenen. Maar vertraagt de lijn in de verhaaltjes enigszins voor kinderen. Het taalgebruik is soms wat formeel. Ook zijn de verhaaltjes soms wel heel erg beschrijvend.

Braakman was 24 jaar huisarts. Eind 2006 legde ze haar praktijk neer. Maar haar schrijverscarrière begon ze al begin jaren 90. Ze schreef (medische) columns, artikelen en reisverhalen. Dit is haar eerste kinderboek. De illustraties zijn van de hand van Marcel van Duijneveldt. Braakman heeft al leuke reacties gehad.

Maar of er een tweede kinderboek in het verschiet ligt weet ze nog niet. Ze gaat door een moeilijke periode. Vorig jaar overleed haar man Dick. 'Avonturen in Brakkeput' lag er toen al. Aan hem is het boek dan ook opgedragen. "Maar het zou goed kunnen dat ik de pen weer oppak."
'Avonturen in Brakkeput' is uitgegeven door Fundashon Editorial Sembra Buki en te koop bij de boekhandels Bruna en Mensing's Caminada en gaat naar de bibliotheek en een aantal scholen.

De uitgave van het boekje met harde kaft kwam tot stand met behulp van het Prins Bernhard Cultuurfonds Nederlandse Antillen en Aruba.

Beklimming van de Ronde Klip

In dit verhaal beklimmen Wilco, Dillon en de meisjes Zoë en Zita met Wilco's vader de Ronde Klip, 's morgens vroeg.
Ze lopen kriskras over de geitenpaadjes. Ineens blijft Wilco staan. Hij wijst naar de grond. 'Moet je kijken. Een schedel. Die is vast van een geit'. 'Wat zielig dat die geit is doodgegaan', vindt Zoë. 'Hier, kijk hier', roept Dillon. 'Hier ligt er ook een. En nog een. Er liggen een heleboel schedels'. 'Zielig', vindt ook Wilco. 'Helemaal niet zielig', zegt Zita. 'God heeft de dieren gemaakt om er bontjassen van te maken'. 'Wij geloven niet in God', zegt Wilco. 'Geeft niets hoor, God houdt toch van jou'.

Foto van de week

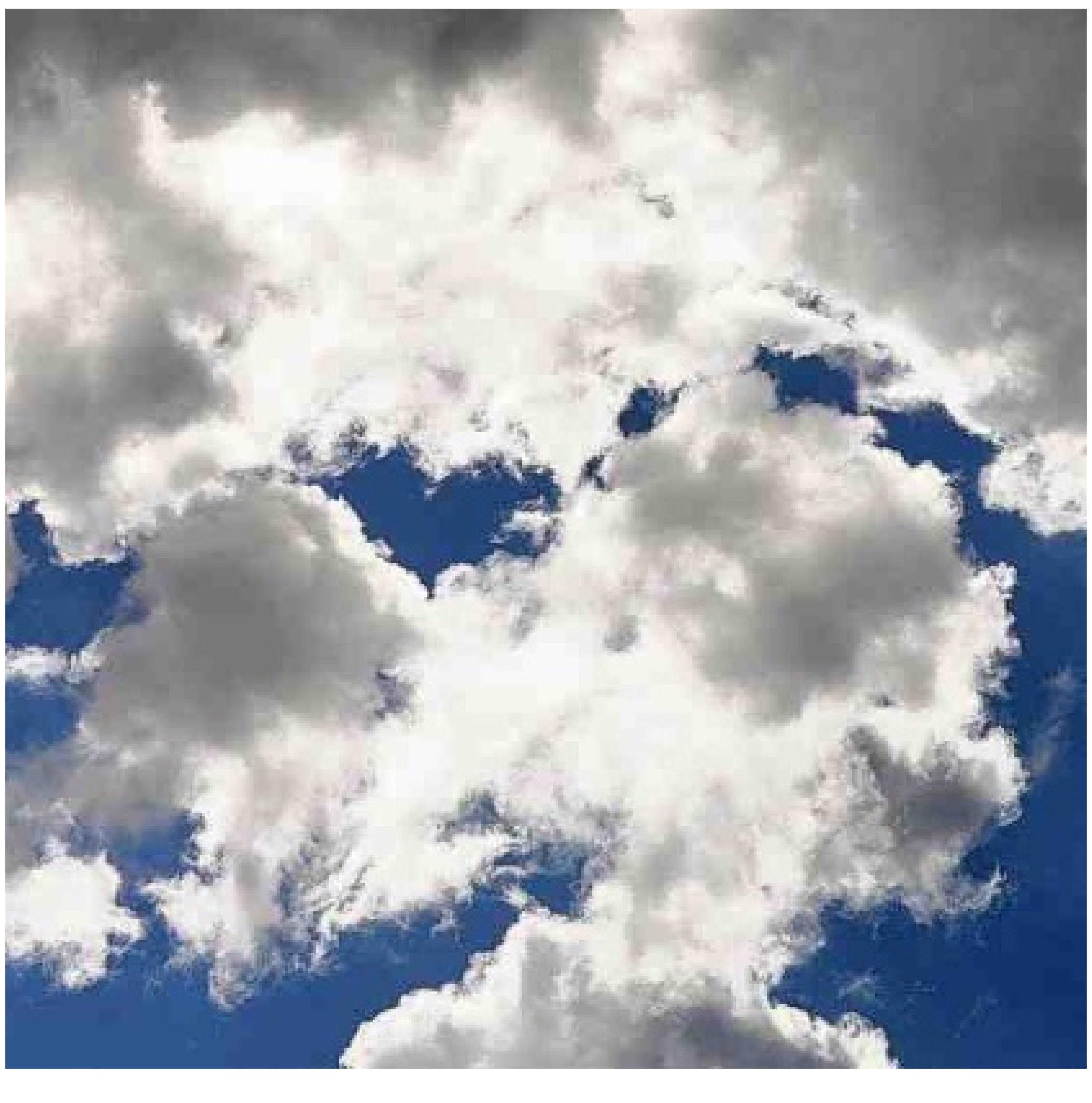

Ze zat gewoon maar wat te zitten, toen haar oog ineens viel op een toch wel bijzonder verschijnsel in de wolken. 'Love is in the air', schrijft Marla Schotborgh, die de foto maakte. Letterlijk en figuurlijk. Even goed kijken, dan ziet u het ook!

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

Bonaire

Monique Casimiri

Hoe moet dat toch met Bonaire? Mijn hart huilt om mijn geboorte-eiland. Ik hoor zulke schrijnende verhalen.
Dat de nieuwe (Nederlandse) marechaussee op het vliegveld aan terugkerende bewoners vraagt wat ze op het eiland komen doen. Pardon, denk ik dan.
Of dat cultuurgebonden producten die uitgedeeld worden bij een begrafenis, zoals koffie en suiker, worden afgepakt, met het commentaar, dat het ook op Bonaire te koop is. Ja, tegen welke prijs? Moet je daar dan ook 27 dollar voor betalen? Net als voor een zak cement, die op Curaçao 11 gulden kost en in Nederland 3 euro. Maar daar gaat het niet eens om.
Het gaat erom dat er niet verder wordt gekeken dan het handboek dat deze mensen hebben gekregen bij hun opleiding in Nederland. Er daar staat in dat koffie niet meegenomen mag worden. Ik wil die passage graag zien. Dat er ook nog zoiets als cultuur bestaat, ontgaat ze volledig. Dat de twee eilanden zustergemeenten zijn van oudsher, wordt voor het gemak even vergeten.
Nee, zoals ik het begrijp is het geen pretje op Bonaire, en dat doet pijn in mijn hart. Ik zou er zo willen wonen, maar ben nu wat huiverig. Straks word ik ook gezien als één van die vele Nederlanders die zo nodig naar het eiland moest komen met hun dure euro's. Dat het mijn geboorte-eiland is en dat ik het al mijn hele leven een warm hart toedraag kan je aan mijn buitenkant niet zien. Ik huil in stilte.
Ik zie de beelden op televisie. Een programma over Bonaire. Wat is het toch een mooi eiland en wat hebben de programmamakers een ontzettende misser gemaakt met dit programma. Want hoe mooi het eiland ook is, de enigen die ze aan het woord laten zijn de nieuwe (Nederlandse) bewoners. Die het lef ook nog hebben om te vertellen dat ze na een paar weken een paar lokale inwoners hebben ontmoet. De lokale inwoners zijn dus ook Nederlanders die nu twee jaar op het eiland wonen. Hoe durven ze.
Er is geen persoon in beeld geweest die ook maar iets van kleur op zich had. Ja, de schoonmakers van het hotel, die je in de verte met elkaar zag praten. Mijn maag draait zich om als ik dit soort beelden zie. Collega's die het ook gezien hebben zeggen alleen maar, mooi hoor, dat eiland van jou, zou ik ook wel willen wonen, en het enige dat ik denk is: Echt niet. Als het aan mij ligt niet. Nooit. Je blijft maar hier, in dit koude land wonen. Met je koude blik op de wereld. En dat is natuurlijk ook weer niet eerlijk. Er zijn genoeg mensen in Nederland die Bonaire ook een warm hart toedragen.
Het valt alleen op dat er nu een hele groep mensen op Bonaire is die toevallig allemaal wel dezelfde kant uitkijkt en daarbij vergeet om zich heen te kijken. Ze zien alleen hun eigen bekrompenheid en vergeten te zien hoeveel moois het eiland te bieden heeft. Niet alleen onder water, maar ook boven water. De cultuur, de mensen, de warmte, de hartelijkheid. Zoek het op. Ik omarm het.

‘Mexico en mensenoffers’

Helaas komt Mexico steeds vaker slecht in het nieuws: drugsbendes richten er slachtingen aan. Toch gaat het toerisme naar dit boeiende land gewoon door. Wie naar Mexico op vakantie gaat, stuit al snel op schitterende overblijfselen uit het roemrijke verleden van indianen. Vooral de geschiedenis van de Azteken - dominant aanwezig in Mexico-City - is bijzonder interessant. Curaçao eert dit deel van de indianenhistorie met de benaming van de straten Montezumaweg en Aztekenweg.

Een tempel van Mexicaanse indianen, die uit het oerwoud tevoorschijn kwam.

Tekst: Marius Bremmer

Het huidige Mexico-City is een wereldstad. De stad ligt in een groot vulkanisch bekken, waar maar weinig wind staat. Daardoor blijven de afvalgassen van industrie en verkeer er hangen tot een hinderlijke smog. Wie gevoelig aangelegd is, krijgt er al snel last van prikkelende ogen en een zere keel. Ook een verkoudheid loopt men er snel op: het laagste punt van dit dal ligt meer dan twee kilometer boven de zeespiegel: dat levert frisse avonden op. De doorsnee van het dal bedraagt 120 bij 70 kilometer. Daarmee is de stad groter dan welke andere metropool in Latijns-Amerika! Toch maar bezoeken, luidt het devies.

Inpoldering
Wie een wandeling maakt door het centrum van de stad kan zich verbazen over de hoeveelheid historie, die daar te zien is. Het bloeiende verleden van indiaanse culturen is eigenlijk nog maar vijf eeuwen geleden bruut tot een einde gekomen, toen de Azteken het onderspit dolven tegen de Spanjaarden. Maar af en toe lijkt het erop dat je op straat diezelfde Azteken nog ziet lopen.

In de 12e eeuw na Christus trekken de Mexica’s het gebied van het huidige Mexico binnen, om later onder de naam ‘Azteken’ bekender te worden. Het verhaal gaat, dat een rondtrekkende groep Azteken een oude profetie in vervulling ziet gaan: op zekere plaats strijkt een adelaar neer op een cactus om een slang op te eten. Op die plaats, een moerassig en met riet begroeid eilandje in het door bergen omringde Texcomeer, stichten de Azteken in 1325 hun hoofdstad Tenochtitlán. Dat is het huidige Mexico-City. De voorstelling van de adelaar met cactus en slang is het nationale wapen van Mexico geworden en staat tegenwoordig op de vlag, op munten en op alle overheidsstempels.

De Azteken ontpoppen zich als ware weg- en waterbouwkundige ingenieurs. Ze ontwikkelen fraaie inpolderingsmethoden en breiden de stad uit. Ze vlechten matten van riet die ze volstorten met zand. Daarop plant men bomen, die met hun wortels de drijvende eilandjes aan de bodem van het meer verbinden. Een systeem van kanalen voert het overtollige water af. Viaducten voorzien de stad van een goede kwaliteit drinkwater uit de omliggende bergen. Dat alles vormt tegenwoordig het fundament voor de ontelbare wolkenkrabbers die de stad inmiddels rijk is!

De stad Tenochtitlán groeit uit tot wel 400.000 inwoners. Daarmee is het in de pré-Colombiaanse tijd de grootste stad op het Amerikaanse continent. In de ‘oude wereld’ zijn alleen Londen en Peking in die tijd groter. Rome bijvoorbeeld had toen maar 100.000 inwoners, Hamburg moest het doen met minder dan 50.000.

In het centrum van Tenochtitlán bevindt zich een groot plein, omgeven door veertig tempels voor de afzonderlijke goden. De piramide voor de oorlogsgod, de Templo Mayor, domineert het gehele gebied: zo belangrijk is de godsdienst en de zonne- annex oorlogsgod. Goden maken de dienst uit, priesters vertolken wat er geboden wordt en het volk gehoorzaamt. Op het laatst strekt het rijk der Azteken zich uit over de oppervlakte van ongeveer het huidige Mexico.

Mensenoffers
De Azteken zijn een krijgshaftig en oorlogszuchtig volk: de god van de oorlog neemt een belangrijke plaats in hun leven in. Ze onderwerpen vele omringende volken. Krijgsgevangenen dienen als slaaf of als godenoffer. De zonnegod dient men bij voorkeur met het offeren van een mensenhart. Door dit offer gaat de zon elke dag weer op om de mensen te verwarmen en de planten te laten groeien. De ‘slachtoffers’ worden door vier priesters bij de armen en benen gepakt en zo ruggelings over een steen gelegd. Hun rug is dan gebogen en de ribben steken dan gewelfd uit. Met een vlijmscherp mes steekt deze priester het slachtoffer in de borst en rukte het nog kloppende hart uit. Daarna houdt hij het hart omhoog naar de zon. Het vrijkomende bloed wordt in een stenen schaal opgevangen.

De Azteken weten niet van ophouden. Om de goden gunstig te stemmen onthoofden ze vrouwen, offeren kinderen op het altaar of villen mensen levend om de goden te dienen. De schedels van de slachtoffers rijgt men aan een spies, die spiesen plaatst men in galerijen bij de tempels. De bevolking vecht om op de offersteen te mogen sterven. Beroemde krijgers slaan een promotie af, ze stierven liever als mensenoffer. Zo bereikt men - naar ieders stellige overtuiging - het paradijs van de zonnegod!

Goudkoorts
Wij weten dit allemaal, omdat de Spanjaarden het met eigen ogen zien en laten opschrijven. Hun aanvoerder is Hernán Cortes, een Spaanse jongen uit de arme adel. Hij studeerde rechten aan de universiteit van Salamanca, ‘daar de loopbaan van een jurist evenzo goede vooruitzichten op rijkdom als op een bood’, zo schrijft zijn biograaf. In 1504 kiest Cortes het ruime sop, in de richting van het twaalf jaar daarvoor door Columbus ontdekte Amerika. De goudkoorts heeft zich van hem meester gemaakt. Vanuit het huidige Cuba, het toenmalige centrum van de Spaanse machthebber Don Diégo de Velazques, doen geruchten de ronde, dat er in de richting van de ondergaande zon schatrijke stammen leven. Cortes brengt een expeditie in gereedheid en beschrijft deze als volgt: ‘Dat wij, zonder de stuurmannen en de eigenlijke zeelieden, precies 508 man sterk waren. Daarbij kwamen 109 zeelieden en zestien paarden. Wij hadden 32 boogschutters, dertien musketiers, ons grof geschut en vier falconetten’.

De voorgenomen tocht naar de Aztekenhoofdstad Tenochtitlán en het tegenstreven der Azteken wordt een spel van kat en muis. Cortes heeft een bijzondere tolk: Malinche, een schone indiaanse vrouw, hem door kustbewoners cadeau is gedaan. Malinche heeft een talenknobbel: zij leerde razendsnel Spaans van een Spanjaard die jaren daarvoor op de kust schipbreuk had geleden.

De Azteken proberen de aftocht van Cortes af te kopen met een eten voor de soldaten en geschenken voor keizer Karel V in Spanje. Die geschenken maken Cortes alleen maar nieuwsgieriger: ‘Het eerste was een buitengewoon fraai werk, een gouden rijkversierde schijf ter grootte van een wagenwiel. Die was volgens kenners 20.000 gouden piasters waard. Ze stelde de zon voor. Vervolgens kwam de maan, een zware, nog grotere zilveren schijf, versierd met talrijke figuren. En tenslotte een eerder door ons geschonken monnikskap, tot bovenaan met fijne goudkorrels gevuld, zoals ze uit de mijnen komen. Ze waren minimaal 3000 piasters waard’. Voor Cortes was het duidelijk: in dit land zijn rijke goud- en zilvermijnen. Hij vervolgt: ‘Ze brachten verder in goud en zilver gevatte bossen met veren en waaiers, figuren van honden, tijgers, leeuwen en apen... louter bijzonder fraaie werken van zuiver goud’.

Oogverblindend
Op 8 november 1519 ontmoet Cortes in de Aztekenhoofdstad Tenochtitlán de vorst der Azteken. Dat is keizer Motecuhzoma II Xocoyotzin - ook wel eenvoudigweg Montezuma genaamd. De beschrijvingen van de historici zijn zeer gedetailleerd: ‘Hij zat op een draagstoel die met groene veren en met edelstenen bezet loofwerk van goud en zilver was versierd. De pracht en praal waren verrassend. We zagen voor het eerst de grote massa van steden en dorpen die midden in het meer gebouwd was en het nog grotere aantal plaatsen aan de oevers; en tenslotte de zeer goed onderhouden, kaarsrechte wegen die naar de stad Mexico voeren. Wij waren ten zeerste verbaasd over dit toverrijk, het leek onwerkelijk. Sommige van onze mannen meenden dat het allemaal droomgezichten waren’.

Het moet oogverblindend zijn geweest. Nog een citaat uit de verslagen: ‘Wij werden in ware paleizen ingekwartierd, in enorme gebouwen van fraai uitgehouwen quadersteen. Alle vertrekken waren behangen met katoenen tapijten. Bij deze paleizen behoorden schitterende tuinen met veel bloeiende bloemen, rozenhagen en bloembedden, met fruitboomgaarden en een dijk die via een kanaal met het meer verbonden was. Men kon totaal niet uitgekeken raken. Voorwaar, ik geloof niet dat er vóór ons mooiere landen zijn ontdekt!’

De weelde rond de vorst zelf was overdadig: ‘De voornaamste dragers begeleidden Montezuma van zijn draagstoel, namen hem onder de arm en leidden hem tot onder een prachtige troonhemel die versierd was met groene veren, fijn snijwerk van goud en zilver, parels en edelstenen. Montezuma droeg een soort van halfhoge laars die met juwelen was bezet en gouden zolen had. Men spreidde gouden doeken voor hem uit op de grond, opdat zijn voeten de naakte grond niet behoefden te raken. Niemand waagde hem in het gezicht te kijken, alleen de vier vorstelijke neven durfden hem aan te kijken’.

Na vier dagen komt Cortes met zijn eerste daad van missie op de proppen. Tijdens zijn bezoek aan de hoofdtempel, de Templo Mayor, moet Cortes tegen Montezuma hebben gezegd: ‘Inderdaad, ik kan niet begrijpen dat een zo grote heerser als u in deze goden kunt geloven, die toch geen godheden kunnen zijn. Sta ons toe een kruis op de top van deze tempel te plaatsen en in een vertrek naast uw oorlogs- en hellegod een Moeder Gods-beeld. U en uw papas (priesters) zult spoedig zien welke angst deze goden zal aangrijpen’. Montezuma weigert, twee dagen later nemen de mannen van Cortes hem gevangen.

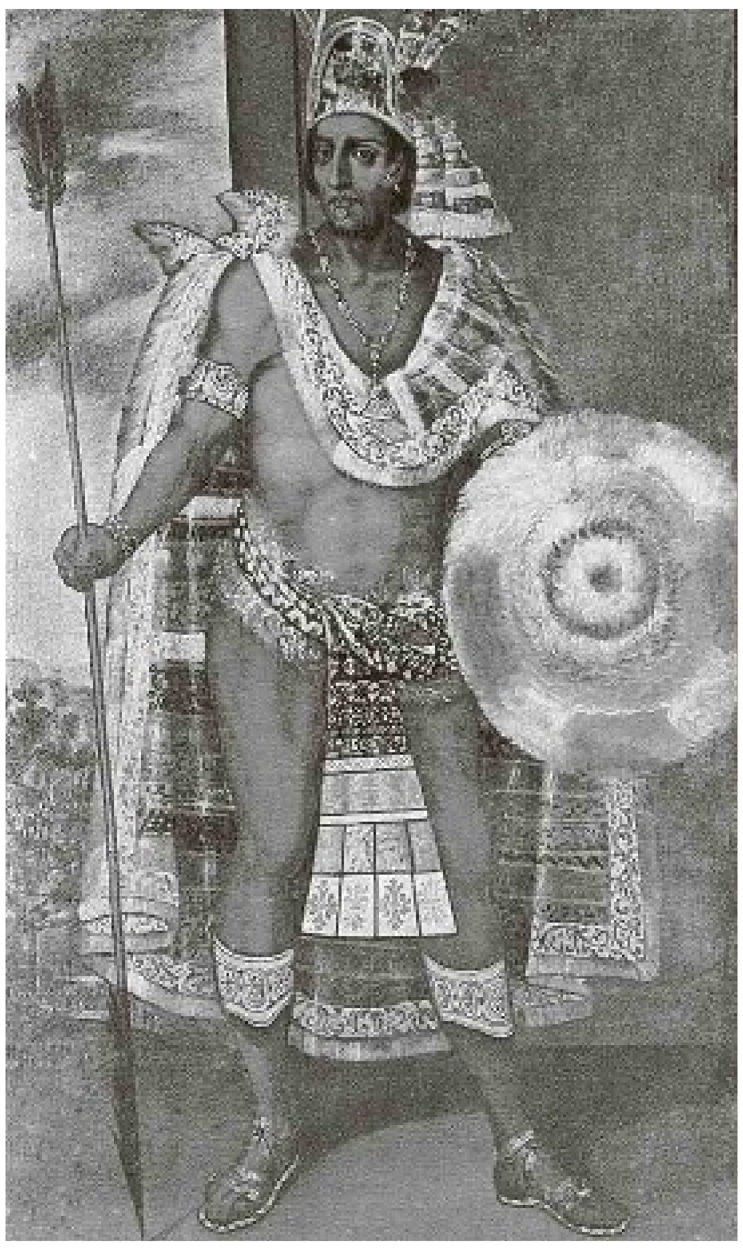

Montezuma, de leider der Azteken ten tijde van de Spaanse verovering van het land.

Massamoord
Om het vege lijf te redden gaat Montezuma in eerste instantie akkoord met een vazalpositie. Tijdens een korte afwezigheid van Cortes komen de Azteken in opstand tegen de in Tenochtitlán achtergebleven Spanjaarden. Montezuma wordt tijdens een toespraak tot het volk door zijn eigen mensen gestenigd. Het lukt Cortes een jaar later pas - na zware nederlagen - de achtergebleven Spanjaarden te ontzetten.

In Tenochtitlán breekt een pokkenepidemie uit. De Europeanen importeren deze in Mexico onbekende ziekte, de Azteken blijken er niet tegen bestand. Op 13 augustus 1521 trekt Cortes de stad binnen. De Spanjaarden zien dan dit: ‘In de huizen op het meer en op het land, in de kanalen en op de vele pleinen lagen overal lijken en schedels. Door vele straten en door de hallen en hoven rondom het hoofdplein kon men nauwelijks meer lopen. Ik heb de beschrijvingen van de verwoesting van Jeruzalem gezien; ik weet niet of daar zoveel doden waren. Zelfs Cortes was onwel geworden, zo verpest was de lucht in de stad. Na de overgave sleepten drie dagen lang volgepakte wegen en dammen lange rijen erbarmelijke figuren zich weg. Mannen, vrouwen en kinderen sleepten hun krachteloze lichamen uit de stad, een jammerlijke lijkstoet. De stad zag er uit als een pas geploegde akker, want de mensen hadden wortels gezocht, uitgetrokken en gegeten. De bomen hadden geen bast meer. Er was geen zoet water meer’.

De Azteken zijn onderworpen. Ze bekeren zich massaal tot het rooms-katholicisme; hun goden hebben het immers laten afweten tegen die van Cortes? De Spanjaarden verwoesten de stad Tenochtitlán. Uit de puinhopen verrijst het huidige Mexico-City. Spaans wordt de voertaal. De bevolking vermengt zich deels met de bezetter. De Azteekse beschaving verdwijnt onder het puin. Vrijwel alle gouden en zilveren voorwerpen van de Azteken worden omgesmolten en naar Europa gevoerd, ter bekostiging van de 80-jarige oorlog tegen de Nederlanden of ter opluistering van paleizen en kerken. De bekende Piet Hein weet één van die ‘Zilvervloten’ te bemachtigen. Dat feit is in ons Koninkrijk bekend.

Archeologie
In 1978 vindt men tijdens grondwerkzaamheden in Mexico-City belangrijke voorwerpen. Die ontdekkingen worden nu voor de toerist breed uitgemeten. Op fraaie wijze tonen de Mexicanen in het straatbeeld dat - anders dan steeds was aangenomen - de grote kathedraal van de stad niet op maar net naast de oude Templo Mayor van de Azteken is gebouwd. Door het graafwerk in de stad vond men de locatie, waar de belangrijkste cultusplaats van de Azteken was. Sculpturen, stenen maskers, juwelen, vaatwerk en cultusvoorwerpen van onder anderen de krijgs- en zonnegod Huitzilopochtli kwamen boven. Deze vondsten vormen de kern van interessante tentoonstellingen, waarmee Mexico in de wereld aandacht vraagt voor haar roemrijke verleden. Ook schatten uit Teotihuacan baren opzien. Dit is een plaats vlakbij Mexico-City, beroemd vanwege de daar nog steeds te bezichtigen piramiden van de zon en van de maan. Pronkstuk van de Mexicanen is het Museo Antropología in Mexico-City. Daar bevindt zich de Aztekenkalender, een grote steen die duidelijk maakt, dat de Azteken beschikten over een preciezere jaartelling dan de onze.

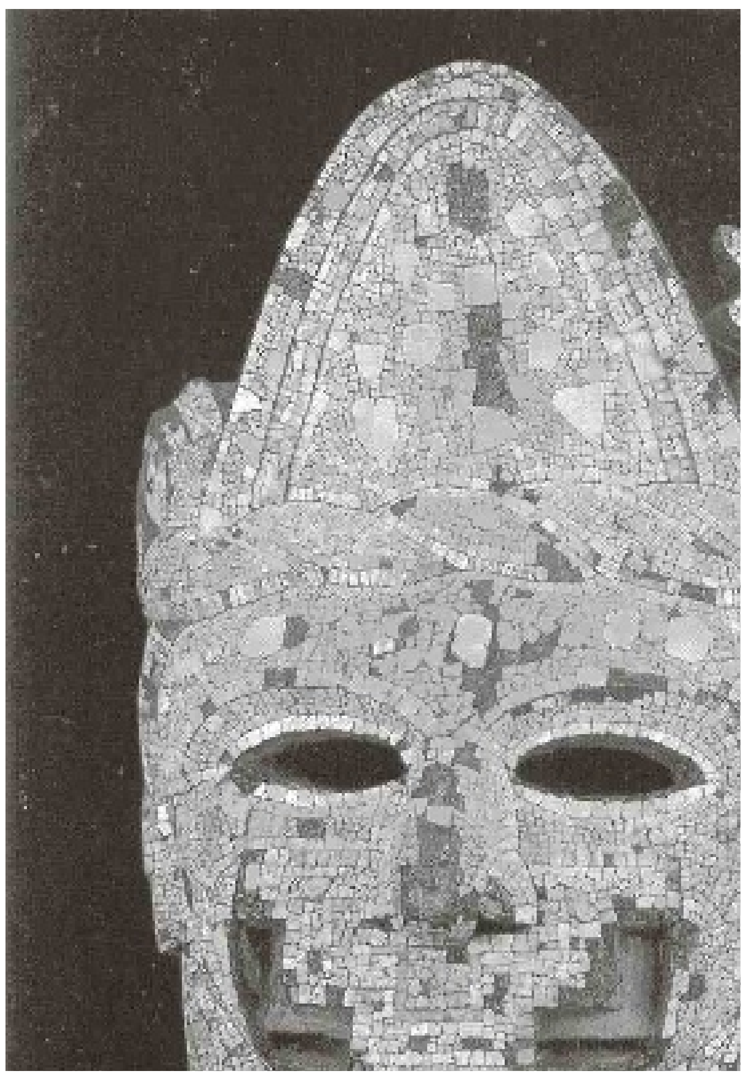

Bij opgravingen kwamen de fraaiste kunstschatten naar boven, nu te bezichtigen in het Nationaal Museum.

Medisch

Vragen over… dengue

Tekst: Wouter Mol

Wat is dengue?
Dengue, ook wel knokkelkoorts genoemd, is een infectieziekte die in grote delen van Afrika, Azië, Midden- en Zuid-Amerika en op de Caribische eilanden voorkomt. Knokkelkoorts ontstaat nadat iemand is gestoken door een mug die het denguevirus bij zich draagt.
Deze mug is een kleine zwart-wit gestreepte 'zebramug' die overdag steekt (vooral in de vroege ochtend en namiddag). Door de muggensteek komt het virus in je bloed.

Er zijn vier afzonderlijke, maar nauw verwante virussen die dengue veroorzaken. Herstel van een infectie met één daarvan biedt levenslange immuniteit tegen dat type, maar verleent slechts gedeeltelijk en tijdelijk bescherming tegen latere infectie met de andere drie. Er zijn zelfs sterke aanwijzingen dat een volgende infectie het risico van een ernstiger vorm van dengue vergroot, hetgeen kan uitmonden in dengue hemorragische koorts (DHK) of het dengue shocksyndroom (DSS), die de dood tot gevolg kunnen hebben. Vooral voor kinderen zijn deze aandoeningen gevaarlijk en zij lopen het meeste risico eraan te overlijden.
Het aantal gevallen van knokkelkoorts neemt wereldwijd de laatste jaren toe.

Wouter Mol is huisarts te Curaçao

Hoe herken je dengue?
De incubatietijd van dengue is twee tot vijftien dagen, het gemiddelde ligt tussen vijf en zeven dagen.
In zijn typisch klassiek beloop wordt dengue gekenmerkt door een een ernstige, op griep lijkende ziekte die begint met:

- hoge koorts;
- hoofd- en gewrichtspijn (vandaar ook de naam knokkelkoorts), forse spierpijn, pijn achter de ogen rond de oogbollen;
- misselijkheid en braken;
- huiduitslag (op de romp, die zich uitbreidt naar de armen, benen en het gezicht);
- soms is er een droge hoest;
- de hartslag traag in verhouding tot de koorts.

Klassiek (maar niet steeds) verloopt de ziekte in twee fasen:

Na 3 à 4 dagen koorts treedt een voorbijgaande verbetering op, rond de 5e-6e dag stijgt de koorts opnieuw. Op dat ogenblik kan er een rode vlekkerige huiduitslag verschijnen. Na enkele dagen verdwijnt de koorts dan wel weer, maar er kan een wekenlange periode van moeizaam herstel volgen, gekenmerkt door algemene zwakte (asthenie), spier- en zenuwpijnen.

Wat is dengue hemorragische koorts?
Dengue hemorragische koorts (DHK), is een potentieel dodelijke complicatie van dengue en wordt gekenmerkt door dezelfde klachten als dengue plus:
- hoge koorts;
- hoesten;
- hoofdpijn;
- buikpijn;
- bloedingen (van het tandvlees en de darmen, en onderhuidse bloedingen);
- vergrote lever;
- in ernstige gevallen treedt er een plotselinge daling van de bloeddruk op, ook wel shock genoemd;
- oedeem.

In minder ernstige gevallen van DHK verdwijnen alle symptomen met de behandeling met een infuus, nadat de koorts is gedaald. In ernstige gevallen kan de toestand van de patiënt na een paar dagen koorts plotseling achteruitgaan; de temperatuur daalt, gevolgd door tekenen van bloeddrukdaling. De patiënt kan snel in een shock raken en binnen 12 tot 24 uur overlijden, of, na toediening van vocht door middel van een infuus, weer snel herstellen. DHK kan leiden tot het dengue shocksyndroom (DSS), dat wordt gekenmerkt door aandoeningen van het zenuwstelsel, zoals epileptische aandoeningen.

Wat is de behandeling van dengue?
Er bestaat geen specifieke behandeling, de aandoening geneest vanzelf. Volwassenen genezen meestal volledig, hoewel de herstelperiode lang duurt. Bij kinderen jonger dan tien jaar is medische behandeling noodzakelijk.

- Tegen de koorts en pijn kunt u paracetamol gebruiken.
- Omdat uw bloed bij knokkelkoorts dunner kan zijn, mag u geen bloedverdunnende pijnstillers gebruiken zoals bijvoorbeeld acetylsalicylzuur, diclofenac, ibuprofen of naproxen.
- Tegen overgeven kunt u domperidon nemen.
- Zorg dat u voldoende drinkt om uitdroging tegen te gaan.

Iemand met dengue hemorragische koorts moet in een ziekenhuis worden opgenomen. Zonder behandeling is er 10 procent kans op een dodelijke afloop; met de juiste behandeling is deze kans 1 tot 2 procent.

Voorzorgsmaatregelen
Er bestaat momenteel nog geen vaccin tegen dengue. Het is moeilijk een vaccin te ontwikkelen tegen dengue en DHK, omdat deze ziekte door vier verschillende virussen kan worden veroorzaakt en omdat bescherming tegen slechts een of twee dengue-virussen het risico van een ernstiger variant van de ziekte kan vergroten. Niettemin wordt er enige vooruitgang geboekt in de ontwikkeling van vaccins die bescherming bieden tegen alle vier de dengue-virussen. Deze producten zouden binnen enkele jaren in de handel kunnen zijn.
De Aedes-mug, die dengue verspreidt, bijt overdag. Hij komt veel voor in drukbezochte gebieden en wordt aangetrokken door bedrijvigheid, vocht, warmte en kooldioxide. Deze mug bijt vooral in de ochtend, de namiddag en de uren na zonsopgang. Binnenshuis, op schaduwrijke plaatsen of als het bewolkt is, kan hij de hele dag actief zijn. De mug broedt in 'waterreservoirs' als oude autobanden, blikken, vaten, emmers, bloemvazen en stortbakken, die allemaal regelmatig worden aangetroffen in de huiselijke omgeving.
Bescherming tegen de mug is dan ook vooral overdag nodig. Persoonlijke bescherming (kleding, insectenwerendmiddel, muskietennet, enzovoort). Draag kleren in een neutrale kleur (bruin of groen) in plaats van kleren met felle kleuren.
Ter bescherming tegen de muggen worden de volgende maatregelen aanbevolen:
- Wees spaarzaam met het aanbrengen van insectenwerende middelen op de blote huid. Een doeltreffend middel zal 20 tot 30 procent DEET (N,N-diethyl-m-toluamide) bevatten.
- DEET in hoge concentraties (meer dan 30 procent) kan bijwerkingen hebben, met name bij kinderen. Gebruik daarom geen producten met een DEET-gehalte boven de dertig procent.
- Gebruik spuitbussen in open ruimtes om inademing te voorkomen. Breng geen insectenwerendmiddel op de handen van kinderen aan.
- Draag kleren met lange mouwen en lange pijpen.
- Spuit permethrine of producten met DEET op de kleding, want de muggen kunnen door dunne kleren heen steken.
- Hang een muskietennet over het bed als de slaapkamer geen airconditioning of geen horren heeft. Voor extra bescherming kunt u het muskietennet met het insectenwerende middel permethrine behandelen.
- Spuit permethrine of een ander insectenwerendmiddel in uw slaapkamer voordat u naar bed gaat.

Mens & Psyche

Faalangst

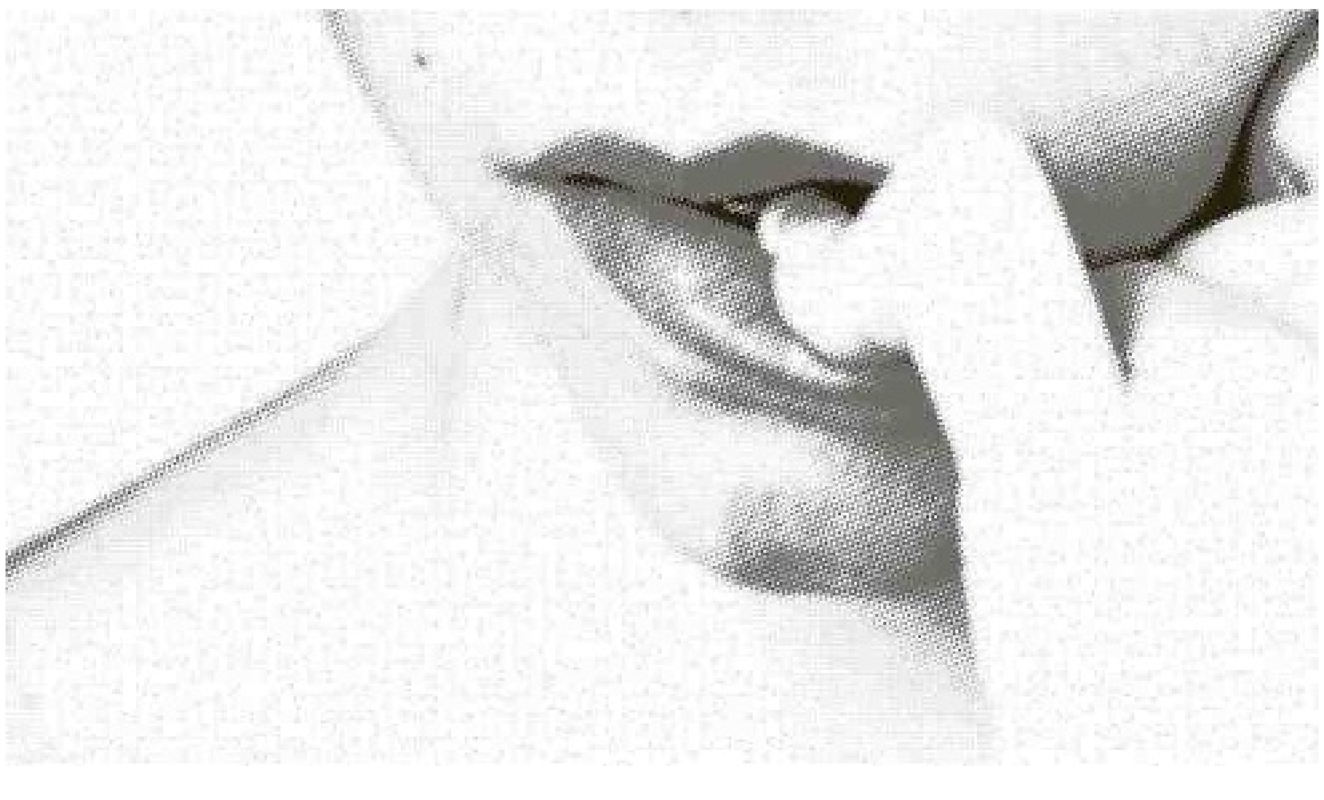

Spreken in het openbaar, solliciteren, een examen afleggen, een belangrijke sportwedstrijd: het zijn allemaal voorbeelden van situaties waarin men last kan hebben van faalangst. Meer dan de helft van de mensen heeft op enig moment te maken met faalangst. Faalangst kan zich op drie manieren uiten. Bij alle vormen van faalangst is het onderliggende mechanisme hetzelfde: de persoon is bang om te falen, negatief beoordeeld te worden door anderen, of is bang in een situatie te komen waarin hij zich zal schamen.

Tekst: Milangela Plate

Wanneer het zich lichamelijk manifesteert, spreken we van motorische faalangst. Een voorbeeld hiervan is de toptennisser die ineens verstijfd van spanning en angst is, waardoor ze als een beginneling staat te spelen tijdens een belangrijke finalewedstrijd. Maar u kent vast ook wel iemand die meerdere malen is gezakt voor het rijexamen of het afzwemmen.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog met veel ervaring op het gebied van counseling, diagnostiek en training voor volwassenen en 60-plussers. E-mail: milangela.plate@takecare.an

Bij cognitieve faalangst ontstaan, vlak voor het uitvoeren van een taak, gedachten zoals 'ik kan het niet' en een gevoel van 'dom-zijn'. Bij ongeveer een op de drie kinderen komt deze vorm van faalangst voor. Ze voelen de druk om te presteren bij het maken van huiswerk, toetsen en opdrachten. Faalangst kan door ouders en docenten onderschat worden. Het kind krijgt dan te horen dat het beter zijn best moet doen, waardoor de druk en faalangst alleen maar toenemen.

Sociale faalangst treedt op in sociale contacten. Iemand met deze vorm van faalangst heeft moeite om contacten aan te gaan. Het bestellen van een pandushi in de panderia kan voor sommige mensen bijvoorbeeld een hele opgave zijn.

Strategieën
Mensen met faalangst ontwikkelen allerlei zogenaamde strategieën, die dienen om niet te hoeven falen. Een bekende strategie is 'self handicapping' ofwel de eigen mislukking creëren. Denk bijvoorbeeld aan een student die te veel drinkt, de avond voor een tentamen. Meestal heeft hij een excuus verkregen: 'Ik heb zoveel gedronken dat ik dat tentamen vast niet goed maak.' Maar met zijn gedrag werkt hij dat resultaat daadwerkelijk in de hand, dit wordt 'self-fulfilling prophecy' genoemd.
Vermijding is ook een strategie; u loopt bijvoorbeeld liever een spetterend feest mis, dan dat u de kans loopt om die avond in verlegenheid te raken omdat u nauwelijks iemand op het feest kent.
Faalangst kan zich ook uiten in besluiteloosheid, men neemt liever geen beslissing, dan een foute beslissing te riskeren. Een andere manier van omgaan met faalangst is dingen niet afmaken; wie niets afmaakt, kan immers ook niet de fout in gaan.

Ontstaan
Het verschil tussen mensen met en zonder faalangst zit hem veelal in hun levenshouding en de manier waarop ze met hun fouten omgaan. Sommige mensen willen zich vooral ontwikkelen (leergericht) en sommige mensen willen vooral presteren (prestatiegericht).
Kritiek van de manager bij een beoordelingsgesprek kan bij een prestatiegericht persoon zorgen voor een klomp in de maag, bonzend hart, gevoel van schaamte en de fatalistische gedachte dat zijn hele carrière naar de knoppen is.
Bij een leergerichte persoon zal de teleurstelling snel plaats maken voor nieuwsgierigheid. Hij zal de gelegenheid aangrijpen om meer feedback en adviezen te vragen en mogelijkheden exploreren om zich verder te ontplooien en te blijven leren in zijn vak.
Mensen die prestatiegericht zijn, hebben meer last van stress en faalangst, zo blijkt uit diverse onderzoeken. Een dergelijke prestatiegerichte houding heeft, evenals faalangst, zijn oorsprong in de jeugd. Het ontstaat onder meer wanneer ouders de nadruk sterk leggen op presteren en minder op plezier en leren, hetzij in schooltaken, sport, muziek maken of handwerken. Kinderen kunnen zo bewust of onbewust het idee krijgen dat alleen prestaties meetellen en dat fouten maken iets is om zich voor te schamen. Zonde, want leren en ontwikkelen doen we juist dankzij onze fouten. Fouten trekken je aandacht en dwingen je na te denken over de stappen die je maakt.
Mensen met een leergerichte houding zijn daarentegen meer ontspannen, beter in staat een fout te relativeren en pakken na een mislukking gemakkelijker de draad weer op. Dit alles resulteert over het algemeen in meer succes en vooral ook meer plezier in datgene wat men doet. Zoals Winston Churchill eens beweerde: "Succes is het vermogen om van de ene mislukking naar de andere te gaan zonder je enthousiasme te verliezen."

Omgaan met faalangst
Doordat de bron van faalangst vaak in iemands jeugd zit, is het moeilijk om de knop in je hoofd om te zetten. Het overwinnen van faalangst kost tijd en inspanning, maar het is niet onmogelijk!
Bespreek uw klachten gerust eens met uw huisarts, een maatschappelijk werker, een psycholoog of andere hulpverlener, wanneer u het gevoel heeft dat uw (faal)angst erger wordt, zich uitspreidt naar meerdere gebieden of uw persoonlijk en/of beroepsmatig functioneren in de weg staat.
Ook praten met mensen in uw omgeving over faalangst kan al een deel van de angst wegnemen. U zult versteld staan hoeveel mensen zich herkennen in uw situatie.

Ouders kunnen hun kinderen helpen door ze op een positieve manier te steunen; complimentjes geven, prijzen, benoemen wat ze goed doen, hoe klein dat ook is. Maak fouten ook bespreekbaar en laat het kind voelen dat het zich niet hoeft te schamen voor fouten en dat het er juist lering uit kan trekken. Ouders hebben ook een voorbeeldfunctie en kunnen vertellen over hun eigen fouten en de manier waarop ze hier een positieve draai aan hebben gegeven.
Faalangst hangt nauw samen met een negatief zelfbeeld. Probeer de focus te verleggen naar de dingen die goed gaan of die u al wel heeft bereikt en minder op de dingen die niet goed gaan of nog niet bereikt zijn.

Del holandés que se va…

‘Ik heb een bòter meegebrengt’

In dit artikel in twee delen onderzoekt onze medewerker Fred de Haas wat er zoal in de twintigste eeuw door voornamelijk in het Papiaments publicerende Antilliaanse schrijvers is gezegd, gedacht en geschreven over de rol van hun moedertaal. Daarbij blijven de Antilliaanse schrijvers die in het Nederlands hebben geschreven op de achtergrond. Deze hadden hun eigen - ongetwijfeld respectabele - redenen om in het Nederlands te schrijven.
De Haas baseert zich in dit artikel voornamelijk op direct toegankelijke bronnen waarvan de meeste in ‘Pa Saka Kara’ te vinden zijn.
Het is interessant te constateren dat de opvattingen van de schrijvers uit het begin van de vorige eeuw betrekkelijk mild zijn ten aanzien van de toen overwegende rol van het Nederlands en dat zelfs schrijvers als Luis Daal nog van mening waren dat ‘verheven’ ideeën beter in het Spaans, Engels of Nederlands konden worden verwoord dan in het Papiaments.
Onze lezers nemen kennis van het gedachtegoed van een frater en een pater, komen langs de schrijvers Willem Kroon en Willem Hoyer, luisteren naar de ondernemer Panneflek en de schrijvers Manuel Fraai en Guillermo Rosario. Om het Antilliaanse beeld te completeren krijgen onze lezers ook een kijkje in de keuken van de Arubaanse buren Habibe, Oduber en ‘juffrouw’ Belén Kock-Marchena. Voor de Grote Drie is deze keer geen plaats, niet omdat zij deze niet zouden hebben verdiend, maar omdat er in dit verband al genoeg over hen is geschreven en de auteur niet in herhaling wil vervallen.

Tekst: Fred de Haas

Een incident op de pontjesbrug: Manuel Fraai

Een ander voorbeeld van de hierboven gesignaleerde, door de taalsituatie veroorzaakte psychische ontreddering is te vinden in een fragment uit een boek van Manuel Fraai (‘Un huérfano’, Willemstad, 1954). Manuel Fraai noemt het Papiaments hier nog een ‘dialect’.

Op een dag loopt hij over de pontjesbrug en hoort twee vrouwen vóór zich in het Engels met elkaar praten. De een zegt dat de mensen op Curaçao Papiaments spreken maar dat ze niet van die taal houdt. De ander reageert: ‘De Hollanders zeggen dat het Papiaments geen taal is’.

Dat is genoeg voor Fraai om de dames staande te houden, verontwaardigd de les te lezen en te vragen of de taal van die Hollanders dan zoveel beter is dan de zijne. En wat ze hier dan eigenlijk te zoeken hadden? De dames wisten niet hoe vlug ze weg moesten komen.

Op bittere toon vertelt Fraai ons vervolgens in alle eerlijkheid dat het hem niet verwondert dat buitenlanders zo over het Papiaments denken: ‘Cuantu yiu di Corsou mescos cu nos no tin berguenza di papia papiamentu ora nan ta den compania di estranhero o hende cu a haya bon siñanza?’ (Hoeveel Curaçaoënaars, zoals wij, schamen zich er niet voor om Papiaments te spreken in gezelschap van vreemdelingen of van mensen die goed onderwijs hebben gehad?).
In plaats van Papiaments te lezen, zo zegt hij, lezen de Curaçaoënaars boeken in een taal ‘waarvan ze de helft niet verstaan’. Fraai vergelijkt ze met apen die minachting hebben voor hun moeder die hen het Papiaments heeft geleerd, een taal die ‘ta resona den mi orea manera musica armonioso, manera canto di trupial mainta tempran den tempu di yobida’ (die in mijn oren klinkt als het vroege ochtendlied van een troepiaal in de regentijd).

Een Arubaans geluid over de ‘Siman di Buki 1964’: Frederico Oduber

In de ‘Observador’ van 18 september 1964 doet de Arubaanse dichter F. H. Oduber kritisch verslag van de jaarlijkse Boekenweek waar maar weinig Arubanen belangstelling voor bleken te hebben omdat er niet veel Arubaans aan die Boekenweek te beleven viel. Hoewel Oduber helemaal niets tegen de Nederlandse cultuur heeft constateert hij wel bezorgd dat het eiland hierdoor gedomineerd wordt en dat er voor de eigen cultuur nauwelijks of geen plaats is: ‘Nos tin admiracion tambe pa cultura Hulandés. Pero más grandi ainda ta nos miedo cu poco, poco, loque ta di nos ta bai somentá’ (we hebben ook bewondering voor de Nederlandse cultuur. Maar onze angst voor de verdwijning van onze eigen cultuur is nog groter).

Hij constateert dat de Arubanen een officiële taal (bedoeld wordt het Nederlands) moeten spreken die vreemd voor hen is en waarin ze nooit gemakkelijk zullen kunnen communiceren. En dat laatste is een bron van irritatie en onzekerheid. Oduber pleit er dan ook voor dat het Papiaments op school wordt onderwezen en dat er een eind wordt gemaakt aan die taalkundige situatie van permanente vervreemding, die in stand wordt gehouden doordat de kinderen wél les krijgen in het Nederlands maar niet in hun moedertaal.

Ook de Arubaan Hubert Booi, de vader van het lied ‘Aruba romántica’, hield in 1968 in de Club San Francisco in Oranjestad een klemmend pleidooi voor de herwaardering en bevordering van het Papiaments, waarbij hij het onderwijssysteem bekritiseerde en ook zijn eigen landgenoten verweet door hun onverschillige houding in hoge mate verantwoordelijk te zijn voor de ondergewaardeerde rol die de moedertaal in hun leven speelde.

De Grote Drie: Daal, Lauffer, Juliana

Dan zijn er natuurlijk ook de dichters die men wel de Grote Drie heeft genoemd en die door hun werk het boegbeeld vormen van de verdediging en de erkenning van de waarde en mogelijkheden van het Papiaments: Luis Daal, Pierre Lauffer en Elis Juliana.

Omdat er al zoveel over deze auteurs is geschreven zullen we ons in het kader van dit artikel hiervan onthouden om een overkill aan informatie te vermijden. Wel zij het mij vergund een paar regels te citeren uit een gedichtje van Lauffer (Mi lenga, Raspá, 1962) waarin het Papiaments de eer wordt gegeven die het toekomt:

Na mi lenga di krioyo,
Ku su zjèitu di zonidu
No tin dwele ni legría pa herami,
Ni tin sort'i sintimentu
Ku mi n'tribi machiká

In mijn Creoolse taal,
Haar ritme en haar zwier,
Beschrijf ik treurnis en plezier.
Er is geen enkel sentiment
Dat mijn Creoolse taal niet kent.

De Kolonisator en de Yaya: Henry Habibe

Iemand die zijn leven lang heeft geijverd voor zijn moedertaal is de Arubaanse dichter Henry Habibe. In zijn bundel ‘Yiu di Tera’ (1985) viert hij het feit dat, ondanks eeuwenlange onderdrukking en onverschilligheid van de kant van het koloniserende Nederland, zijn taal zich heeft kunnen handhaven:

Nan a trapa bo kurpa chikito
Lastr'ele den lod'i barbarismo
Ma den riu
Di mi sanger
Bo ta baña
Mané un spiritu
Guaraní

Je tenger lijf is woest vertrapt,
Door het barbaarse vuil gehaald.
Maar in de aders
Van mijn bloed
Baadt - als een geest zo licht -
Mijn taal
In een Creools gedicht…

Zijn toon wordt milder als hij op dichterlijke wijze beschrijft hoe hij, als vele andere Antilliaanse kinderen, vroeger de taal heeft ingedronken, zittend op de schoot van zijn zwarte kindermeisje, de yaya, die de kinderen eindeloze verhalen vertelde over de Spin Nanzi en hen de liefde voor het woord en het ritme van de taal bijbracht. Hij roept in ‘Mi lenga’ (1985) het suggestieve beeld op van woorden die zich - dansend in een strakke jurk - losmaken uit de verhalen van de yaya en heupwiegen op de maat van de Afrikaanse trommel, de tambú, op het ritme dat eeuwen geleden de tocht heeft gemaakt van Afrika naar het Caribisch gebied:

Un yaya
A sinta plama kuenta
Den su skochi
Palabranan
A forsa montoná
Sali yangando den shimís pretá

Een yaya strooide
Woorden in haar schoot:
Ze hoopten zich
Onstuimig op
Tot dansende verhalen,
Wiegend in een strakke jurk

Habibe herinnert zich hoe hij kinderliedjes zong in zijn taal en zelfs in zijn dromen de klanken van het Papiaments hoorde. Zijn liefde groeide voor het in de hoek gedreven Papiaments dat zelfs op het schoolplein van de middelbare school ‘verboden’ was. De kracht van de moedertaal bleek sterker dan die van de Nederlandse ideologie en de schoolkinderen speelden en spraken buiten de klas tóch in de taal van thuis, hoewel een redeloze schaamte zich van hen meester maakte als de onderwijzer hen liet voelen dat hun Papiaments eigenlijk niet in aanmerking kwam om gesproken te worden. Hoe konden die kinderen ook weten dat er ook andere opvattingen bestonden en dat in het begin van de 20e eeuw iemand als Jozef Sickman Corsen al een gedicht had gemaakt in hun moedertaal,‘Atardi’ (1905), waarvan elke Antilliaan tenminste de beginregels uit het hoofd kent:

Ta pa kiko mi no sa
Ma esta tristu mi ta bira
Tur atardi ku mi mira
Solo baha den lamá!

Waaróm kan ik niet zeggen, nee,
Maar ‘s avonds voel ik mij beklemd,
Wanneer ik, droevig en ontstemd,
De zon zie ondergaan in zee!

Maar het bloed kruipt waar het niet gaan kan en de kinderen op het schoolplein maken zich juichend los uit de beknelling van de onmenselijke regels. En Habibe schrijft in ‘Papiamentu na kaminda’ (1986):

den kurá'i skol
nos a stiwa su palabranan
manera un fortalesa
kontra e monster di
‘Aap, Noot Mies
En hoedje van papier’.

Het schoolplein wordt
Met Papiamentu volgestouwd:
Een fort
Tegen het ‘Aap-Noot-Mies’ en
‘Hoedjes van papier’
Gebouwd.

Ta di nos é ta : Guillermo Rosario

En zo kwam langzamerhand de eeuwenlang verguisde moedertaal, die ‘Serenade van Schubert’ en die ‘Ochtendzang van de troepiaal’ tot nieuw leven. Dichters en schrijvers begonnen het een eer en genoegen te vinden om het Papiaments in hun kunst zo goed mogelijk te gebruiken. Eindelijk durfden ze weer openlijk van hun moedertaal te houden en die liefde in woord en geschrift uit te drukken.
Een van de schrijvers die, naar mijn persoonlijke mening, zijn waardering voor het Papiaments op de meest ‘Antilliaanse’ manier heeft uitgedrukt is Guillermo Rosario geweest. In zijn gedicht ‘Mi nigrita Papyamentu’ uit 1971 vergelijkt hij het Papiaments met een negerinnetje, een Creoolse vrouw (muhé krioyo) die hij in geuren en kleuren beschrijft. Zijn taal, zijn Papiaments, is een ‘kabay di rasa’ (raspaard) en gelijk aan een mooie Creoolse vrouw ‘ku pechunan pará’ (fiere borsten), ‘hep anchu’ (brede heupen) en - natuurlijk - ‘un bon sanka’ (een lekkere kont).
Je bent Curaçaoënaar of je bent het niet.
Rosario drukt de hoop uit dat het Papiaments op een gegeven moment net zo trots op eigen benen in de Creoolse cultuur zal staan als de stobá (vleesstoofpot), de triangel, de wiri (ijzeren schraapinstrument), de sopi piská (vissoep), de bolo pretu (zwarte taart), de funchi met guiambo (maïsmeelgerecht met okra) en de barí (trommel). Iedereen zal dan trots kunnen zeggen: ‘ta di nos é ta ! (die taal is van ons!).

‘Juffrouw, ik heb een bòter meegebrengt’: Belén Kock-Marchena

Nu heeft het Papiaments eindelijk vaste voet op Antilliaanse bodem gekregen, ook in het onderwijs. Gelukkig. Het is al meer dan vijftig jaar geleden dat de Nederlandse onderwijzer Rien Hasselaar Arubaanse liedjes begon te verzamelen omdat ie vond dat de Nederlandse liedjes helemaal niet aansloegen bij de Arubaanse kinderen. Wat wisten die nu van ‘zomer, winter, herfst, paard en wagen, boer en boerin’? Hasselaar: ‘Onze (Nederlandse) voorouders hebben bij het onderwijs op de Antillen helaas grote fouten gemaakt: niet alleen trachtten zij tot iedere prijs van de Arubanen kleine Hollandertjes te maken, maar zij hielden de kinderen geregeld voor dat hun eigen taal en cultuur minderwaardig waren. De eigen volksliedjes mochten niet worden gezongen omdat ze onfatsoenlijk zouden zijn en het kwam zelfs voor dat het de kinderen verboden werd om tijdens het speelkwartier Papiaments te spreken’.
Ook de Arubaanse schooljuffrouw Belén Kock-Marchena zal blij zijn dat de kinderen nu in hun geliefde taal kunnen schrijven, lezen, zingen en vertellen. Het is niet langer nodig dat de kinderen een vertwijfelde poging moesten doen om op een correcte manier ‘Juffrouw ik heb een fles meegebracht’ tegen de Antilliaanse juf te zeggen en niet verder kwamen dan: ‘Juffrouw, ik heb een bòter meegebrengt’.
Dit laatste citaat uit de klas is ook de titel van het gedicht waarin de juf verzucht:

(…)
‘un dia mi yiu
bo soño,
mi soño,
nos soño,
lo bira realidad
y
nos dushi
papiamento
lo marcha
drenta nos enseñansa
den tur su grandesa
y bunitesa,
anto lo bo
skirbi,
lesa,
conta,
canta
contento
den bo dushi lenga:
PAPIAMENTO

op een dag, m'n kind,
zullen jouw droom,
mijn droom,
ónze droom,
werkelijkheid worden
en
ons heerlijk
papiaments
zal ons onderwijs
binnenmarcheren
in al haar grootsheid
en schoonheid;
dan zal je
vol vreugde
schrijven,
lezen,
vertellen en
zingen
in je heerlijke taal:
HET PAPIAMENTS!

Epiloog

Het Nederlandse kofschip Van Dale maakt zich met moeite los van de eeuwenoude kades in de Annabaai. Tip houdt het roer. Charles en Yolanda sjorren de reddingsboten vaster. Colá vaart weer opnieuw het zeegat uit. De geest van Boeli houdt de wacht aan dek en weent over de rots der struikeling. Zijn schimmentraan is slechts te zien voor Frank, die eenzaam op de kade achterblijft: changá!

Movidas por el soplo milenario de los alisios, siguen ondeando en lo alto de la papiamentosa Fortaleza las estrellas de la bandera curazoleña que devuelven un último saludo al barco holandés que se va...

Internationale succesfilms

Millennium Trilogie bij Luna Blou

De Millenniumfilms zijn op Curaçao. De drie vuistdikke literaire thrillers van Stieg Larsson zijn een ongekend internationaal succes geworden en behoren in veel landen tot de best verkochte boeken.

Actrice Noomi Rapace speelt Lisbeth Salander.

Stieg Larsson zelf heeft het niet mogen meemaken, hij overleed in 2004 op 50-jarige leeftijd aan een hartaanval, een jaar voor het eerste deel van de trilogie verscheen. Wereldwijd zijn de boeken van de Millennium trilogie in meer dan 45 talen vertaald en zijn er ruim 50 miljoen exemplaren verkocht.

'Hij krijgt vijf sterren: vier voor zijn waardevolle nalatenschap en een om aan de hemel te schitteren.' - de Volkskrant

De drie boeken zijn verfilmd en worden nu vertoond in Teatro Luna Blou; Zweeds gesproken en Nederlands ondertiteld. De twee hoofdpersonen in de film zijn Lisbeth Salander, een jonge vrouw met zwart geverfd haar, piercings, tatoeages, een geniale computerhacker, en Mikael Blomkvist, een charmante kritische journalist en uitgever van het tijdschrift Millennium.

Op 19 en 27 december 2011 om 19.00 uur: Mannen die vrouwen haten (132 minuten)
Mikael Blomkvist wordt benaderd door oud-zakenman Henrik Vanger. Veertig jaar geleden is de 16-jarige Harriët Vanger op mysterieuze wijze verdwenen en vermoedelijk vermoord. De zaak is nooit opgelost en inmiddels verjaard. Toch wil Henrik Vanger dat Mikael zich hier nog eens op stort. Aanvankelijk lijkt het onderzoek nergens op uit te lopen. Totdat Mikael met hulp van Lisbeth Salander op een spoor stuit dat rechtstreeks naar een zeer duister en bloedig familiegeheim voert.
Een film van Niels Arden Oplev. Hoofdrollen: Michael Nyqvist, Noomi Rapace.

Michael Nyqvist in de rol van journalist Mikael Blomkvist.

Op 20 en 29 december 2011 om 19.00 uur: 'De vrouw die met vuur speelde' (125 minuten)
Het tweede deel van de Millennium Trilogie van Stieg Larsson. Drie moorden, één avond. De slachtoffers zijn twee journalisten die voor Millennium werkten aan een publicatie over mensensmokkel, en de voogd van Lisbeth Salander. Op het moordwapen worden haar vingerafdrukken aangetroffen. Als ze verdacht wordt van een driedubbele moord besluit journalist Mikael Blomkvist haar te helpen.
Een film van Daniel Alfredson. Hoofdrollen: Michael Nyqvist, Noomi Rapace.

Op 22 en 30 december 2011 om 19.00 uur: 'Gerechtigheid' (148 minuten)
Nadat Lisbeth Salander een levensbedreigende aanslag heeft overleefd, wordt ze in kritieke toestand naar het ziekenhuis gebracht, evenals de man die verantwoordelijk is voor haar duistere, pijnlijke verleden: Alexander Zalachenko. Salander wordt gezocht voor moord en door de media is ze neergezet als een psychopaat, moordenaar en satanist. Alleen Blomkvist is overtuigd van haar onschuld. Hij ontdekt de relatie tussen de vrouwenhandel, het verleden van Salander en de Zweedse veiligheidsdienst en wil daarover in zijn blad Millennium publiceren. Uiteindelijk moet ze voor de rechtbank verschijnen. Zal het recht zegevieren?
Een film van Daniel Alfredson. Hoofdrollen: Michael Nyqvist, Noomi Rapace.

Locatie: Teatro Luna Blou
Entree per film: Nafl. 13,50. Voor 3 films is er een passe partout van Nafl. 30,-

Musical 'Bria'

Vandaag is de laatste voorstelling van de musical BRIA. Een voorstelling die voor iedereen van het eiland herkenbaar moet zijn. Gespeeld door jong-professionals van 14 tot 24 jaar. Het is een samenwerkingsproject tussen jongeren-theaterwerkplaats La Tentashon en jeugdtheaterschool Drazans. Zij hebben samen hard gewerkt aan deze musical, die beslist de moeite waard is.

'Bria', wat stralen betekent, heeft als subtitel ´bai bin bèk´, wat wil zeggen: ´Ga, maar kom terug!´ Hiermee wil de musical de dagelijkse maatschappelijke onderwerpen van met name jongeren op Curaçao aansnijden. Een groot deel van de Curaçaose jongeren zal als bursalen naar het buitenland vertrekken om daar hun dromen waar te maken. Maar een groot deel zal er door deze ervaring ook achterkomen dat het leven onvoorspelbaar is, vol interessante wendingen; net als de musical zelf.

BRIA wordt gespeeld door 14 jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 24 jaar. De helft van de spelers is afkomstig van la Tentashon, de andere helft zijn spelers van Drazans. Een gewaagde mix van spelers die de voorstelling met passie voor het toneel spelen.

Bij La Tentashon is er een mogelijkheid om veilig en ruim te parkeren. Op de Matheywerf op het terrein van La Tentashon is er een grote parkeerplaats beschikbaar. U hoeft dus niet ver te lopen en uw auto staat veilig en bewaakt.

Zaterdag 17 december 19:30
Entree: Nafl. 15,-
Locatie: La Tentashon

Culturele Agenda

Kunst & exposities

A Different Kind of Art
Bij Landhuis Bloemhof is tot 7 januari de expositie 'A Different Kind of Art' met kunstwerken van Seth Chwast te bezichtigen. Seth Chwast is een autistische jongeman die zich dankzij kunsttherapie heeft kunnen ontwikkelen en een doorbraak heeft kunnen maken als kunstenaar. Zijn werk bestaat uit schilderijen, tekeningen en sculpturen. Een gedeelte van de opbrengst uit de verkoop van de kunstwerken komt ten bate van lokale autismeprojecten.
Meer informatie: www.bloemhof.an, info@bloemhof.an of telefoon 737-5775.

MonArt Gallery: Bejeweled III
In de MonArt Gallery in het Renaissance Rif Fort is de groepstentoonstelling 'Bejeweled III' te bezichtigen van 10 tot 18 december met fotografie, juwelen en kunst. Nikita Noordstar heeft haar eerste foto-expositie 'A new beginning'. Juwelen zijn er van Evelien Sipkes, Ans Mezas, Janet Brink, Lara Schweighofer, Rebecca Paz, Buddha to Buddha, Elena Puntin, Margo Nelissen, Tiara Nataf, Egberdien van Rossum en Nicole Uurbanus. Er zijn ook kunstwerken van Alfonso de Windt, Carl Ariza, Ailsa Anastasia, Heleen Cornet, Elvis Lopez, Rahim Abraham, Carola Auceps, Mimi van Bindsbergen, Midzy Longueverne, Frits Adriaans, Ruurd Hallema, Ria Houwen, Marcel van Duijneveldt, Herman van Bergen, Truusje Laan, Helen Martina, Anton Vrede, Ariadne Faries, Monique Harbers, Ras Ishi, Marlies Schoenmakers, Jan Gilbert, Peter Slooff, Margreet Rost, Astrid Kwanten en Militza Schoop.
Meer informatie: Mon Art Gallery, Rif Fort, Otrobanda. Tel. 462-2977
Openingstijden: Maandag t/m zaterdag van 09.00 tot 19.00 uur (non stop).
www.monartgallerycuracao.com, seroes@onenet.an

Dans & Theater

Musical Bria
De musical Bria is een samenwerkingsproject tussen jongeren-theaterwerkplaats La Tentashon en jeugdtheaterschool Drazans.
Zaterdag 17 december 19.30 uur. Entree: 15 gulden. Locatie: La Tentashon

Muziek

Kerst Sing Along
Morgen, zondag 18 december om 11.00 uur, houdt het Avila Beach Hotel een kerstconcert in La Belle Alliance met liederen die meegezongen kunnen worden. Met Ilja Huang aan de piano, Martha van Bergen violin, Hein van Maarschalkerwaard klarinet en Ina Martina die het kinderkoor en de zangers dirigeert. Met kersttreats van de Avila-bakker. Volwassenen 25 gulden, kinderen tot 12 jaar gratis met een ticket, kinderen en studenten tussen 13 en 16 jaar 10 gulden. Ticketverkoop bij het Avila Hotel, front desk (461.4377).

Nieuw & opmerkelijk

Open huis Art2gether
Open huis is zondag 18 december van 10.00 -17.00 uur: AtelierArt2gether blikt terug en vooruit met een overzichtsexpositie van eigen werk 2011 en werk van cursisten. Ook presentatie nieuwe workshops, maanmeditatie met schilderworkshop, moeder en kind, dans en schilderworkshop 'leef je uit'. De hele dag kunnen bezoekers voor een paar gulden deelnemen aan allerlei activiteiten en inschrijven voor lessen en workshops.
10.00 -11.00 uur workshop schilderen
11.00 -12.00 uur workshop tekenen
12.00 - 14.00 uur kennismaking energetische massages
14.00 - 15.00 uur jembe workshop
15.00 - 16.00 uur dansen vanuit je innerlijk, workshop
16.00 - 17.00 uur wandeling door natuurgebied St. Michiel
Het atelier is gesloten van 21 december tot 9 januari (Atelier Art2gether - afslag St. Michiel), tel. 5153141 / www.art2gether.com

Film

Millennium Trilogie
Luna Blou vertoont de komende weken de Millennium-films. Meer informatie bovenaan op deze pagina.

Filmhuis Openbare Bibliotheek
Op 12 januari 2012 in de Openbare Bibliotheek: Meres et filles en op 9 februari: Biutiful.

Noteert u alvast:

De Avila Chamber Music Celebration gaat haar 5e seizoen in en zal tussen 24 en 29 januari 2012 vier concerten geven: Dinsdag 24 januari om 18.00 uur het openingsconcert met een solo pianorecital van Anne-Marie McDermott. Entree gratis. Donderdag 26 januari 20.00 uur: een galaconcert met champagne-receptie. Zaterdag 28 januari 17.00 uur: Concert in het Paleis van de Gouverneur te Fort Amsterdam. Zondagmorgen 29 januari om 11.00 uur een koffieconcert. Voor meer informatie belt u naar het Avila Hotel tel. 461.4377 of www.avilahotel.com.

Driehoeksreis
Eind januari opent in Het Curaçaosch Museum een overzicht van het grafisch werk van de Leidse kunstenaar Bert Kienjet die zich in zijn werk laat inspireren door de Dutch Caribbean. Hij bezocht Curaçao in het jaar 2000 voor het eerst. Sindsdien onderzoekt hij de overeenkomsten, maar zeker ook de kenmerkende verschillen tussen zijn eigen maatschappelijke achtergrond - met name zijn geboorte- en woonplaats Leiden - en de overzeese Koninkrijksdelen.
Hij kijkt vanuit zijn West-Europese roots, die teruggaan tot de 16e eeuw. Evenzeer kijkt hij vanuit zijn dagelijks bestaan als kunstenaar en als gemeentelijk beleidsambtenaar naar de hedendaagse Curaçaose samenleving en haar bijzondere geschiedenis. De samenhang tussen geschiedenis, cultuur en identiteit van beide samenlevingen is opzienbarend.
Het onderzoek naar die verwantschap heeft in 2010 en 2011 geleid tot een reeks etsen met de titel 'Driehoeksreis'. De reeks bestaat uit tientallen portretten van 'personages' die de driehoeksreis bevolk(t)en. Deze route van Europa via West-Afrika naar het Caribisch gebied en weer naar Europa werd in de 17e eeuw door de West-Indische Compagnie bevaren. Deze reis wordt door Kienjet als metafoor gebruikt voor de sociale, culturele en bestuurlijke beïnvloeding en banden tussen Westerse, Afrikaanse en Caribische culturen.
Soms betreft het personages die zich feitelijk op en tussen de drie continenten manifesteerden, soms gepersonifieerde cultuurdragers, soms bestaande figuren die een grote of kleinere rol spelen/gespeeld hebben in het grote geheel van cultuuroverdracht en identiteitsbevestiging. Door het groepsgewijs tonen van de portretten worden verhalen zichtbaar, wordt een hernieuwd combineren en vergelijken mogelijk. Een moreel oordeel over de impact van de driehoeksreis op de huidige samenleving laat Kienjet daarbij aan de kijker over. In Het Curaçaosch Museum zal de serie Driehoeksreis in zijn geheel getoond worden.

(Exibiting) Baroque Bodies
(Exibiting) Baroque Bodies is het voorlopige eindpunt van een meerjarig onderzoeksproject omtrent barok, lichamelijkheid en theatraliteit dat opgezet werd in de schoot van de Brusselse kunstschool Rits (de theater- en filmafdeling van de Erasmushogeschool Brussel). Op het programma staan onder meer de première van het nieuwe Abattoir Fermé, een expo omtrent barok en lichamelijkheid (met werk van onder anderen Patricia Canino, Jan van Imschoot, Pol Dehert, Gaëtan Wtoreck, Johan Muyle, Angelo Vermeulen en Tine Holvoet, David Bade, Guillermo Gomez-Pena en Ritsstudenten) en een avondprogramma met onder meer interventies (theater, film, performances) van Bernard van Eeghem, Sergio Messina, Gerardjan Rijnders, Lady Flo en de studenten spel van het Rits, Eisa Jocson, Soetkin Demey, Milton Miron en vele anderen. Het tweede deel van dit festival vindt plaats in Amsterdam, van 16 januari tot 26 januari. Het traject wordt afgesloten met een tweede editie van (Exhibiting) Baroque Bodies in de Brakke Grond in Amsterdam, van 26 januari tot en met 29 januari 2012.

Drop Art
De afgelopen drie maanden heeft Instituto Buena Bista (IBB) in samenwerking met het Fonds voor Beeldende Kunsten te Amsterdam in haar gastprogramma het kunstenaarsechtpaar Ruben La Cruz en Karolien Helweg te gast. Ruben La Cruz is geboren op Curaçao en Karolien Helweg in Nederland. Sinds het jaar 2000 werken zij op projectbasis samen. Vanuit hun maatschappelijke betrokkenheid ontwikkelen zij projecten die kunst, educatie en welzijn met elkaar combineren. Eerdere projecten van La Cruz en Helweg op Curaçao waren: 'Weta e Lus' (drugsverslaafden) in samenwerking met vijf instellingen op Curaçao: stichting Sonrisa,Yabi di Libertat, Brasami, Reclassering en Dios Yudami.'Drop Art' 'Siña Wak, Siña Mira' is een kunstproject voor jongeren tussen elf en vierentwintig jaar in samenwerking met vijf lagere scholen en vijf instellingen voor heropvoeding en re-integratie van jeugdige delinquenten en zeer moeilijk opvoedbare kinderen. Tijdens de afsluitende presentatie op 5 januari 2012 heeft u de gelegenheid om de nieuwe installaties en werken, getiteld 'Curaçao Gamble' te bezichtigen die zijn ontstaan tijdens de residentieperiode op Curaçao en aan het IBB. Bij het Instituto Buena Bista, Orkidia Paviljoen (Klinika Capriles) aan de Mohikanenweg 8 vindt op donderdag 5 januari 2012 vanaf 18.00 uur de eindpresentatie plaats van de studenten van IBB. Een aantal leerlingen verzorgt ook een lezing waarbij meer kunst - uit de geschiedenis en de actualiteit - gevoed door protest en maatschappelijk engagement getoond zal worden.Toegang is gratis. Zie voor meer informatie: www.lacruzhelweg.nl en www.institutobuenabista.com

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa. Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com.

Bejewelled bij MonArt Gallery.

Kerst Sing Along bij Avila Beach Hotel.

Het laatste woord:

‘Dat ik je liefheb’

Hoe verborgen kan een groot dichter zijn? Dat is de vraag die gesteld kan worden bij het verschijnen van Bernardo Ashetu’s bundel ‘Dat ik je liefheb’ bij uitgeverij In de Knipscheer. Michiel van Kempen (hoogleraar in de West-Indische letteren aan de Universiteit van Amsterdam) verzorgde een schitterende bloemlezing uit al het werk van Ashetu. En dat werd tijd. Op de blogspot Caraïbisch Uitzicht, waarop Van Kempen geregeld een gedicht van Ashetu opnam, was er al iemand die ongeduldig om het verzameld werk vroeg.

Tekst: Klaas de Groot

En toch was Ashetu een verborgen dichter. In april 1959 debuteerde hij met veertien gedichten in de Antilliaanse Cahiers van Cola Debrot, keurig met naam en toenaam. Pas in 1962 volgde een tweede publicatie. In jaargang V nr. 1 van dezelfde Cahiers staan tien gedichten. Maar Ashetu’s naam staat niet op de voorkant van het blad, noch bij de inhoudsopgave. Daardoor komt het waarschijnlijk dat de publicatie niet genoemd wordt in het uitgebreide nawoord dat Van Kempen schreef bij zijn bloemlezing. De tweede publicatie is duidelijk bedoeld als opmaat. In dezelfde jaargang van de Antilliaanse Cahiers wordt als nummer 2/3, onder de titel Yanacuna, een magistrale verzameling van 205 gedichten gelanceerd. Debrot heeft dus voor deze dichter hetzelfde gedaan als hij deed voor bijvoorbeeld Frank Martinus Arion, Aletta Beaujon en Tip Marugg, namelijk ruimte scheppen.

Helaas, het werk viel niet op. Het duurt tot 2002 voor er weer een keuze in boekvorm verschijnt. Uitgeverij Okipoki komt in Suriname met Marcel en andere gedichten, onder redactie van Van Kempen. Vijf jaar later maakt Gerrit Komrij, de paus van de Nederlandse bloemlezing, een keuze.

Zijn bloemlezinkje ‘Dat ik zong’ is weer een mooie poging om Ashetu voor het voetlicht te brengen. Maar breed wordt het werk niet opgepakt. Maar dan is er nu gelukkig een zeer krachtige poging gedaan. Meer dan 100 gedichten heeft Van Kempen gekozen uit het werk van Ashetu. Gelukkig voor het grootste deel uit ongepubliceerde bundels, daarmee meer zicht biedend op het talent van deze verborgen dichter.

In de tijd tussen het debuut en de diverse boekuitgaven waren er wel af en toe op verschillende plekken gedichten van Ashetu te lezen. Een van de opvallendste publicaties is die van zeven gedichten in de Spiegel van de surrealistische poëzie in het Nederlands. De bloemlezing werd geredigeerd door Laurens Vancrevel en verscheen in 1989 bij Meulenhoff. Ook deze keuze zorgt er niet voor dat Ashetu het grote publiek bereikt. Wat op zich niet vreemd is: surrealistische poëzie is geen gewild artikel in poëtisch Nederland. Een invalshoek om de gedichten van Ashetu te bezien is hiermee wel gegeven.

Misschien is Ashetu’s vorm van surrealisme wel één van de poëtische elementen, waardoor het oog van Debrot op de gedichten van Ashetu viel.

Hierbij is misschien illustratief het gedicht ‘Herinnering’. Het stond in Yanacuna, in de Spiegel en het staat in Dat ik je liefheb:

Herinnering

Spin met rode nagels, heet het kleine
lied dat ik zing. Voor ‘t eerst heeft
het geklonken lang geleden toen ik
zat bij een zwarte kreek naast
mijn zuster, een negerin. Blauwe
vlinders vlogen rond en vlogen langs
de duist're boom waarin zij zat
met haar rode nagels, de spin,
die aan mijn zuster ‘t lied ontlokte,
dat naklinkt in mijn herinnering.

In dit gedicht stromen heden en verleden tezamen. Het lied dat de dichter zingt, het gedicht dat hij maakt, is hetzelfde lied dat de zuster zong, en dat de spin bij haar losmaakte in een andere tijd. En ook twee andere elementen lijken in een te vloeien, namelijk de zuster en de spin. Want horen de rode nagels wel eerder bij de zuster dan bij de spin? Samen met de sfeer die ontstaat door de kleuren die gebruikt worden: het zwart van de kreek, het blauw van de vlinders en het rood van de nagels, alles nog versterkt door het donkere van de zuster en het duistere van de boom, ontstaat een beeld dat voor velen alleen met de logica van de droom te vatten is. En daarmee doet het surrealisme zijn intrede. Het authentieke van Ashetu is echter dat hij in veel gedichten zijn beelden ook vaak opbouwt met zeer herkenbare elementen, zodat het surrealisme niet het alleenrecht heeft. ‘Herinnering’ is net als veel van de gedichten ook een schitterend raadsel, een open gebied voor de lezer. En dan gaat het nog niet eens om de vraag die de wending ‘mijn zuster, een negerin’ oproept, en misschien wel opriep bij Cola Debrot indertijd.

Bijzondere combinaties die de vervreemding in de hand werken, zijn ook te zien in veel van de gedichten waarin de zee een plaats krijgt. Dat Ashetu de zee gebruikt, mag geen wonder heten bij een dichter die onder zijn eigen naam Hendrik George (Henk) van Ommeren, varend als marconist, heel wat zeeën gezien heeft, vooral Caribische. In het nawoord waarschuwt Van Kempen dat het te gemakkelijk zou zijn om Ashetu de Surinaamse Slauerhoff te noemen. Het grote verschil is misschien dat Slauerhoff zich meer op de wereld richt. Ashetu is introverter, en hij trekt de wereld naar binnen. Maar thema’s als onthechting en vervreemding hanteren ze alle twee. Beiden konden zij alleen in hun gedichten wonen, lijkt het.

Er zij ook minder omvattende zaken in dit verband te signaleren. Slauerhoff zou zich heel wel herkend hebben in het gedicht Thuiskomst...

Thuiskomst

Ik kwam thuis.
Je omarmde mij.

Een dikke geur van rozen
viel tot onder aan de trap.

Zeeman,
mompelde je warme mond.

En ik, als een vis,
gleed door je oren heen
uit het wiegelied der golven.

De suggestie die uitgaat van de zwaar geparfumeerde trap en het gemompelde woord ‘zeeman’ zou Slauerhoff wel aangesproken hebben. Er zijn waarschijnlijk weinig zeemansvrouwen die hun thuisgekomen echtgenoten ‘zeeman’ toefluisteren. Het zal hier wel om een andere thuiskomst gaan. Bij nog meer gedichten ontstaan er beelden die aan Slauerhoff doen denken, maar concrete ‘zeebeelden’ zoals bijvoorbeeld ‘Fernando de Noronha’ van laatstgenoemde, die vindt men niet bij Ashetu.

Dat is ook helemaal niet nodig, hij heeft zijn eigen poëzie, die volstrekt overtuigt. Lees bijvoorbeeld klankgedichten als Awine, en de daaraan verwante gedichten over muziek. Daarin komt de passie voor taal en klank van Ashetu tevoorschijn. Want een taalkunstenaar was hij ook. Een dichter die vorm en inhoud tot een geheel smeedt. Dat ik je liefheb biedt een prachtig uitzicht op deze verborgen dichter. En gelukkig draagt het nawoord daaraan krachtig bij, doordat Van Kempen het werk door een Surinaamse bril bekijkt en Ashetu binnen de Surinaamse poëzie een plaats geeft. Zie onder meer zijn opmerkingen over het gedicht ‘Uit goud’. Dat ik je liefheb is een boek dat niet vergeten mag worden. De Caribisch-Nederlandse letterkunde is een goudmijn rijker. Vandaar tenslotte het gedicht waaruit de titel stamt ‘Laatste woord’. Eenvoud en raadsel, onnavolgbaar vervlochten.

Laatste woord

Dat ik je liefheb
staat buiten twijfel,
dat ik je liefheb
is m'n laatste woord.
Ach, de witte vlammen
en de naakte Brahma,
de woeste tempel en ‘t
slap akkoord,
geen naakte Boeddha speelde
ooit piano maar zie de
meeuwen buiten en hoor mijn
laatste woord.

Bernardo Ashetu
Dat ik je liefheb
Gedichten
Michiel van Kempen, samenstelling en nawoord
Haarlem 2011, In de Knipscheer
ISBN 978 90 6265 676 9 NUR 306

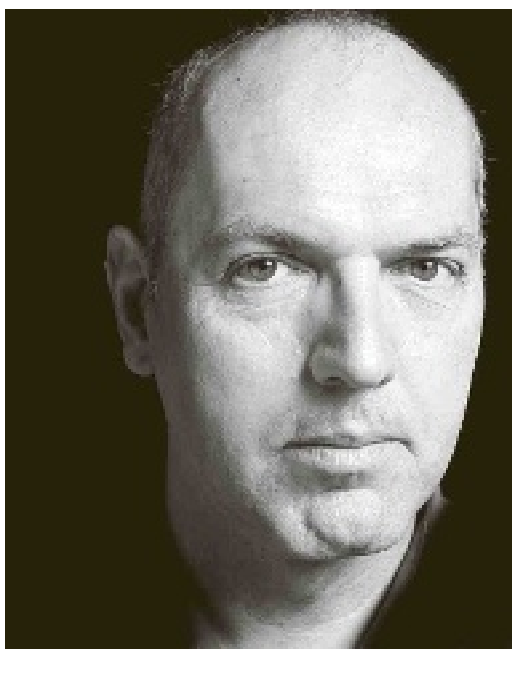

Michiel van Kempen, ´bezorger´ van de bundel - samenstelling en nawoord (foto: Carmen Freudenthal).

Leesvoer

De Vliegenvanger

‘Houd God voor ogen en je gulp gesloten’, met dit advies wordt de Limburgse Peter naar het seminarie gestuurd. Tevergeefs. ‘De Vliegenvanger’ van Ravelli is de erotische en confronterende geschiedenis van een man die alle emotionele risico's in het leven probeert te omzeilen.

Het boek vertelt het meeslepende liefdesverhaal van een student die een intieme relatie heeft met een meisje en tegelijkertijd verliefd is op een jongen. Voor deze ‘dubbele fout’ wordt hij verbannen uit het klooster waar hij zijn opleiding volgt. De ontspoorde geestelijke vlucht uit schaamte naar het buitenland, waar hij een leven leidt vol passie en bedrog.

Hij besluit charlatan te worden - alleen al vanwege het woord - en verheft zichzelf in de adelstand. Als graaf Ravelli maakt hij furore in Rome en wordt de minnaar van een barones die hem introduceert in de betere kringen. Na een paar uitbundige

misverstanden eindigt Peter als bedelaar en besluit terug te keren naar Nederland, waar de Tweede Wereldoorlog is uitgebroken. Hij raakt betrokken bij het actieve verzet, wordt gevangen genomen en ter dood veroordeeld.

Peter heeft de gave om zowel linkshandig als rechtshandig vliegen uit de lucht te plukken. Een talent dat zijn leven zal redden. Hij wordt aangesteld als de vliegenvanger in dienst van het Derde Rijk. Zijn taak is het kantoor van de kampcommandant vliegvrij te houden. Dat lukt. De beloning is zijn leven.

Na een paar bruisende liefdesavonturen besluit hij uiteindelijk op zoek te gaan naar de twee grote liefdes uit zijn jeugd.

Op latere leeftijd schrijft de verzamelaar van verboden liefdes zijn memoires. De memoires zijn nooit gepubliceerd, maar zijn nu jaren later een belangrijke bron van inspiratie geweest voor ‘De Vliegenvanger’ van Ravelli.

Titel: De Vliegenvanger
Auteur: Ravelli
Uitgever: TVF International
ISBN/EAN: 9789081401210

Ars Poëtica

Er zij Light

zoute tranen, haastige groet
  rosse / groen het water
de horizon bloedt ...

het late licht verlaat de lucht
  de dag slaakt zijn laatste zucht ...

beeld van afscheid
  een schaduw die neerstrijkt
verlatenheid ...

gezicht van de oude dag gedragen door de nacht
  een terug blik op Licht
op een strand waar het zand zingt
  en de Jeugd danst
in hete dagen.

Ilse Risseeuw-Winkel

Milieu

Energiebeperking ‘beloond’

Softwarebedrijf Opower heeft een applicatie ontwikkeld waarmee Facebookgebruikers hun energieverbruik kunnen vergelijken met dat van hun vrienden en kennissen. Competitie is de beste drijfveer om het beter te doen, klinkt het.

Opower startte als ontwikkelaar van een communicatieplatform tussen elektriciteitsproducenten en hun klanten. Het biedt een grafische weergave van het energieverbruik en toont waar de gebruiker kan besparen. Maar het systeem bleek vooral succesvol omdat het ook appelleert aan twee belangrijke psychologische drijfveren: concurrentiedrang en het verlangen naar beloning.

De software vergelijkt immers de efficiëntie van de verbruikers met die van andere klanten in een gelijkaardige situatie. Uitvoerige statistieken geven zo een beeld van hoe goed een klant presteert ten opzichte van ‘de concurrentie’. Wie goed scoort of vooruitgang maakt, wordt beloond met een glimlachend gezichtje.

Dat klinkt banaal, maar uit de cijfers blijkt het erg goed te werken: nu het systeem zo’n vier jaar bestaat, blijken klanten 2 tot 4 procent op hun energierekening te besparen.

Vrienden

Opower is ervan overtuigd dat het nog beter kan werken als mensen hun energieverbruik niet alleen met wildvreemden, maar met hun eigen sociaal netwerk kunnen vergelijken. Daarom wordt het systeem aangepast voor gebruik via Facebook.

“We willen de nadruk vooral op efficiëntie leggen in plaats van zuinigheid”, zegt Ogi Kavazovic van Opower. “In de Verenigde Staten bijvoorbeeld wordt tot een kwart van de energie in huishoudens verspild - er moet dus niets opgeofferd worden aan comfort om dat te verminderen. Het gaat niet alleen om het verminderen van de CO_2-uitstoot, maar om het besparen van geld.”

Facebookgebruikers zullen hun netwerk van vrienden kunnen uitnodigen om gebruik te maken van de applicatie en samen energie te besparen. Met 800 miljoen actieve gebruikers is het potentieel van Facebook enorm. Opower wil de applicatie begin 2012 opstarten.

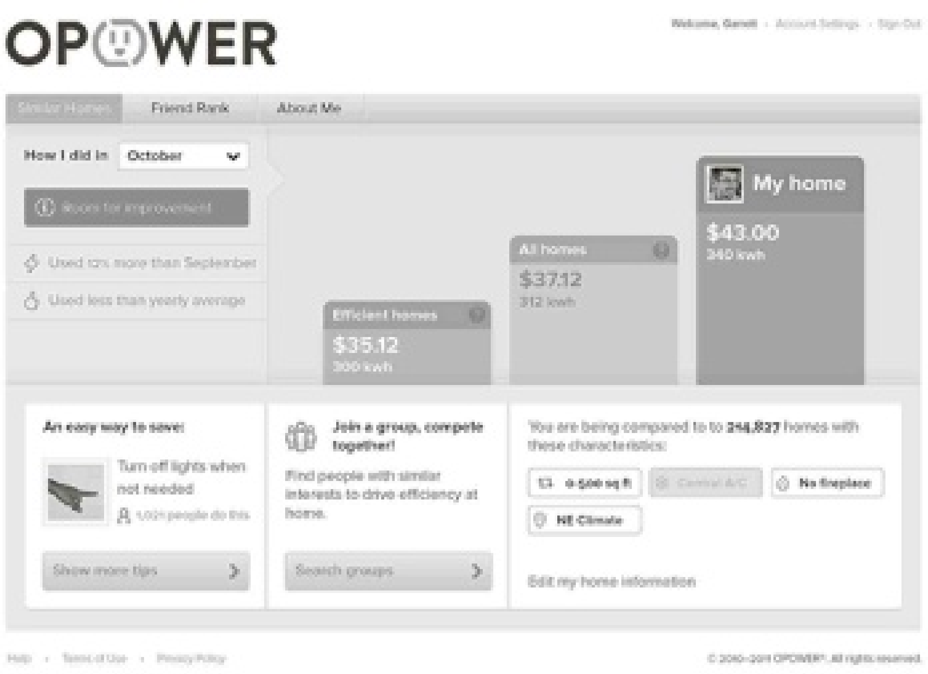

Spotlight op dieren

Oud & Nieuw

Altijd een leuke tijd voor iedereen om het oude jaar uit te zwaaien en het nieuwe jaar weer in te luiden. Het liefst doen we dit met een heleboel mooi vuurwerk.

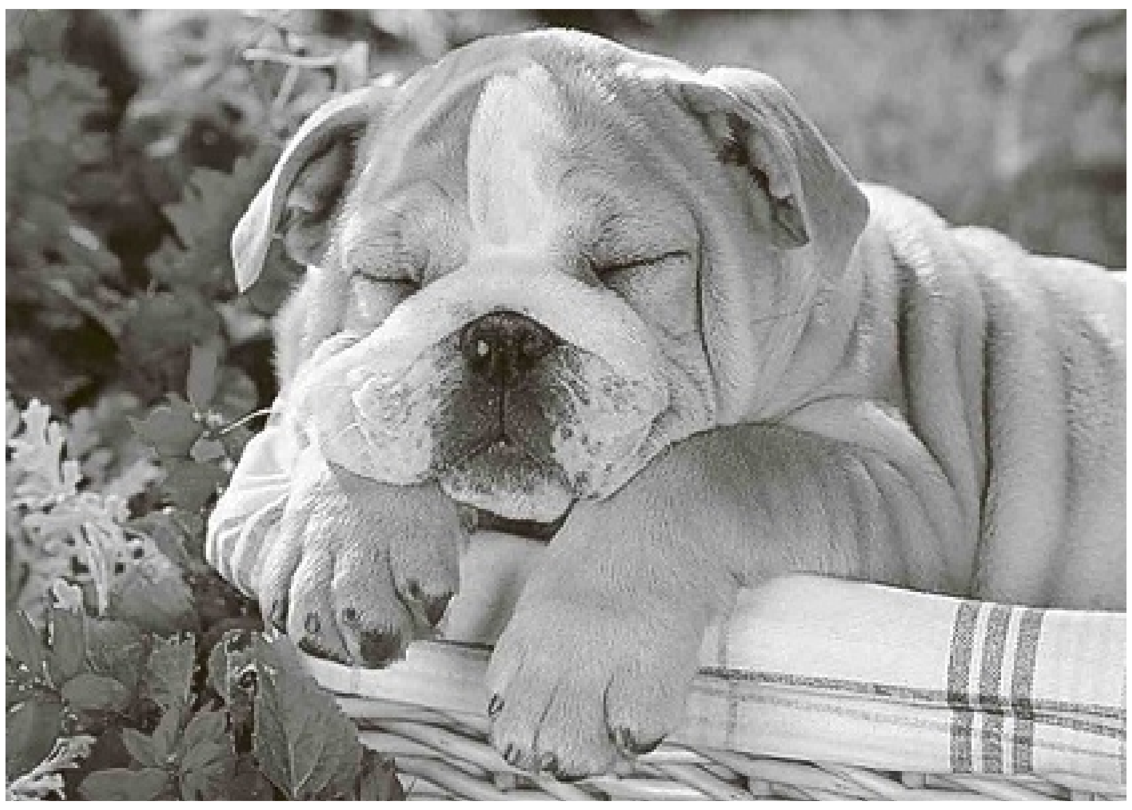

Tekst: Margot Hack

Helaas zijn onze huisdieren niet zo blij met deze dagen, en al helemaal niet met het vuurwerk.

Er zijn erg veel dieren doodsbang voor vuurwerk. Ze begrijpen het niet en hun eerste instinct is om te vluchten. Het is dan ook belangrijk om in deze dagen goed in de gaten te houden dat uw tuin goed afgesloten is. Helaas zijn er elk jaar weer een hoop dieren die bij het asiel aangeboden worden omdat ze ergens op straat gevonden zijn nadat ze voor de knallen op de vlucht zijn gegaan. Zorg dat de dieren dus een naamtag hebben waar in elk geval uw telefoonnummer op staat, zodat de vinder u kan bellen. Niets is verdrietiger dan het nieuwe jaar te moeten beginnen met een zoektocht of het verlies van uw huisdier.

Als u een jonge hond heeft die nog nooit vuurwerk heeft meegemaakt dat weet u ook niet of het dier hier bang voor zal zijn. Het dier zal bij alle nieuwe situaties in eerste instantie kijken naar uw reactie. Als u het dier nu erg zou knuffelen of troosten dan sterkt dat het dier alleen maar in zijn idee dat dit iets heel engs is. Het beste is om net te doen alsof dit de normaalste zaak van de wereld is, en ook als het dier bang reageert het niet overdreven te troosten. Het beste is de angst te negeren.

Weet u van voorgaande jaren dat het dier echt erg bang is en uit angst zich zelfs pijn zou kunnen doen, dan kunt u hem/haar het beste laten slapen. Al vanaf begin december zijn de tranquilizers weer verkrijgbaar en dit is een veilige en gemakkelijke methode om het dier rustig te laten zijn. De tranquilizers zullen op gewicht gegeven worden en bestaan uit een spierverslapper, kalmeringsmiddel en iets dat de slaap verdiept. Als u het alleen op oudjaarsavond gebruikt dan kunt u het het beste op een nuchtere maag om een uur of vijf ‘s middags geven. Wanneer het nodig is om dit meerdere dagen te geven, dan mogen de dieren natuurlijk wel af en toe wat eten.

Voor een aantal dieren is dit de beste oplossing om allemaal vredig het nieuwe jaar in te gaan.

Namens alle dieren wens ik u allen een heel gezond en gelukkig 2012.

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

“Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!”

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
3. Sneeuwschaats; 5. voor; 10. roofvogel; 12. vr. watergeest; 13. dringend verzoek tot loonsverhoging; 16. militaire aanval; 17. bijbels figuur; 18. werelddeel; 20. redactie (afk.); 22. trilhaardiertje; 26. deponeren; 29. beloning; 30. Frans gebergte; 31. hondsster; 34. groot zeedier; 37. vis; 39. schriftelijk stuk; 40. wie betaling vordert; 42. vaste brandbare stof; 43. Noord-Amerikaans rendier; 45. riviervis; 46. bioscooptheater; 47. wisselgebruik (It.); 48. grote bijl.

VERTICAAL:
1. Huidverwonding; 2. begrijpen; 3. muzieknoot; 4. gebogen; 6. rietvoorn; 7. bezittelijk vnw.; 8. met veel bochten; 9. chemisch element; 11. inleg; 14. gehoororgaan; 15. gelofte; 19. rivier in Frankrijk; 21. Europees gebergte; 23. Japanse gordel; 24. sprookjesfiguur; 25. godin van de dageraad; 26. windvrij; 27. bitter vocht; 28. bijbelse figuur; 31. soort damespantalon; 32. distilleerkolf; 33. macho; 35. vlerk; 36. psychiatrisch gesprek; 37. bloeiwijze; 38. koeienmaag; 40. god van de oorlog; 41. muziekstijl; 43. biljartstok; 44. vordering.

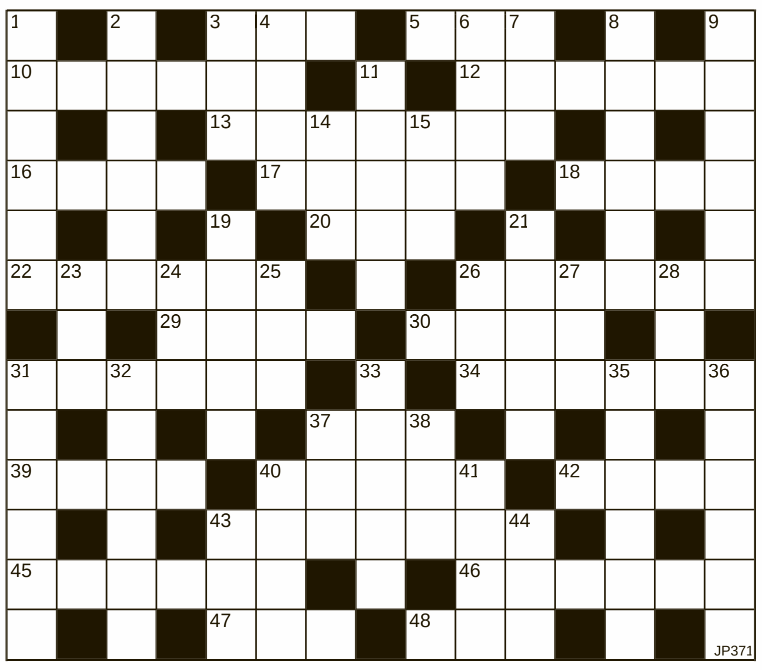

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

B.KING
de la Sallestraat 14
Aruba

Ulrich Hernandez
Schonegevelstr. 6
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

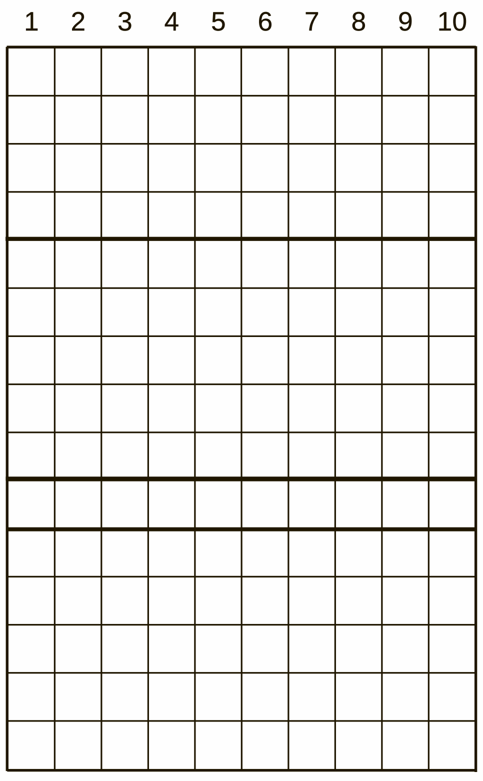

1. Smerig, luister, krijg;
2. rivier in Spanje, zeer klein slipje, borg;
3. draaikolk, interest, toegang;
4. tijdperk, drank, herfst;
5. dorsvloer, stad in Engeland, deel van een pan;
6. voorwerp, vereist, kleur;
7. ooit, rivier in Frankrijk, rode kleurstof;
8. edelgas, inviteren, vogel;
9. geestdrift, forum, dutten;
10. keukengerei, naam, damesjapon.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

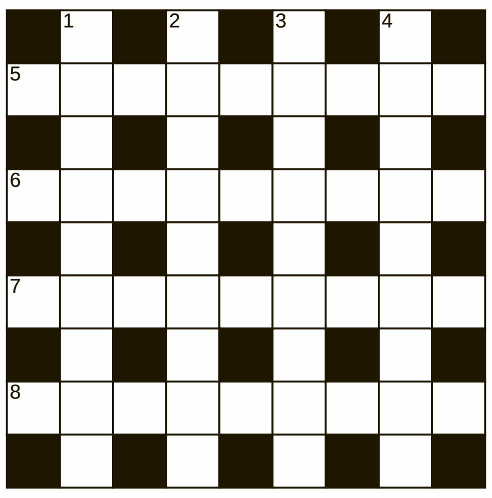

Horizontaal:
5. Hotdog (6);
Een gebit selecteren (6);
6. Schreeuwende kwajongens in de wildernis (8);
Met dit lichaam zit een koe in zijn maag (4);
7. Gek van de slaap (3);
Plaatsvinden op een voetbalveld (8);
8. De plank van een belangrijk man (4);
Zo zijn de gevoelens eerder onaangenaam dan aangenaam (7).

Verticaal:
1. Mogelijk dat er pils in zit (7);
Bezopen geschut (5);
2. Onder haar leiding blijven de leeuwen jong (5);
De roddel van een muziekvedette (6);
3. Insect met een dun middeltje (4);
Zorgen voor beweging van dunnen stammen (7);
4. Die worp is bot en gevaarlijk (8);
Mijn hele zelfbewustzijn ligt in de begonia’s (3).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

D	G	N	E	M	O	K	N	E	M	A	S	F
E	R	G	I	D	IJ	T	G	E	O	R	V	IJ
T	I	N	I	H	G	R	O	B	M	A	L	T
A	R	N	E	G	N	A	V	E	B	O	L	S
I	N	O	K	IJ	L	O	R	V	P	A	G	N
L	E	E	O	O	S	T	S	R	A	I	L	E
P	R	S	R	P	I	E	O	T	U	L	E	E
A	E	R	E	E	R	L	K	T	P	A	M	T
M	R	E	R	S	L	E	G	S	U	T	O	S
R	I	D	P	E	E	E	J	R	N	R	C	K
U	P	N	N	R	I	A	K	S	C	I	O	N
U	S	A	P	L	L	IJ	S	N	T	N	H	E
T	N	S	V	O	F	R	A	A	I	E	C	D
C	I	N	T	E	D	N	O	S	E	W	L	E
E	IJ	T	O	L	S	T	H	C	A	N	K	G
L	D	L	A	A	N	T	N	A	M	A	I	D

Anders
Bevangen
Chocomel
Detail
Diamantnaald
Fraai
Gedenksteen
Gletsjerpoort
Inspireren
Kwinkeleren
Lamborghini
Latrine
Lectuurmap
Let
Lijnvliegtuig
Nachtslot
Oprollen
Punctie
Samenkomen
Sjalot
Sonde
Spreektaal
Stijf
Vroegtijdig
Vrolijk

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

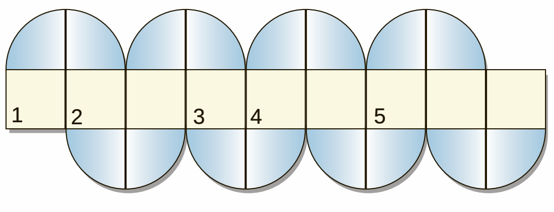

1. Deel van de hals; 2. vlinderbloemige plant; 3. watervogel; 4. aanwijzend vnw.; 5. Europees land.

© Puzzelland/111217

SUDOKU

					1	7	2	
		6	5					8
	4		6		8			
2	1	5						3
		3		5	6		4	7
	6		9	3			8	
					5	6	7	
								4
9	2		4		7		1	5

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

2	3	7	4	9	6	5	8	1
1	5	6	8	7	2	9	3	4
4	9	8	1	5	3	6	2	7
7	2	4	5	6	1	8	9	3
6	1	9	3	8	4	7	5	2
5	8	3	9	2	7	1	4	6
8	7	1	2	4	5	3	6	9
3	4	5	6	1	9	2	7	8
9	6	2	7	3	8	4	1	5

OPLOSSINGEN VAN VORIGE WEEK

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Ork; 4. kolonie; 10. kee; 13. puik; 15. noria; 16. toen; 17. tiend; 19. ree; 20. pront; 21. maagd; 23. raout; 25. eg; 27. ase; 29. mes; 30. ge; 31. klap; 33. noren; 34. twee; 36. ei; 37. we; 38. eb; 39. ijl; 40. nurk; 42. zoals; 43. odin; 45. af; 46. lee; 48. iep; 50. de; 51. ruine; 53. hevea; 55. plons; 57. roe; 59. arsis; 61. eems; 62. diner; 64. aero; 65. lip; 66. poseren; 67. ran. VERTICAAL: 1. Optiek; 2. rui; 3. kiem; 5. on; 6. lord; 7. ore; 8. nier; 9. ia; 10. koot; 11. een; 12. entree; 14. knaap; 16. trust; 18. das; 20. poe; 22. genezen; 24. amnesie; 26. gleuf; 28. arras; 30. gelid; 32. air; 35. wijd; 40. naspel; 41. kluns; 43. opera; 44. nelson; 47. eis; 49. eva; 51. romp; 52. eris; 53. heer; 54. aser; 56. lei; 58. one; 60. ira; 62. do; 63. re. Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Spartijtje; 6. zondeboks; 7. adelfstof; 8. zegemerkt. Verticaal: 1. Spoordeel; 2. tredelven; 3. wijnbestel; 4. tjokvolks. Anagram: span-pasen-Napels; krom-moker-Omtrek; doel-loden-Onedel; snor-snoer-Dorsen; rage-lager-Slager; reep-puree-Peuter; zeel-leuze-Reuzel; tros-tours-Onrust; lans-slaan-Nasaal; ante-etang-Genant. Gevraagd woord: NOODSPRONG Woordzoeker: ACCELERATOR Puzzelslang: 1. Ugli; 2. inktvis; 3. snot; 4. triolet; 5. typeren. Het sleutelwoord luidde: UITSTOTEN

‘Rijstland’

Onafzienbare rijstvelden tot over de einder. Het mag voor de buitenstaander zonder meer duidelijk zijn dat deze tropische eilandenarchipel nu niet bepaald een aardappelen- en knollencultuur kent. De Filipijnse keuken, de kookstijl en het voedsel dat wordt bereid ademen Azië uit met een forse vleug Spaanse en Chinese invloed analoog aan een bewogen geschiedenis. De vroegere Filipijnse presidentsvrouw Imelda Marcos pronkte met een vrijwel niet te tellen hoeveelheid schoenen; dit aantal valt echter in het niet bij het aanbod aan smakelijke gerechten in het land.

Tekst: Hans Vaders Foto’s: Archief

De gerechten op de Filipijnen variëren van bijzonder eenvoudig, zoals een maaltijd van gebakken gezouten vis met rijst, tot zeer bewerkelijke paellas die tijdens feestdagen worden opgediend. Andere gerechten die in het oog springen zijn lechón, een geroosterd speenvarken; adobo, kip en varkensvlees geprepareerd met knoflook, azijn, olie en sojasaus dat het beste smaakt wanneer het een dag of twee apart wordt gezet; puchero, vlees met bananen en tomatensaus; kare-kare, ossenstaart en groenten gekookt in pindasaus en hamonado, varkensvlees gemarineerd in ananassap.

Maar, en dit is niet zo verwonderlijk gezien de nabijheid van Indonesië, ook een portie pancit, zeg maar ‘bami’, en loempia’s met sambal zijn volop te verkrijgen bij de vele straatverkopers en panciterias. Laten we ons echter realiseren dat dit van oorsprong Chinese gerechten zijn.

Eerst, zeer lang geleden, en vele jaren voor de geboorte van Christus, hield de lokale bevolking al waterbuffels, koeien, kippen en varkens. Ook was er vis in overvloed, hoewel ook slangen, hagedissen en insecten niet werden versmaad door de liefhebber. Zo’n drieduizend jaar voor het begin van onze jaartelling vestigden zich ook migranten uit het zuiden van China en Taiwan op de eilanden. Zij brachten hun kennis mee inzake het cultiveren van rijst.

Toen Spaanse conquistadores de ‘Nieuwe Wereld’ exploreerden introduceerden zij typerende producten uit Zuid-Amerika zoals chilipeper, tomaten, maïs, aardappelen en nieuwe kookmethoden met knoflook en uien.

Tegenwoordig wordt door de Filipijnse chefs veel aandacht besteed aan het gebruik van nieuwe technieken, kookstijlen en ingrediënten. En dit nadrukkelijk met de focus gericht op de eigen culinaire traditie. Zo is fast food maar weinig populair bij het merendeel van de bevolking.

Basiselementen

De cuisine stoelt de facto op drie basiselementen, namelijk een combinatie tussen zoet (tamis), zuur (asim) en zout (alat). En terwijl andere Aziatische landen bekend staan om hun subtiele wijze van bereiding en vooral oogstrelende presentatie van de gerechten, worden op de Filipijnen maar al te vaak diverse gerechten samen en tegelijkertijd geserveerd. Maar die combinatie kan zeer verrassend uitwerken zoals het grote aanbod van allerhande schotels voor de bezoeker al verrassend genoeg is. Inderdaad, een land met rijst als basis. Een patatkraam zal je er niet snel aantreffen.

Het komt verder zo vertrouwd voor wie bekend is met de Indische keuken. Gestoomde rijst dus met vlees, ‘nasi rames’, als diner. De rijst die dan overblijft wordt weer gebruikt voor het ontbijt om sinangang te maken, ‘nasi goreng’ met knoflook en een gebakken ei. In sommige regio’s wordt de rijst vermengd met zout, gecondenseerde melk, cacao of koffie. Elk wat wils. Filipijnen, rijstland. En bij de straatverkoper meteen even een zak mani (pinda’s) of kropeck halen.

Met Kerstmis moeten we maar eens de ensaymada proberen. Dit is een pastei op basis van boter en met veel suiker en geraspte kaas. Hier hoort ook het in dunne reepjes gesneden vlees van de kokosnoot bij. Kerstavond, oftewel Noche Buena, is op de Filipijnen het belangrijkste feest. Dan wordt aan tafel kerstham en wonderbaarlijk genoeg Edammer kaas geserveerd. Die Edammer is ook populair als relatiegeschenk deze feestmaand. Eenmaal aan de bijzondere kerstdis gezeten, drink er dan een goed glas Ginebra San Miguel bij. Ginebra? Nou ja, die vermaledijde Hollanders hebben in het verleden toch ook overal ter wereld hun sporen nagelaten.

KOOK MEE MET MAY

Rijstsoep met varkensvlees

1 eetlepel arachide-olie
1 flinke ui, schoongemaakt en klein gesneden
2 tenen knoflook, gepeld en fijn gehakt
1 stukje verse gember, geraspt
350 gram varkenshaas, in de breedte in stukjes gesneden
6 zwarte peperkorrels
2/3 cup rondkorrelige rijst, in een zeef afgespoeld onder koud water, uitgelekt
2 liter kippenbouillon
2 eetlepels vissaus
Om te serveren:
2 tenen knoflook, fijn gehakt
2 lente-uien, alleen het witte deel, in ringetjes gesneden
2 verse promèntè, in stukken gesneden

In een soeppan met dikke bodem de olie verhitten, de ui, de knoflook en gember toevoegen en zachtjes bakken. De stukjes vlees toevoegen en 5 à 6 minuten meebakken. De peperkorrels toevoegen. De uitgelekte rijst toevoegen en door het vleesmengsel roeren tot alle korrels ondoorzichtig zijn. Dan de bouillon en de vissaus toevoegen en aan de kook brengen. Op een klein pitje met de deksel schuin op de pan 40 minuten laten pruttelen. Afmaken met zout. Voor het opdienen de tenen knoflook in een droge koekenpan bakken en bij de soep voegen. Met de lente-uien bestrooien en de promèntè er apart bij serveren.

Voor 4 à 6 personen.

Eet smakelijk,
May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Casillero Del Diablo Viognier

Druifsoort: Viognier
Streek: Casa Blanca Valley, Chili
Kleur: Licht citroengeel
Geur: Abrikozen, rijpe appels en een vleugje citrus
Smaak: Fris en romig met de smaak van abrikozen, appels en citroen

Dit is een lekker soepje! Ik ben sowieso een fan van de Filipijnse keuken en drink er altijd een wijntje bij! Het is een spannende combinatie waarbij we altijd neigen naar wat zoetere wijnen om de hitte in de gerechten te matigen. Viognier springt er gelijk uit! Casillero del Diablo kent u al, maar wist u dat ze een heerlijke Viognier hebben? Viognier wordt veel aangeplant in Zuid-Frankrijk en in de Rhône-vallei. Hier wordt een van de beroemdste wijnen van de Rhône van gemaakt, de Condrieu. Maar de laatste jaren wordt er steeds meer aangeplant in de Nieuwe Wereld. De Casillero Viognier is lekker sappig met redelijk wat body. Een heerlijk duo met de soep van May. Deze kunt u niet overslaan!

Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store, Licores Maduro en uw favoriete supermarkt.

Vraag niet wat de samenleving voor jou kan doen,
maar vraag wat jij voor de samenleving kan doen.
www.voedselbank-curacao.org

Het genot van wijn

‘Champagne’, een prachtig gebied!

Het is niet zo gemakkelijk om uit de Champagne een specifiek gebied te kiezen! Er komt hier zoveel moois vandaan en we hebben het over een vergelijking van huisstijlen.

Tekst: Jorge Curiel

De ondergrond van de Champagne wordt gekenmerkt door een meters dikke kalk- en krijtlaag. Op sommige plekken kan deze tot wel 200 meter diep gaan. Dit is wat grotendeels bijdraagt aan het karakter en de hoge kwaliteit van de Champagne.

De Champagne is ook een van de meest noordelijk gelegen wijnbouwgebieden ter wereld, het ligt net aan de grens van het gebied waar wijnbouw nog klimatologisch mogelijk is. De temperatuur is door deze noordelijke ligging ook net boven de limiet waarbij wijnstokken kunnen gedijen.

Toch heb ik een bepaalde wijngaard waarover ik wil schrijven. We kunnen een bepaald dorp nemen, maar dat wordt een eindeloos verhaal. Iedere streek heeft toch die ene plek die bijzonder is. In het dorp Mesnil sur Oger, midden in het dorp, ligt de ‘Clos de Mesnil’. Het woord ‘Clos’ betekent een ommuurde wijngaard. De Clos de Mesnil is een wijngaard waar een van de beste en duurste Champagnes vandaan komt. Het heeft een oppervlakte van 1.8 hectare en er wordt uitsluitend in de beste jaren een champagne geproduceerd. Het fruit van minder goede jaren wordt gebruikt voor andere Cuvés. De productie hangt af van het jaar, maar deze ligt gemiddeld rond de elfduizend flessen. Ongelofelijk hè?

De prijs van een fles begint meestal rond de 700 dollar en loopt op tot boven de duizend afhankelijk van het jaar, de oogst en de huidige veilingcondities. Deze Clos is aangeplant met 100 procent Chardonnay en heeft natuurlijk de hoogste status binnen de classificatie van champagne, Gran Cru. De wijngaard dateert uit 1693 en wordt sindsdien beschermd door de muren erom heen. Deze muren om de wijngaard zijn net zo oud en zijn door monniken gebouwd. Het is historisch en voor mij ook een raadsel, hoe deze kleine wijngaard iedere keer weer zo’n prachtige wijn levert. In de belangrijkste wijnmedia krijgt de wijn altijd een score van boven de 95 punten en deze heeft zelfs wel eens 100 punten behaald. Wat een wijn!
Dit is ons laatste kolom voor 2012 en ik wil u bedanken voor alle leuke reacties gedurende het jaar. Prettige feestdagen en alvast de beste wensen voor 2012! Ik hoop dat u ervan heeft genoten en dat uw veel meer plezier heeft uit iedere fles die u drinkt!

Jorge Curiel is wijnspecialist voor Licores Maduro.

Afvalmanagement:

Een wereld apart

Wereldwijd wordt er de laatste jaren hoe langer hoe meer aandacht gegeven aan het milieu. Ook op Curaçao zijn er diverse organisaties in het leven geroepen die zich inzetten om het eiland gezond en leefbaar te houden, nu en in de toekomst. We kennen onder meer SMOC, (Schoon milieu op Curaçao) en vanuit de overheid is er de Milieudienst die verantwoordelijk is voor het beschermen, bewaken en verbeteren van het milieu op Curaçao.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Ken Wong

Afvalscheiding op Malpais.

Op wereldniveau worden er regelmatig 'Milieutops' georganiseerd, waarbij de landen die deelnemen iedere keer hun zorg uitspreken over de vernietiging van de aarde door niet voldoende aandacht te geven aan een schoon milieu. Op Curaçao is er echter nog geen goede milieuwetgeving en is er voor de overheid nog heel veel werk te doen. Een eerste vereiste voor een gezonde leefomgeving is dat het schoon en hygiënisch is. Dat betekent dat men goed moet omgaan met afval. Wereldwijd is de wereld van afval in ontwikkeling omdat de afvalbergen groeien. Het managen van afval is dan ook een wereld apart.

Een van de grote spelers in het veld op het gebied van behoud van een schoon en gifvrij milieu zijn de organisaties die zich bezighouden met het ophalen en verwerken van afval en op Curaçao is dat Selikor, maar er zijn tegenwoordig ook particuliere organisaties die afval ophalen. Tot in de eerste helft van de 20e eeuw was er nog niet zo veel afval. Tegenwoordig spreekt men over afvalbergen. Niet alleen op het land, maar ook in zee. Verontrustende onderzoeken geven aan dat er in de Stille Oceaan (door wervelstromingen in de oceanen komt afval dat in zee belandt uiteindelijk in deze oceaan terecht) een laag plastic ligt. Deskundigen spreken van een milieuramp. Ook wij worden geconfronteerd met zwerfafval, gedumpt in de kunuku door onverlaten, soms zelfs hele inboedels van huishoudens en puinafval en in diverse baaien liggen soms bergen afval die via de zee bij ons aan land komen.

Afvalbergen
Vroeger hadden we voornamelijk huishoudelijk afval. Dat werd gewoon buiten de stad gestort op een bepaalde plek en na een paar jaar zeefde men het afval dat nog overbleef eruit en gebruikte de rest als meststof op het land. Maar later kwam er afval bij dat niet verteert. De afvalbergen werden groter en groter en men moest op zoek naar nieuwe stortplaatsen. Ook is men machines gaan ontwikkelen om afval te verwerken. Verbrandingsovens zorgen nu voor verbranding van het huisvuil, crushers zorgen voor het vermalen van afval (vooral stenen en betonnen afval) en andere machines zorgen voor andere vormen van verwerking van afval.

Niet alleen huishoudens zorgen voor veel afval, maar ook industrieën en de bouw. Afvalbedrijf Selikor verwerkt het afval bij Malpais Landfill en het bedrijf heeft de laatste jaren flink geïnvesteerd om de alsmaar toenemende stroom van afval af te kunnen voeren en te verwerken. Norwin Martina, hoofduitvoerder bij Malpais zegt dat het verwerken van afval hier nog in de kinderschoenen staat.

In veel westerse landen zijn er tegenwoordig commerciële bedrijven die zich gespecialiseerd hebben in afvalverwerking en de eisen in sommige landen op dat gebied liggen zo hoog dat als er niet 'duurzaam' verwerkt wordt, de bedrijven geen kans van slagen hebben. Duurzame afvalverwerking is noodzakelijk omdat de wereldbevolking groeit (er komt meer afval), er moet rekening gehouden worden met klimaatverandering en we hebben de uitputting van grondstoffen uit onze aarde. Er moet meer hergebruikt worden.

Op dat gebied is er al veel ontwikkeld. Voor afval dat uit de bouw komt zijn er sorteerinstallaties en worden alle materialen gescheiden: beton wordt bijvoorbeeld 100 procent hergebruikt, er is pvc-recycling en glas en metaal kunnen recycled worden. Complexe, samengestelde producten zijn echter moeilijk te verwerken en daarom ook moeilijk om te recyclen. Dit betekent dat er bij de bron van productie van materialen en producten al gekeken moet worden hoe te zijner tijd een goede afvalverwerking mogelijk is. Er is dan ook een beweging gaande waarbij producenten gewezen worden op het produceren van hun producten die uit meer milieu-efficiënte materialen moeten bestaan. Heel langzaam komt er bewustzijn van deze duurzame cirkel van producten, maar de grootste stok achter de deur is nog steeds de milieuwetgeving die per land en in Europa ook op Europees niveau wordt gemaakt om bedrijven ertoe te dwingen duurzaam te produceren en af te voeren.

Zoals al eerder gezegd staat de afvalverwerking op Curaçao nog in de kinderschoenen en dat heeft voor een groot deel ook te maken met het bewustzijn van de bevolking op het gebied van zorg voor het milieu. Assistent marketing-medewerker bij Selikor Aretha Lane zei hierover: "Door de mentaliteit van de mensen gaat het niet zoals wij willen. Het blijft vaak bij improviseren. We moeten de mensen veel bewuster maken. Iedereen moet daar aan meewerken." Het initiatief van Selikor om iedereen die hun afval zoals plastic, blik, glas of papier gescheiden inlevert bij Selikor een beloning te geven in de vorm van Funmiles is een eerste stap geweest om de bevolking tot het verzamelen van afval aan te zetten. "De mensen zijn gevoelig voor beloning. Men wil iets terugkrijgen als ze iets doen en met die Funmiles als beloning komen de mensen wel met hun zakken met papier, glas en blikken."

Scheiden
Het stimuleren van afval scheiden door particulieren kan gedaan worden door de mogelijkheid te bieden om dit afval in de buurt waar men woont af te geven. Bekend in Europa en de Verenigde Staten zijn de glas- en papierbakken. Selikor heeft een poging gedaan om dat ook op het eiland in te voeren door glasbakken te plaatsen bij supermarkten en benzinestations maar thans zijn ze er niet meer. De bakken gingen roesten. Volgens Lane is men bezig met nieuwe glasbakken, maar die zijn er nog niet.

Het recyclen van afval vindt niet op Curaçao plaats. Wel de scheiding van het afval en het crushen (glas) of pletten (blik) ervan. Dat wat er dan overblijft wordt verkocht aan het buitenland. Alleen stenen bouwafval wordt gerecycled. In een crushmachine wordt stenen en betonnen afval vermalen tot grind en dat wordt weer verkocht. Afval van ijzer wordt verzameld en naar een bedrijf op het eiland afgevoerd dat het ijzer exporteert. Pvc wordt in kleine stukjes gehakt en verkocht aan het buitenland en hout verdwijnt op de stort.

En dan zijn er nog vele vormen van afval die niet vanzelf wekelijks worden opgehaald mits men daar om vraagt, zoals afval van restaurants en supermarkten, kantoren en ziekenhuizen, zorginstellingen en scholen.

Chemische middelen
De afvalverwerking en het verzamelen van chemische middelen zoals bijvoorbeeld terpentijn en ammoniak en oude verf kent men op Curaçao nauwelijks. "We krijgen het bijna nooit aangeboden", aldus Martina van Selikor. "Ik weet eigenlijk niet wat de mensen ermee doen. Ze gooien het denk ik gewoon door het putje. Het ontbreekt de mensen aan informatie. Men beseft niet wat voor spul het is. De mensen gaan er slordig mee om." Selikor krijgt wel giftige stoffen aangeboden van ziekenhuizen en zorginstellingen. Die worden opgehaald door Selikor en in speciale ovens verbrand.
Dat ook op Curaçao afval business is geworden blijkt uit het feit dat er particuliere ondernemingen zijn gekomen om afval op te halen. Restaurants hebben er behoefte aan dat hun afval iedere dag wordt opgehaald. "Afval van voedingsmiddelen en etensresten kun je niet een dag in de brandende zon laten staan", aldus een restauranteigenaar. "Wij hebben een contract met een particulier bedrijf dat iedere dag ons afval ophaalt." Uiteindelijk komt alles terecht bij de Landfill.

Informatieverschaffing
Hoofduitvoerder van Selikor Martina vindt dat de bevolking veel meer en beter geïnformeerd moet worden over afval: het scheiden van afval, wat te doen met afval en omgang met chemische middelen. Volgens hem is dat een taak van de overheid en milieudiensten. Vanuit Selikor is men nu wel bezig een commissie samen te stellen om de overheid de noodzaak van goede informatieverschaffing over afval te laten inzien en om dan in samenwerking met en via de overheid de bevolking beter te informeren over afval en hoe men daar mee moet omgaan.

De afvalbergen zullen in de toekomst niet slinken. Er is echter wel nog heel wat te winnen op het gebied om afval te verminderen en te verwerken. De hele samenleving moet daar aan mee doen. Desnoods via wetgeving en sancties op nietnaleving.

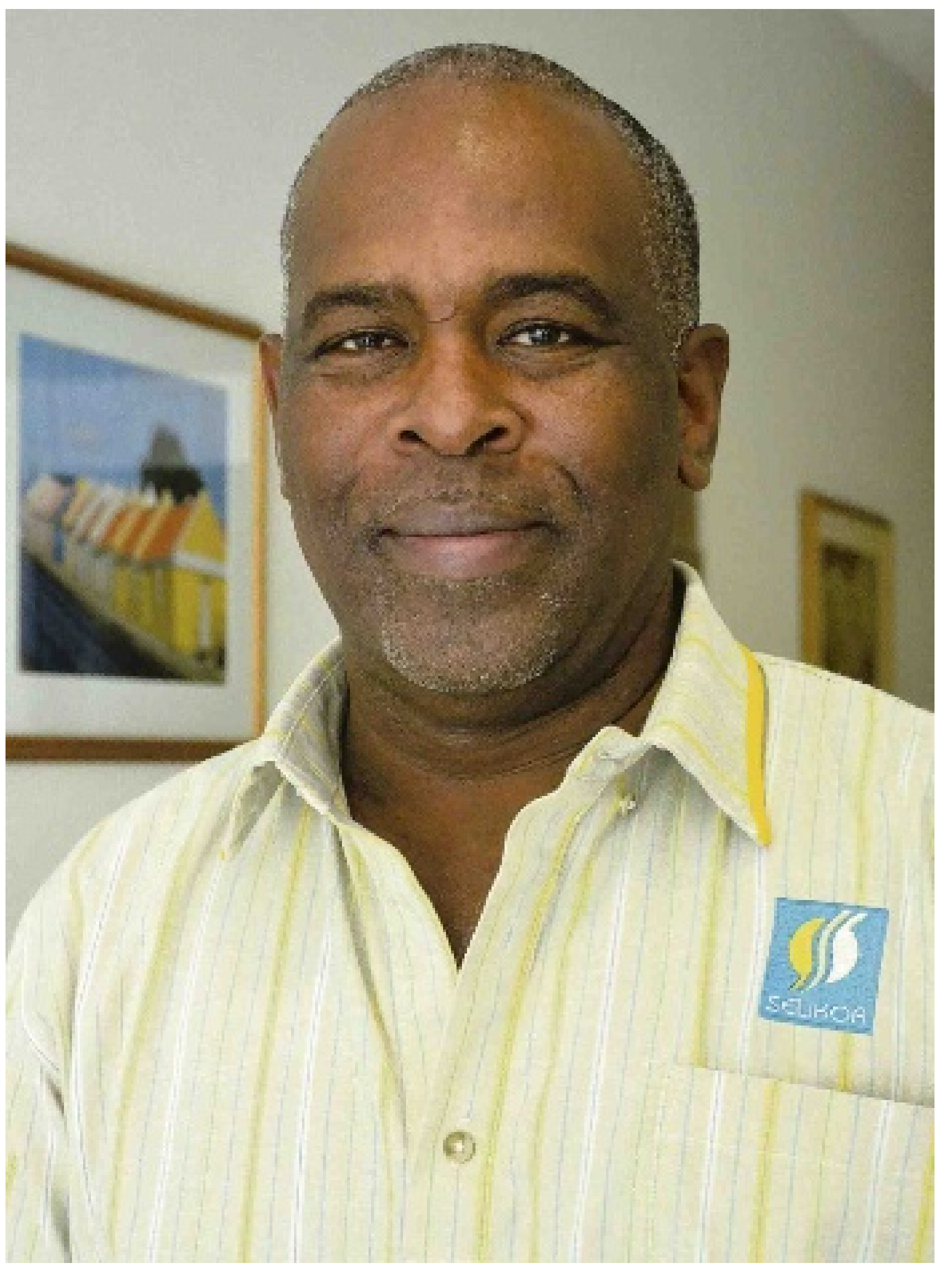

Norwin Martina, hoofduitvoerder bij Selikor op Malpais.

Aretha Lane, marketingmedewerker van Selikor.

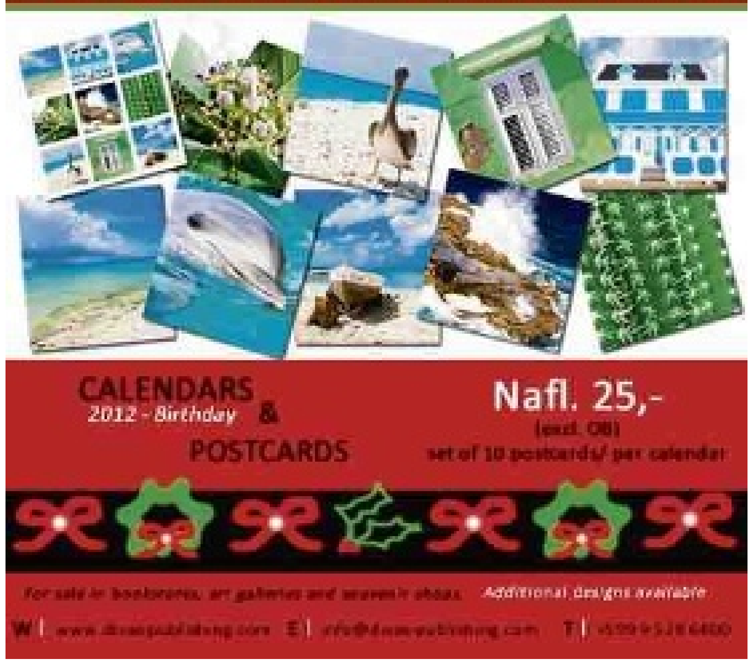

Business Agenda

Curaçao

18 december: JAChristmas Market
Getalenteerde, creatieve en jonge ondernemers van vier verschillende scholen bieden hun unieke producten en/of diensten aan. Georganiseerd door JAC (Junior Achievement Curaçao) in samenwerking met Fundashon Negoshi Pikiña.
Locatie: Marshe Nobo Punda
Tijd: van 10.00 tot 15.00 uur

12 januari: Eco-vehicle seminar
De wereld verlegt de focus van fossiele brandstoffen naar meer duurzame middelen. De autoindustrie maakt langzaam maar zeker de omslag. Naar hybriden en elektrisch aangedreven voertuigen. Tijdens dit seminar kunt u kennis nemen van de laatste ontwikkelingen op dit gebied. Lokale en internationale sprekers uit onder meer de autoindustrie en de eco-energiebranche. Compleet met de mogelijkheid om een testrit te maken. Georganiseerd door Curaçao Business Council (BPM).
Tijd: 07.45 - 12.30 uur
Locatie: Hyatt Regency Curaçao
Meer informatie: info@bpmcuracao.com, tel. 736-9533.

23-25 januari: First Caribbean Game Theory Conference
De Faculteit der Technische Wetenschappen organiseert deze internationale speltheorieconferentie op de UoC. Een veertigtal reseachers uit 14 verschillende landen verzorgt gedurende deze drie dagen lezingen over diverse onderwerpen in de speltheorie. Een unieke gelegenheid om lezingen van internationale topresearchers te volgen en met deze researchers kennis te maken. Drie langere lezingen door de keynote sprekers: prof. dr. S.H. Tijs van Tilburg University, dr. T.S.H. Driessen van University of Twente en prof. dr. J. Filar van Flinders University in Australië.

Prof. Tijs is de stamvader van de speltheorie in zowel Nederland, Spanje als Italië. Tijs heeft tegen de 300 publicaties op het gebied van de speltheorie op zijn naam staan. Meer dan 40 personen hebben hun Ph. D. onder begeleiding van Tijs behaald. Dr. Driessen heeft tegen de 100 publicaties op het gebied van de speltheorie. Driessen heeft vele internationale conferenties op het gebied van de speltheorie georganiseerd, zowel in Nederland als in China en Taiwan. Prof. Filar schreef tegen de 100 publicaties. Hij combineert speltheorie met het ontwerpen en analyseren van klimaatmodellen. Hij is een Environmental Science and Engineering Fellow van de American Association for the Advancement of Science. Hij was directeur van het Centre for Industrial and Applied Mathematics (CIAM) van de University of South Australia en Director of Research van het Institute for Sustainable Systems and Technologies van de University of South Australia.

Meer informatie is te vinden op de website http://www.romali.org/conference%202012/index.html van de conferentie. Men kan ook naar de site van de Technische Faculteit gaan op de webpage van de UNA en op de banner van de conferentie klikken.

Business Happy Hour
TGI Monday!
Locatie: El Ron Cocktailbar, Roodeweg 86, Otrobanda (tegenover tankstation Colon).
Datum en tijd: Elke eerste maandag van de maand van 17.00 - 20.00 uur.
Dresscode: casual.
Tel: 661-8122

Internationaal

16-26 januari 2012: Hotel School General Managers Program
Het General Managers Program (GMP) is een 10-daags evenement voor general managers van hotels en hun directe plaatsvervangers. De afgelopen 25 jaar ontving GMP meer dan 1200 deelnemers, afkomstig uit 78 landen.
Deelnemers krijgen een waardevolle connectie met een internationaal netwerk van 'elite' hoteliers vanuit het programma en een lidmaatschap van het uitgebreide netwerk van Cornell's afgestudeerden en meer dan 10.000 Hotel School-afgestudeerden. Het programma is het begin van een levenslange band met Cornell en zijn 'base of knowledge' en relaties.
Locatie: Statler Hotel, United States - Ithaca, NY
Contact: Het kantoor van Executive Education, tel. (USA) 607 255-4919, email: exec_ed_hotel@cornell.edu

22-24 januari: Caribbean Marketplace 2012
Caribbean Marketplace is het toonaangevende marketingevenement van de Caribische hospitality-industrie. Twee dagen van - vantevoren vastgelegde - zakelijke ontmoetingen en besprekingen waar kopers en verkopers gematcht worden. Vertegenwoordigers van vele branches afkomstig uit talloze landen zijn aanwezig.
Locatie: Atlantis Paradise Island, Bahamas
Meer informatie: http://www.caribbeanhotelandtourism.com/Marketplace.php

6-8 februari 2012: Trinidad & Tobago Energy Conference
Conferentie, workshops en beurs.
Locatie: Hyatt Regency Trinidad
Meer informatie: www.ttenergyconference.org

9-10 februari: Sustainability Conference
CGA-evenement met onderwerpen zoals klimaatverandering, armoedebestrijding en 'groene economie'.
Hilton Barbados, Needhams Point, St. Michael
Meer informatie: cga-caribbean.org

24-26 april 2012: Caribbean Hotel and Tourism Investment Conference (CHTIC)
De 16e aflevering van de conferentie. CHTIC is het enige evenement in zijn soort in de regio, niet bedoeld voor profit organizations, en alle fondsen worden geherïnvesteerd in de regio en komen ten goede aan de Caribische toeristenindustrie. Er zijn mogelijkheden om te netwerken en een-op-een ontmoetingen met sleutelfiguren uit de hospitality-wereld te hebben.
Rond de 400 afgevaardigden, afkomstig uit 23 Caribische landen, de VS en Groot-Brittannië, nemen deel aan de jaarlijkse CHTIC.
Meer informatie: www.caribbeanhotelandtourism.com

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Communicatie

De waarde van een eigen website

Met de opkomst van sociale netwerken zoals Facebook en Twitter lijkt het erop dat een eigen website niet meer nodig is. Niets is minder waar. Een eigen website (let op, geen 'blog' of 'Facebook-page') is nog steeds een absolute spingplank naar nieuw publiek of klanten voor uw product. Het is juist via uw website dat u op effectieve wijze met de sociale netwerken kan linken, daardoor niet alleen een breder publiek bereikend, maar ook tegelijkertijd een uitstekend klankbord voor uw dienst of product creërend.

Bob Harms is communicatie-adviseur

Tekst: Bob Harms

Een eigen website kan voor ontzettend veel verschillende doeleinden gebruikt worden. Maar jammergenoeg is een eigen (bedrijfs)website vaak het vijfde wiel aan de wagen; men gaat er er abusievelijk vanuit dat met een website geen geld verdiend wordt, en dus wordt er ook liever geen geld aan uitgegeven. Een belangrijk doel dat een bedrijf via een website kan nastreven, is het binnenhalen van meer klanten. Uiteraard is er met een website veel meer mogelijk, maar deze week gaan we vooral hierop in.

'Hoe krijgen we meer klanten met onze website?', is vaak een van de eerste vragen die gesteld wordt. Maar deze vraag moet zeker niet als eerste worden beantwoord. U moet namelijk allereerst het antwoord vinden op vragen als: 'Wat zijn de strategische doelstellingen van mijn bedrijf en hoe kan de website ingezet worden om deze doelstellingen te realiseren?', 'sluit onze huidige marketing aan op de wensen van onze doelgroep?' en 'in welke mate zijn de bedrijfsprocessen en de website met elkaar te integreren?'

Rode draad
Wanneer het binnenhalen van nieuwe klanten als een rode draad door het concept van de website loopt, zal de website zeker aan de volgende drie eisen moeten voldoen, de website moet:

1. méér bezoekers trekken;
2. deze bezoekers vasthouden en terug laten komen;
3. van deze bezoekers klanten maken!

Bezoekers kunnen op verschillende manieren op uw website komen:

- via zoekmachines;
- via sociale netwerken zoals Facebook en Twitter;
- via portals / links op andere websites;
- door het direct intikken van een domeinnaam;
- via online-advertenties;
- via viral marketing;
- via offline advertenties;
- via vrienden, familie, collega's;
- via drukwerk.

Als een bezoeker reeds op zoek is naar een bepaald product, een bepaalde dienst of een bepaald bedrijf, zal hij gebruik maken van zoekmachines. Reeds 80 procent van zoekers op het internet maakt gebruik van zoekmachines. En 70 procent van deze categorie bezoekers klikt uitsluitend op één link in de toptien van een zoekmachine!

Als het u zelf niet lukt om bovenin een zoekmachine gevonden te worden, kunt u ervoor kiezen uw website via een tekstadvertentie, waarvoor u uiteraard moet betalen, toch zichtbaar te laten zijn bovenin een zoekmachine. Google zorgt voor zoekwoordgerichte tekstadvertenties. Zoekwoorden vormen het beste middel om een advertentie direct onder ogen van gebruikers te brengen, die actief op zoek zijn naar informatie over een bepaald onderwerp.

Viral marketing is de moderne variant van mond-tot-mondreclame, met de website als spin in het web. Het onmiskenbare voordeel van viral marketing is dat er geen prijskaartje aan hangt. Er zijn vier mogelijkheden voor viral marketing:

1. Tell a friend
2. E-mailing
3. Interactieve games
4. Sociale netwerken

Plaats een 'Tell a friend'-knopje op website-pagina's. Een bezoeker die de informatie boeiend vindt, meldt dit meteen aan een collega of vriend door zijn eigen e-mailadres en dat van zijn vriend in te vullen en op de 'verzend'-knop te klikken.

Ook kunt u een gratis e-nieuwsbrief uitgeven en deze verspreiden onder bestaande klanten. Let wel op. Vele 'providers' hebben een zogenaamde anti spam- en cookiewet aangenomen, waarin staat vastgelegd dat een bedrijf of organisatie niet meer zomaar naar iedereen een e-mailing mag sturen. Een alternatief is dan dat uw nieuwsbrief doorgestuurd mag worden! Door een knop 'Stuur deze nieuwsbrief door naar uw vrienden en win een..!' bereikt het bedrijf zonder extra promotie een breder publiek.

Reacties: bobharms1@gmail.com

Boeken

Hondenbrokken

Iedereen vindt het belangrijk om klantgericht te zijn. Maar wat houdt klantgerichtheid precies in? Wat vraagt het van medewerkers? En is klantgerichtheid hetzelfde als klantvriendelijkheid?

Tim, de eigenaar van een dierenspeciaalzaak, gaat in deze managementroman samen met zijn medewerkers op zoek naar het antwoord op de vraag waarin klanten nu écht gelukkig van worden. Hij ontdekt dat klanten eigenlijk maar één ding willen: goed geholpen worden. Dat klinkt eenvoudiger dan het is, want klanten goed helpen blijkt veel te omvatten. Maar wie het onder de knie krijgt, wordt daarvoor rijkelijk beloond met trouwe klanten, die door mond-tot-mondreclame ook nog eens zorgen voor nieuwe klanten.

'Hondenbrokken' is een aanstekelijk verhaal voor iedereen die zijn klantgerichtheid - intern of extern - wil verbeteren. Het boek biedt op een speelse manier verhelderende inzichten en handige tips voor de dagelijkse praktijk in zowel profit- als non-profitorganisaties.

Titel: Hondenbrokken
Ofwel waar worden klanten écht gelukkig van?

Auteur: Jos Burgers
Uitgever: Van Duuren Management
EAN: 9789089650191

Klimaat

Klimaatakkoord steeds duurder

Een wereldwijd klimaatakkoord vanaf 2020 wordt veel moeilijker en veel duurder. Dat zeggen klimaatwetenschappers naar aanleiding van de afgelopen VN-klimaattop in Durban. De 193 landen spraken daar af tegen 2015 een bindend klimaatakkoord te maken dat vanaf 2020 ingaat.

COP17/CMP7
UNITED NATIONS
CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011
DURBAN, SOUTH AFRICA

Na twee weken en 29 extra uren intens en zelfs bitter onderhandelen, raakten de 193 landen het in Zuid-Afrika eens over een hele reeks zaken. De belangrijkste ontwikkeling was de afspraak om tegen 2015 een nieuw wereldwijd en bindend klimaatverdrag te sluiten. Dat verdrag moet tegen 2020 in werking treden.

Het lijkt alsof men alleen maar heeft besloten om nog meer te onderhandelen, maar het is wel de eerste keer dat alle landen het eens zijn geworden over het principe van een bindend klimaatakkoord.

Geen nieuwe beloften
"Er liggen nog steeds geen nieuwe beloften op tafel, en of het proces waarover in Durban overeenstemming is bereikt, iets oplevert - het proces en de ambitie CO2-reducties op te voeren - is niet zeker", zegt Bill Hare, directeur van Climate Analytics, een Duitse non-profitadviesgroep van klimaatwetenschappers.
"Als we wachten tot 2020 om de CO2-uitstoot flink terug te schroeven, zullen die reducties veel zwaarder en veel duurder uitvallen, zeker als we enige hoop willen behouden om de temperatuurstijging onder 2 graden Celsius te houden", zegt Hare.
"De wereld moet snel heel wat meer ambitie aan de dag leggen om de uitstoot te verminderen", zegt Alden Meyer, directeur strategie en beleid van de Unie van Bezorgde Wetenschappers.

Uitstootpiek
Volgens verschillende analyses is er met een uitstootpiek tussen 2015 en 2020 nog een redelijke kans om de stijging onder 2 graden Celsius te houden. Als de piek en de daarop volgende daling later komen, dan zullen de kosten de pan uit rijzen, net zoals het risico om meer dan 2 graden Celsius te stijgen.

"Krachtige toespraken en behoedzaam geformuleerde beslissingen veranderen niets aan de fysicawetten", zegt Meyer. "De atmosfeer reageert maar op één ding: de uitstoot."

Tijdens de VN-top had ook het Wereldnatuurfonds (WWF) al zijn bezorgdheid geuit over het late tijdstip waarop het nieuwe akkoord van start gaat. "Hoe later de CO2-uitstoot zijn piek bereikt, hoe steiler de neerwaartse trend van reducties zal moeten zijn", zei klimaatwetenschapper Regine Günther, verantwoordelijk voor het klimaatbeleid van het WWF.

"Dat zal niet alleen zeer duur maar ook extreem moeilijk worden. Er zal een moment komen wanneer niet meer genoeg kan worden gedaan om de stijging van de gemiddelde temperatuur onder de grens van 2 graden Celsius te houden. Als we die grens eenmaal bereikt hebben, en een bepaalde hoeveelheid broeikasgassen in onze atmosfeer zit, dan zal het proces om de temperatuur te verlagen tientallen jaren duren, omdat de atmosfeer traag reageert."

George W. Bush
Volgens Greenpeace-directeur Kumi Naidoo is het duidelijk dat de regeringen de voorbije twee weken naar de CO2-intensieve bedrijven hebben geluisterd en niet naar de mensen.

Greenpeace betreurt ook dat het akkoord van Durban een achterpoortje bevat. "Het sombere nieuws is dat de blokkerende landen onder aanvoering van de VS erin geslaagd zijn er een vitale ontsnappingsclausule in te krijgen, waardoor ze makkelijk kunnen voorkomen dat het volgende grote klimaatakkoord wettelijk bindend wordt", zegt Naidoo. Ook al komt er een sterk bindend akkoord in 2015, dan moet dat nog geratificeerd worden door de regeringen. De VS hebben zo het Kyotoprotocol niet geratificeerd na de verkiezing van George W Bush.

Huurrecht

Opschorting van de betaling van de huur

Een huurder van een woning ondervindt overlast als gevolg van een daklekkage. Voor zover partijen niet anders zijn overeengekomen, rust de verplichting tot herstel van dit gebrek op de verhuurder. Welke acties kan de huurder ondernemen om dit gebrek door de verhuurder te laten verhelpen? Natuurlijk kan de huurder naar de rechter stappen om het herstel van het gebrek af te dwingen of de huurovereenkomst (geheel of gedeeltelijk) ontbinden. Maar de huurder heeft nog een ander middel om herstel af te dwingen: het opschorten van de betaling van de huurprijs.

Tekst: Susanne Klarenbeek

Maar hoe dient de huurder dit middel toe te passen? Mag de huurder de huurbetalingen te allen tijde volledig opschorten als er sprake is van een gebrek aan het gehuurde? Nee, dat gaat niet zomaar.

De wet bepaalt dat er voldoende samenhang dient te bestaan tussen de prestatie die de huurder moet leveren (betalen van de huurprijs) en de prestatie van de verhuurder (herstel van een gebrek/garanderen van rustig huurgenot). Daarnaast moet de tekortkoming van de verhuurder, de opschorting van de huurbetaling rechtvaardigen.

Het op te schorten deel van de huurprijs dient in een juiste verhouding te staan tot de omvang en de gevolgen van het gebrek. Dat betekent dat opschorting van de volledige huurprijs pas gerechtvaardigd zal zijn, als er sprake is van een gebrek dat zo ernstig is dat deze opschorting van de volledige huurprijs rechtvaardigt. Is het gebrek minder ernstig, dan zal slechts opschorting van een deel van de huurprijs gerechtvaardigd zijn.

Houdt de huurder daar geen rekening mee, dan dient hij zich te realiseren dat hij daarmee tekortschiet in zijn betalingsverplichting op grond van de huurovereenkomst. Alsdan zou de verhuurder zelfs kunnen overgaan tot ontbinding van de huurovereenkomst.

Voorts dient de huurder zich te realiseren dat een bevoegdheid tot opschorting van de huurprijs pas kan bestaan, op het moment dat de verhuurder bekend is met het gebrek aan het gehuurde en gelegenheid heeft gehad om maatregelen te treffen. Als de verhuurder niet wordt geïnformeerd over een daklekkage, kan van de verhuurder ook niet worden verwacht dat hij maatregelen treft ten einde deze daklekkage te verhelpen.

Voor de huurder is het derhalve van belang dat hij gebreken aan het gehuurde zo snel mogelijk meldt bij de verhuurder. Hij doet er verstandig aan dat niet alleen mondeling, maar ook schriftelijk te doen.

Het is van belang op te merken dat opschorting van de huurprijs, 'slechts' een uitstel van betaling inhoudt. Zodra het gebrek is verholpen, en er geen reden meer bestaat voor opschorting van de betaling van de huurprijs, zal de huurder alsnog verplicht zijn tot betaling van de ingehouden huurpenningen.

Daarnaast is het van belang om op te merken dat de bepalingen over opschortingsrechten in het burgerlijk wetboek van regelend recht zijn. Dat betekent dat partijen in een huurovereenkomst van deze bepalingen mogen afwijken en de bevoegdheid tot opschorting mogen uitsluiten. Partijen doen er verstandig aan deze uitsluiting op te nemen in de huurovereenkomst zelf, en niet in de op de huurovereenkomst van toepassing zijnde algemene voorwaarden. Een clausule in de algemene voorwaarden waarin de opschortingsbevoegdheid wordt uitgesloten, kan gezien worden als een onredelijk bezwarend beding.

Niet alleen de omstandigheden van het geval, maar ook de inhoud van de huurovereenkomst, zullen derhalve bepalend zijn voor de vraag of gehele of gedeeltelijke opschorting van de huurprijs gerechtvaardigd is. Huurders doen er verstandig aan juridisch advies in te winnen, alvorens tot opschorting van de betaling van de huurprijs over te gaan.

Susanne Klarenbeek is als advocate werkzaam bij SMS Attorneys at Law en is onder meer gespecialiseerd op het gebied van huurrecht.

Mens & Werk

Invloed van kleuren en geuren

Vanuit onze werkomgeving nemen we alle informatie die er is op. Denk aan kleuren, licht, geuren en geluiden. Deze informatie is direct van invloed op ons gedrag en bepaalt ook de sfeer en dat is belangrijk voor de klant, maar ook voor de medewerkers. Iedereen heeft wel eens meegemaakt dat hij een ruimte binnenkwam waarbij hij direct een prettig gevoel had of andersom waarbij hij een ongemakkelijk gevoel kreeg. Donkere kleuren, weinig licht, nauwe gangen dragen niet snel bij aan een prettig gevoel. Ruimtes waar veel licht is, heldere kleuren en waar planten staan geven wel een prettig gevoel en als het er dan ook nog lekker fris ruikt dan voelt iedereen zich helemaal op zijn gemak.

Tekst: Judice Ledeboer

Goed gekozen kleuren in werkruimtes dragen zelfs bij aan minder stress en zelfs burnout. Dit zijn kleuren zoals paars en oranje. Maar ook de geur van citroen of limoen dragen bij aan minder stress èn het verdampen van citroenolie doodt ook nog bacteriën omdat citroen bacteriedodend werkt. En zo kunnen werkruimtes door het prikkelen van de zintuigen omgetoverd worden tot plekken waar de werknemers met plezier aan het werk gaan.

Het gebruik maken van geuren ziet men, of beter gezegd, ruikt men, tegenwoordig hoe langer hoe meer. En dan is het gebruik van echte etherische olie natuurlijk altijd beter dan een spuitbus met chemische geuren. Het gaat ook om het inademen van echte zuivere oliën, want een chemische geur ruikt dan wel 'lekker' (of niet), maar het heeft niet de echte heilzame werking op de mens.

Vroeger was het ondenkbaar dat de muren in kantoren fel gekleurd waren, maar gelukkig, er is een verandering te zien in de laatste jaren, hoewel er nog steeds bedrijven zijn die liever kiezen voor lichte tijdloze tinten wit, grijs en beige. Ze willen professioneel overkomen, maar kiezen onbewust voor een onpersoonlijke inrichting waar de klant of andere bezoekers geen indruk aan overhouden. Deze tijdloze tinten kunnen wel een goede basis zijn, waarbij andere kleuren nodig zijn om een imago uit te stralen. Fel gekleurde meubels, schilderijen en beelden erbij vallen op.

Kleuren en licht hebben een biochemische werking op het lichaam van de mens en kennis van kleuren en de werking op de mens ervan is altijd belangrijk bij het inrichten van een nieuw kantoor. Het gaat natuurlijk om de balans tussen de functie van een ruimte, doel van het product of de dienst van het bedrijf, de soort werkzaamheden en het bedrijfsimago. Iedere ruimte heeft zo zijn eigen sfeer en die sfeer kan door kleuren gecreëerd worden. Zo is blauw de kleur die rust geeft en vertrouwelijk overkomt. Niet voor niets dragen 'zakenmensen' dikwijls een blauw pak of blauw jasje. Komen ze 'betrouwbaar' over. In ruimtes waar veel gecommuniceerd wordt, zoals in een vergaderruimte helpen blauwe muren om de rust te behouden.

In ruimtes waar kleuren en geuren goed zijn gekozen blijven mensen vaak langer zitten. Planten en bloemen in ruimtes geven ook een gevoel van ontspanning. Er zijn zelfs planten die schadelijke stoffen opnemen zoals slechte stralen van de computer en beeldschermen. De aloë vera, die op Curaçao veel voorkomt is een goede plant om in een ruimte waar een of meerdere computers staan neer te zetten. Men zegt dat deze plant de stralen zuivert. Het is zelfs bewezen dat mensen die met een computer werken 12 procent productiever en minder gespannen zijn als er goede planten in de werkruimte zijn.
Het is niet voor niets dat er soms complete tuinen in kantoren worden geplaatst, met bomen en struiken en soms watervallen. Het geluid van een waterval werkt namelijk ook rustgevend op de mens. In tijden van onrust zou iedereen een klein tafelwatervalletje in zijn kamer moeten hebben waardoor de geest ontspant. Volgens de Chinese Feng Shui* geeft een waterval een overvloedige stroom van rijkdom en geluk.

Rood is de kleur van actie en die kleur kan goed worden gebruikt als men de aandacht wil hebben. Een rood accent in een stropdas bij een presentatie zorgt dat de spreker aandacht krijgt. Bruin is een kleur die 'vriendelijkheid' uitstraalt en geel activeert de hersenen. En zo heeft iedere kleur een betekenis, maar wekt het ook een gevoel op.

Om een fijne werkplek te creëren is het belangrijk dat de werknemers dat zelf doen. Dat schijnt positiever op iemands werkinzet te werken dan als men niet zelf zijn werkruimte mag inrichten. Vandaar dus al die fotolijstjes van geliefden en kinderen op de bureaus en hier en daar een opvallend schilderij. De persoon in die kamer voelt zich daar prettig bij en dat bevordert ook weer het plezier in werken en daar gaat het om.

Ps. Etensluchten op kantoren wekken weerstand op bij bezoekers en klanten. Misschien is dit een tip voor een paar bedrijven. Eten doe je in de keuken of kantine en niet achter je bureau.

** Feng Shui is van oorsprong een oude Chinese geneeskunst. 'Geneeskunst' klinkt in deze context wat vreemd in de oren, maar de omgevingsleer is slechts een onderdeel van Feng Shui. Bovendien is de gedachte dat de omgeving van de persoon van invloed is op zijn welzijn van essentieel belang.*

Marketing

Inspiratie

Met mijn vriendin was ik de afgelopen dagen naar Miami. Er moesten 'wat' inkopen gedaan en weer eens ouderwets lekker gegeten worden. Ik zit nu in het vliegtuig terug naar huis. Het bloed staat in mijn schoenen, ik heb zadelpijn, de striemen van de tassen staan in mijn handen, ik ben zeker drie kilo aangekomen en volledig blut. Maar ik ben heel gelukkig. Met mijn nieuwe spijkerbroek, mijn nieuwe schoenen, met mijn bolle buik en vooral met mijn nieuwe ideeën, de inspiratie die ik opdeed.

Tekst: Marcel Truyens

Inspiratie is een groot begrip. In die zin dat iedereen het er over heeft. Hoe vaak hoort u niet dat iemand hard bezig is met 'Out Of The Box' te denken? Wat degene die dat zegt ermee bedoelt, is mij zelden duidelijk. Soms komt er nog iets achteraan in de zin van: 'Think out of the box, het is in de box nogal eenzaam'. Het recent - voor het eerst op Curaçao - georganiseerde TEDex is er ook een voorbeeld van. Een avond bedoeld om u te inspireren.

Marcel Truyens is onafhankelijk marketing en communicatieadviseur te Curaçao. http://web.me.com/marcel1963/Marcel_Truyens. e-mail: marcel1963@mac.com

Inspiratie - in de letterlijke betekenis van het woord, opzuigen of inhaleren - wordt vooral geassocieerd met creativiteit. Inspiratie is dus niet het - al dan niet slecht - kopiëren van iets dat er al is. Het gaat over grenzen verleggen, oplossingsgevoelig denken. Het creëren van toepassingen die nog niet bedacht zijn. Het combineren van toevalligheden tot een vinding, een oplossing. Constant anders denken.

Inspiratie gaat dus over creativiteit en die is noodzakelijk voor vernieuwing. En vernieuwing is noodzakelijk voor groei. Toch hebben veel ondernemers moeite met creativiteit, moeite zich te laten inspireren en dus moeite met vernieuwen. 'Never change a winning team', 'if it ain't broken, don't fix it' en meer van dat soort gedachten. En dat terwijl ondernemers over het algemeen creatieve geesten zijn die elkaar doorlopend op gedachten brengen en andere inhalen of ingehaald worden door slimmere, creatievere ideeën.

Creatieve oplossingen ontstaan in een proces. Dat proces is lastig te definiëren maar voor hen die er moeite mee hebben, heb ik wel een paar richtlijnen.
Bekijk uw probleem of onderwerp zo breed mogelijk. Kijk vooral veel verder dan uw neus lang is. Verzamel zo veel mogelijk informatie. Associeer: waar raakt uw onderwerp aan? Denk wild, ik bedoel echt wild! Niets is absoluut, fouten maken kan niet. Schrijf woorden op waaraan uw onderwerp of probleem raakt. Denk abstract: kleuren, dieren, formaten, geuren, de maker... Zoek plaatjes in tijdschriften of op het internet. Denk aan uw (jeugd)held. Waarom was hij of zij uw held? Denk aan sportmensen, uw ouders, uw eerste baas, die ene werknemer - het enfant terrible - die al lang weg is omdat hij of zij het te saai bij u vond, uw favoriete schrijver, het icoon uit uw industrie. Hoe zou hij of zij uw probleem benaderen? Stelt u zich voor dat geld geen enkele rol speelt! Alles kan. Laat uw denken hierdoor niet belemmeren, voor een echt goed idee is namelijk altijd geld. Denk eens aan wat u het mooiste of beste product vindt van de afgelopen tijd en welke analogie er ligt met uw probleem. Praat over uw onderwerp met mensen die er geen verstand van hebben. U zult versteld staan van de nieuwe ideeën die dat oplevert. Stel dat u een boek zou schrijven over uw probleem of onderwerp, wat zou u op de flap schrijven?

Maak uw hoofd leeg! Kies een activiteit waarbij u de tijd vergeet en uw probleem van u af kunt zetten. Ga sporten, wandelen, klussen, shoppen, lezen, koken, film kijken, schoonmaken, spelen, naar het café, luister naar muziek of nog beter, maak die zelf. Het krampachtig zoeken naar oplossingen helpt u namelijk niet verder. U zult steeds terugvallen op oplossingen die er al zijn. Het mooiste en bekendste voorbeeld is natuurlijk het eureka-moment van Archimedes; die lag gewoon in bad toen hij de oplossing voor het grootste natuurkundige probleem uit zijn tijd vond. Tenslotte, en misschien klinkt het wat tegenstrijdig, maar stel uzelf een deadline. De grootste kunstenaars, schrijvers, choreografen of componisten zouden nooit iets afgeleverd hebben zonder deadline.

Voor veel ondernemers heeft creativiteit iets negatiefs. Associaties met 'ongewassen kunstenaars'. Mensen die het ver hebben gebracht in het zakenleven hebben een ding gemeen: ze hebben regelmatig inspiratiestromen. Inspiratie heeft niets te maken met het spirituele, het heeft te maken met een andere manier van denken en de oude manier los laten: het loslaten van wilskracht, controle en planning. Er is dus niks zweverigs aan. Veel ondernemers staan zich voor op logisch nadenken. Logisch nadenken is echter de nekslag voor inspiratie en creativiteit. Logisch nadenken verbetert uw prestaties met hooguit enkele procenten, intuïtief en spontaan denken met een veelvoud daarvan. Veel ondernemers (her) kennen het inspiratiemoment in plezier en onvermoeibaarheid, het leveren van een grote hoeveelheid werk in een korte tijd, het hebben van succes op succes, een presentatie geven gaat opeens met bezieling, u krijgt een echte kick, u ervaart echte euforie, een flow...

En nu ik dit schrijf in een bomvolle 737, met mijn biertje op het tafeltje van mijn slapende buurman, voel ik de pijn in mijn voeten niet meer en heb ik geen last meer van zadelpijn. Miami heeft me echt geïnspireerd. Mijn vriendin ziet het aan me.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

MKB

'Benchmarking'

Voor iedere organisatie is het van belang een goede strategische analyse te maken. Dat is zeker niet voorbehouden aan de multinationals met grote budgetten. Behalve een grondige interne analyse en een hieruit afgeleide strategie is het ook belangrijk om te weten wat er onder concurrenten speelt, welke producten en diensten er worden aangeboden, wat hun onderscheidende kwaliteiten en zwaktes zijn en hoe zij zich positioneren binnen de markt. Benchmarking kan hieraan bijdragen.

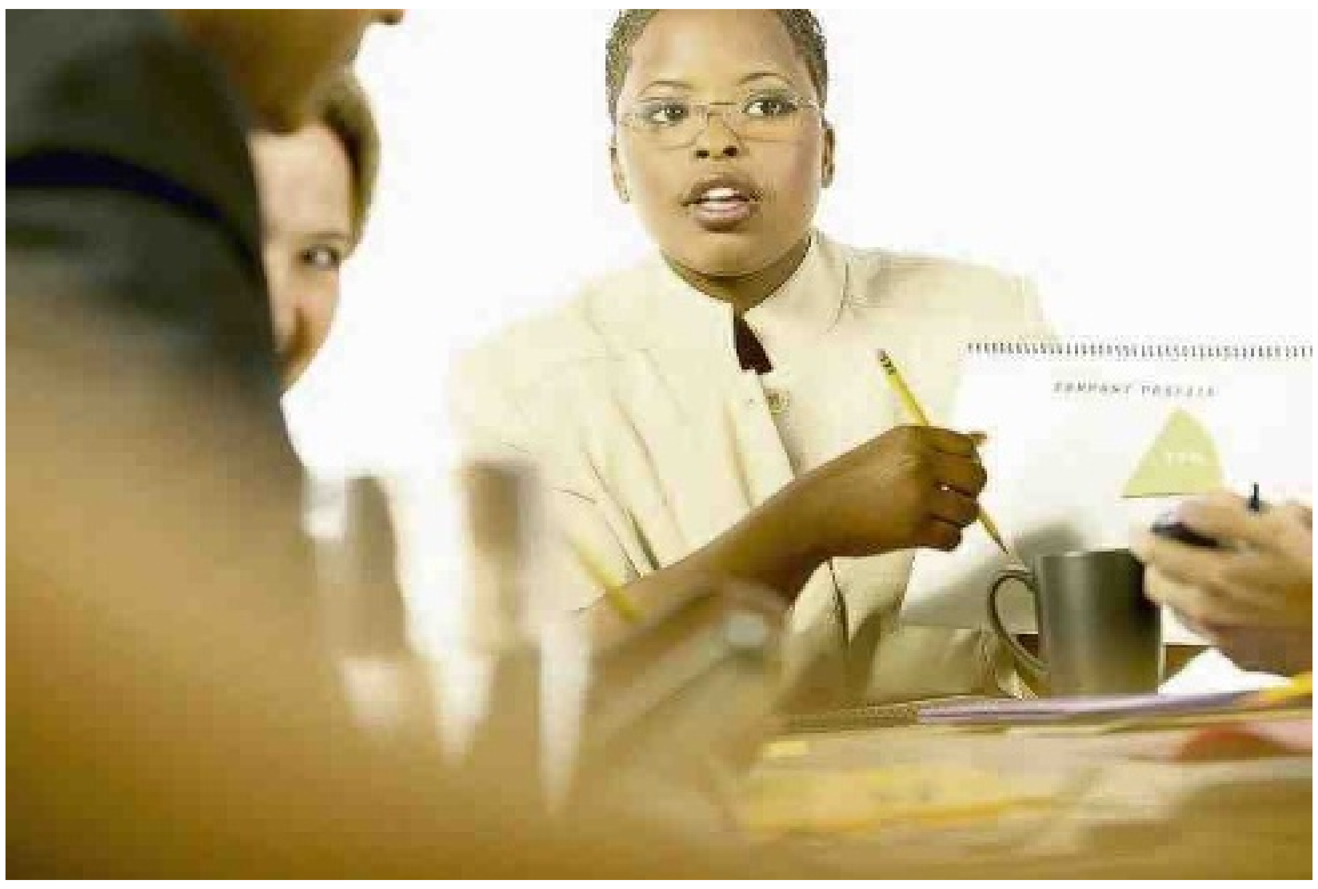

Tekst: Javier Samson

Benchmarking is een hulpmiddel voor het vaststellen van de kwaliteit van een organisatie of een dienst ten opzichte van andere bedrijfsonderdelen, bedrijven in dezelfde branche of bedrijven in andere branches, om vervolgens inzichten te vertalen naar verbeteringen en strategieën binnen de organisatie.

In de kern gaat het bij benchmarking om drie stappen:

- Het vergelijken van de prestaties met die van andere deelnemers;
- Het analyseren van de verschillen tussen de diverse prestaties;
- Verbetering ervan aan de hand van de verworven informatie.

De onderwerpen waar benchmarks (indicatoren) voor worden opgesteld, worden over het algemeen vanuit een vraag onder de deelnemende organisaties zelf bepaald.

Er bestaat nog wel eens verwarring tussen de begrippen benchmarking en marktonderzoek. Een kenmerkend verschil is dat bij benchmarking de informatie afkomstig is van de deelnemende organisaties zelf en dus niet van de consumenten, zoals bij een marktonderzoek.

Voordelen

Benchmarking kent een aantal belangrijke voordelen:

- Er wordt een objectief beeld gegeven van de concurrentiepositie van een organisatie;
- Een organisatie krijgt beter inzicht in haar sterke en zwakke punten;
- Het onderzoek bevordert de strategievorming en het lerend vermogen van organisaties;
- Benchmarking kan helpen om interne en externe processen te verbeteren;
- En het kan leiden tot verhoging van efficiëntie, effectiviteit en kwaliteit van prestaties en processen.

De voordelen gelden voor elk bedrijf, ongeacht de grootte of prestaties. Door goed naar beter scorende bedrijven te kijken en deze te vergelijken met uw bedrijf, kunt u uw eigen activiteiten continu verbeteren. En door te weten wat uw eigen onderscheidende kwaliteiten zijn, kunt u uw strategie hierop aanpassen en doelgerichter handelen.

Project CBS/ICC

In juni 2011 is CBS in opdracht van ICC een benchmarkingsproject begonnen. Het doel hiervan is om een systeem te introduceren waarbij sprake is van een toenemende beschikbaarheid van benchmarks, zodat er uiteindelijk benchmarks in een heel scala van operationele gebieden beschikbaar zullen zijn.

Het onderzoek door CBS zal resulteren in het opstellen van benchmarks voor lokale bedrijven, en specifiek gericht op het midden- en kleinbedrijf (MKB).

De nadruk zal in het begin worden gelegd op financiële benchmarks, aangezien er op dat gebied momenteel de meeste gegevens beschikbaar zijn. Daarna zullen er meer prestatiedoelen op andere terreinen en op grotere schaal beschikbaar worden gesteld. Zo zou bijvoorbeeld het personeelsverloop, de bereikbaarheid, of de productiviteit van bedrijven kunnen worden onderzocht.

Hoe werkt het?

De informatie die nodig is om de benchmarks op te stellen wordt verkregen uit de balans van een onderneming, in combinatie met de informatie die op de Vragenlijst Jaarverslag van de Nationale Rekeningen-enquête wordt ingevuld. Het indicatorenonderzoek zal jaarlijks in combinatie met de Nationale Rekeningen-enquête worden uitgevoerd. Het is dus van belang dat zoveel mogelijk organisaties deze enquête zorgvuldig invullen. De benchmarks zullen dan vervolgens beschikbaar komen op de website van het InnovatieCentrum Curaçao (www.icc.an) in de eerste helft van 2012.

Vertrouwelijk

Data van individuele organisaties worden op geen enkele wijze aan derden getoond. Alle benchmark-rapportages die verstrekt worden tonen scores (bijvoorbeeld de gemiddelde, hoogste en laagste scores van een groep organisaties), waar individuele gegevens niet meer uit te herleiden zijn.

Wilt u meer weten over deze column, over onze diensten, of een afspraak maken voor een kennismakingsgesprek? Dan kunt u contact opnemen met het InnovatieCentrum Curaçao, via jsamson@icc.an of (+599 9) 737-1360, of bezoek onze website: www.icc.an.

Het InnovatieCentrum Curaçao (ICC) is in 1991 opgericht, met als doel het Midden- en Klein Bedrijf op Curaçao te stimuleren om hun concurrentiekracht te vergroten. Deze week schrijft Javier Samson over benchmarking, over een benchmarkingsproject dat onlangs is opgestart door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en wat deelname aan dit project voor uw onderneming kan betekenen. Javier Samson is directeur bij ICC.

InnovatieCentrum Curaçao

Opiniepeiling

Groeilanden:

'Corruptie en werkloosheid'

De inwoners van landen als India, Nigeria, Indonesië en Turkije liggen vooral wakker van corruptie. In China en Rusland baren vooral de stijgende voedsel- en energieprijzen zorgen. Dat blijkt uit een internationale opiniepeiling die het Canadese Globescan uitvoerde voor BBC World service.

Wereldwijd is de werkloosheid het vraagstuk dat het snelst aan belang wint, zegt Globescan.

Het bedrijf vroeg tussen juli en september 11.293 mensen in 23 landen welke grote problemen ze de voorbije maand hadden besproken met vrienden en verwanten. Bijna een kwart van de respondenten had het over corruptie gehad, 20 procent over extreme armoede, 18 procent over werkloosheid en 17 procent over de stijgende kosten van voedsel en energie.

Werkloosheid was voor zes maal meer respondenten een gespreksonderwerp dan in 2009, het eerste jaar dat de studie werd uitgevoerd.

In Spanje had meer dan de helft van de respondenten het over werkloosheid gehad. Spanje kampt dan ook met een gigantische werkgelegenheidscrisis; de jongerenwerkloosheid bedraagt er 40 procent. In de Verenigde Staten, Frankrijk en Japan gingen de meeste gesprekken over de stand van de wereldeconomie, een nauw verbonden onderwerp.

Ook in Ghana, Mexico, Nigeria en Turkije werd er opvallend veel gepraat over de werkloosheid. Voor de internationale stijging in vergelijking met 2009 is er niet meteen een verklaring. De wereldeconomie was er ook toen slecht aan toe.

In de groeilanden blijven corruptie en/of inflatie meer besproken onderwerpen. In Latijns-Amerika blijken misdaad en geweld dan weer de meest bediscussieerde grote onderwerpen.

Ondanks de klimaattop in Durban werd er dit jaar minder gepraat over de klimaatverandering. Alleen in Groot-Brittannië en Duitsland was het nog het meest besproken internationale thema.

De onderzoekers vroegen de respondenten ook welk internationaal probleem ze het meest ernstig achten. 18 Procent van de respondenten koos voor de stand van de wereldeconomie. Corruptie en extreme armoede kregen elk 10 procent van de stemmen.

Technologie

'Computers zuiniger'

Wetenschappers zijn er in geslaagd om voor het eerst werkende computerchip te bouwen uit molybdeniet, een materiaal dat chips sneller, kleiner en vooral zuiniger kan maken.

Computers verbruiken wereldwijd een enorme hoeveelheid energie. Bovendien zijn er heel wat dure materialen in nodig, waaronder zuiver silicium.

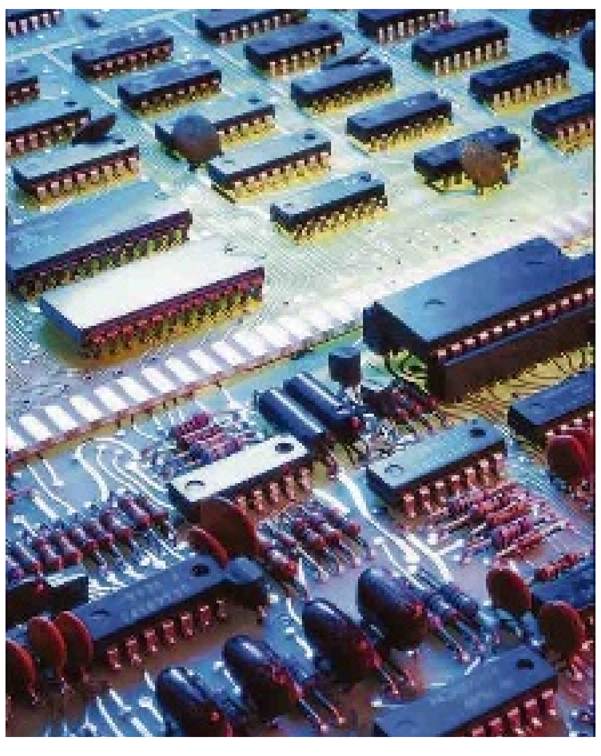

Dat kan veranderen, nu een team van Zwitserse wetenschappers een alternatief gevonden heeft voor silicium. Molybdeniet of MoS_2 is een mineraal dat overvloedig in de natuur voorkomt. Eerder dit jaar slaagde het team van de Ecole Fédérale Polytechnique de Lausanne er al in om een transistor uit het materiaal te maken, nu is er ook een rudimentaire, maar werkende chip.

MoS_2 heeft als voordeel dat het ook in een erg dunne laag van enkele atomen dik werkzaam blijft. Zo kunnen nog veel kleinere computerchips gemaakt worden dan tot nog toe het geval is, maar kan vooral veel energie bespaard worden.

Molybdeniet lijkt het chipmateriaal van de toekomst te worden, omdat het bovendien veel buigzamer is dan silicium en dus prima geschikt is voor de opmars van flexibele elektronica.

ADHD of dyslexie?? WAT NU ?

HELPT U VERDER !

Belangenvereniging voor ADHD en leerstoornissen.

Tel.: 7372002/ 5620722
E-mail: eqlibracur@hotmail.com

Uitvaartwezen Suriname:

‘Communiceren met de overledene’

Kennismaking met de grootste uitvaartonderneming van Suriname is een verrassing: enerzijds speelt bijgeloof nog een grote rol, anderzijds onderzoekt men milieuvriendelijke crematietechnieken. Juist tijdens het interview arriveert een Creoolse rouwstoet: zes jongemannen dansen met de kist richting crematorium, muzikanten volgen. De dragers hebben het rek met de kist op de schouders, draaien swingend rond, maken passen naar voren en naar achteren en zinken daarbij demonstratief door de knieën. Dan komt de familie.

Een klein orkest met opzwepende muziek volgt de dragers.

Tekst en foto’s: Marius Bremmer

Uitvaartondernemer Henry Jacobus Hennep is net terug van een zakentrip naar Florida. “Wij zijn vernieuwend. Ik heb me ik bij ‘Matthews International’ georiënteerd op cremeren met water, dat scheelt CO2.” Hij schatert: “De naam Hennep staat in Suriname gelijk aan de dood. In 1896 begon mijn grootvader Henry Jacobus Hennep een grafkistenfabriek, binnenkort draag ik een compleet uitvaartcentrum over aan mijn dochter Mirjantha.”

Aan de wand van zijn kantoor hangt een diploma uitvaartverzorger van de Stichting Vakexamens Uitvaartverzorging ‘s Gravenhage naast een ridderorde, verleend door de Surinaamse president. Op overvolle planken staan Afrikaanse beelden naast oude flessen Chivas Regal whisky en overal liggen stapels mappen en oude kranten. Hennep pakt zijn bril en in de chaos op zijn bureau print hij even een factuur als voorbeeld van zijn tarieven. “Wij zijn als enige uitvaartverzorger in Suriname hier open over.”

Familiebedrijf
Hennep wordt in 1947 geboren in Paramaribo, maar woonde vanaf 1959 lang in Nederland. Na zijn schooltijd in Zeist bij de ‘Hernhutters’ gaat hij aan de slag bij Bovema: een onderaannemer in de raffinaderijen van Shell in Rotterdam. Als Bovema verhuist naar België wil Hennep niet mee: “Want we hadden intussen vijf kinderen op de middelbare school.” Hij wordt daarna chef technische dienst in hotel Corona, het hotel van Freddy Heineken.

Het bloed kruipt waar het niet gaan kan en Hennep volgt naast zijn werk een cursus voor begrafenisondernemer bij de NUVU. In Rotterdam start hij dan de ‘Eerste Surinaamse Uitvaartverzorging Hennep’ (ESUH). “De naam zegt het al, ik was de eerste Surinaamse uitvaartverzorger in Nederland. We gingen van Groningen tot Maastricht.” Hennep beloofde zichzelf: ‘na het eindexamen van mijn jongste kind gaan we terug naar Suriname’. Dat was in 1989. “Tot die tijd had je in Suriname alleen grafkistenmakers en lijkwagens. Ik heb het bedrijf toen op Nederlandse leest geschoeid. We organiseren nu de hele uitvaart, van A tot Z, alles in één hand.”

‘Hennep Begrafenis en Crematieverzorging’ is nu een modern bedrijf, dat jaarlijks zeshonderd à zevenhonderd uitvaarten verzorgt. Twintig procent daarvan zijn crematies. “Dat kan bij ons sinds 1995, met Amerikaanse ovens op propaangas. Daarna hebben we de techniek nog aangepast, nu branden de ovens de helft zuiniger.” Henneps uitvaartcentrum heeft diverse koel- en aflegruimtes en een aula met 250 zitplaatsen. Via een camerasysteem kunnen Surinamers over de hele wereld de uitvaart volgen. Bij heel grote uitvaarten kan een tent bijgeplaatst worden voor 300 extra stoelen. Hennep lacht: “En dan nog komen we bij begrafenissen van bekende Surinamers zitplaatsen tekort.” Balsemen gebeurt alleen als de overledene naar het buitenland wordt vervoerd.

Bijgeloof
Hennep: “In Suriname trekt men meer tijd uit voor het afscheid nemen dan in Nederland of op de Antillen, soms wel anderhalf uur. Veel mensen geloven dat je nog kunt communiceren met de overledene voordat deze ‘gebaad en gekleed’ is, dat wil zeggen afgelegd en gekist is: de overledene hoort dan nog wat je tegen hem of haar zegt. Je kunt dan als vriend, partner of familielid nog iets goed maken of een conflict uit de wereld helpen. Zo voorkom je ook dat de overledene je later nog lastig komt vallen.” Hennep kijkt met een wat ondeugend gezicht en gaat dan lachend verder: “Een vrouw wil bijvoorbeeld niet meer dat haar overleden man na diens dood toch weer zijn lusten bij haar komt botvieren. Na diens dood moet het ook afgelopen zijn met de seks. Daarom steekt ze bij het afscheid nemen een stopdoek (een Surinaams woord voor maandverband) naast het lichaam en denkt: ‘wat je wilde hebben leg ik nu naast je, kom me niet meer lastig vallen’. Hennep schatert: “Er mag maar één iemand tegelijk naar binnen. Soms heeft een man ook wat wij ‘buitenvrouwen’ noemen. We halen dan het eerste maandverband weer weg als we weten dat er nog één of soms zelfs meer vrouwen komen om afscheid te nemen.” Daarna weer rustiger: “Ook kan een visvriend zijn hengel in de kist komen leggen, of een belmaatje zijn mobieltje. Soms legt men er ook wel geld neer.”

Insmeren met lijkvocht
Hennep: “We leven in een land met verschillende bevolkingsgroepen, ieder met eigen rituelen: de Chinezen - heel afstandelijk van de dood - doen het weer anders dan de Indianen. En neem nou de Bosnegers, de Marrons: als in de binnenlanden een Granman overlijdt, maakt men een hoge houten stellage waarop men het lijkt legt, gewoon in de buitenlucht.” Hennep kijkt er gruwelend bij als hij verder praat. “Na enige tijd van ontbinding gaat het lijk druipen. Daaronder dansen de mensen dan en ze smeren zich in met het lijkvocht van hun overleden leider.”

Dan gaat hij weer over op zijn eigen bedrijfsvoering. “De kistenfabriek van mijn grootvader staat nog steeds op ons terrein. We maken jaarlijks zo’n 800 kisten. De meeste modellen in Suriname komen voort uit het brein van een Hennep. De meest bekende kist is het Kennedymodel, naar het voorbeeld van de kist van John F. Kennedy. Mijn vader George Hennep bedacht het nog steeds erg populaire model ‘King George’.”

“Ik praat met mensen, men kan het krijgen zoals men het wil: duur of goedkoop. Laatst hadden we de crematie van een Nederlandse vrouw, de hele oprijlaan naar het crematorium was versierd met bloemenbogen. Ook het crematorium zelf was versierd met bloemen. Achterop de kist stond een dolfijn gemaakt van bloemen, prachtig! We hebben haar as na de crematie op zee uitgestrooid tussen de dolfijnen. Er was een hele filmploeg bij.”

Eigen begraafplaats
Hennep loopt naar buiten. “Sinds 2002 hebben we hiernaast onze eigen begraafplaats ‘Hodie Mihi, Cras Tibi’ (‘Heden Ik, Morgen Gij’). We hebben nu al 1200 graven en zelfs als enige begraafplaats in Suriname een columbarium met inmiddels 100 urnen.” Hennep wil ook bovengronds in nissen gaan begraven, zoals je op de Antillen ziet. “Dat spaart een ruimte van 1 op 4!” Rondom liggen onbekenden, belangrijke publieke figuren, rijke zakenlieden van Libanese afkomst maar ook een in Amsterdam geliquideerde crimineel.

Veel nabestaanden wonen in Nederland of elders in de wereld en kunnen geen onderhoud plegen aan de graven. “Bij ons kun je een onderhoudsabonnement afsluiten, ook voor graven op andere dan onze eigen begraafplaats. Alle begraafplaatsen in Suriname zijn overvol, mensen worden zelfs aan de oevers van de sloten aan de rand van de begraafplaatsen gelegd. Sinds een nieuwe wet van 2007 mogen graven ouder dan 20 jaar geruimd worden. Dat spaart weer terrein. Kijk, het was echt dringen geblazen, iedereen ligt liever in het zicht, aan de weg, en niet achteraan op een begraafplaats.”

“Ons bedrijf assisteerde ook bij het ruimen van 3500 graven op de Lutherse begraafplaats ‘Oud Vrede en Arbeid’ en twee jaar geleden hebben we 1200 graven geruimd op de rooms-katholieke begraafplaats. Daar begraaft men nu vanwege regelmatige wateroverlast in terpen. Vier jaar geleden is de Stichting Onderhoud en Ruiming Begraafplaatsen opgericht. Ik heb toen contact opgenomen met Voogt Graaftechniek in Maasdijk. Arno Voogt heeft een gespecialiseerd ruimingsbedrijf. Vijftien Surinamers hebben toen twee weken lang lessen gevolgd over het ruimen van graven. We hebben in Suriname geen ruimingstraditie, we willen gewoon serieus met ons vak omgaan.”

Metselaar aan het werk met nieuwe graven.

Begraafplaatsen

Suriname kent verschillende bevolkingsgroepen en dus een bont palet aan begraafplaatsen in de hoofdstad Paramaribo (300.00 inwoners):
3 Algemene, waaronder Pijl en Boog van de Foresters, een besloten vereniging;
2 Rooms-katholieke, een grote en een kleine;
3 Hervormde, Lina’s Rust, Oud Lina’s Rust en Anetta’s Hof;
2 Lutherse: Oud en Nieuw Vrede en Arbeid;
1 Evangelische Broedergemeente, de grote begraafplaats Marius Rust;
1 Javaanse, genaamd Ishanaf;
1 Hindoestaanse, Sarwa Oedei (hoewel de meeste Hindoestanen cremeren);
1 Chinese, genaamd ‘Fa Chow Ku San’;
2 Joodse begraafplaatsen: de nieuwe Sefardische (voor Spaans-Portugese Joden) en de nieuwe Asjkenazische (voor Midden- en Oost-Europese Joden);

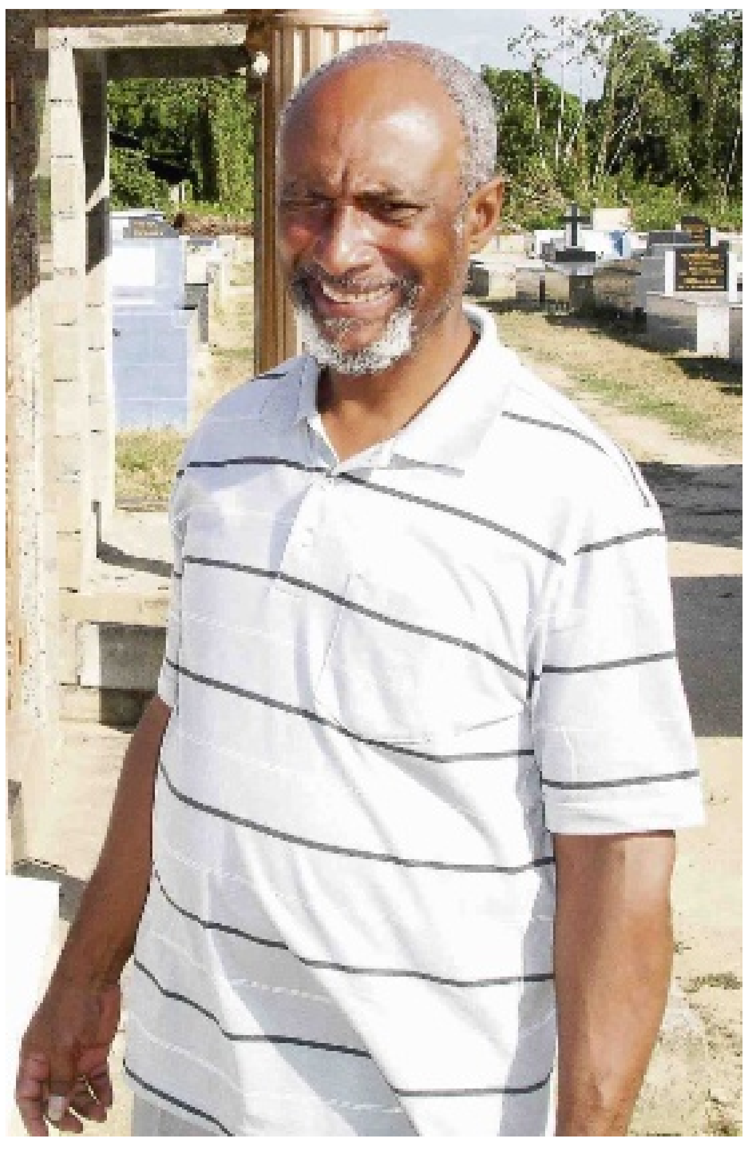

Henry Jacobus Hennep